

ברם שלמה

חנוכה

תפילה לשלמה

סדר ההדלקה

תפילות

קונטרס

כרם שלמה

עיונים חידושים וביאורים
בענייני חנוכה

על פי שיעוריו
של מורנו ורבינו גאון ישראל
הרב שלמה יהודה בארי (הינוקא) שליט"א

קונטרס

תפלה לשלמה

סדר ההדלקה • תפילות

מכון ים שלמה – חנוכה תשפ"א

ניתן לשמוע את שיעורי מו"ר שליט"א
בטלפון: 02-5-306-506
וכן במערכת קול הלשון

שגיאות מי יבין

נזכיר בזאת היות ושיעוריו של מו"ר נמסרים בעל פה ללא הכנה וידוע כאשר פותח בדברי תורה או עונה על שאלה מיד יוציא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים וענפים רבים מסתעפים ומימיו כים הגדול ושביליו במים רבים לחבר נחלים והדרכים בתורה ובעבודת השי"ת, של כל מצוקי ארץ קדושי ה', שהנחילו דרך ה' למחנות ישראל. לכן לא הטבנו השכל איך להגיש כאן אלא ממה שרדינו בקצה מטה מיערת הדבש. וכשפותחים העורכים דלתי שער החצר נכנסים אנו כמלקטים ליקוטי עני אחר בעל הבית ממה שיעלה בידנו. ורק הועיל לנו מה שהיה נותן בהם סימנים ומקורות מדויקים מכל פרד"ס התורה בכל מה שיש לעיין ולהבין. לכן אין לתלות שום טעות ומכשול אלא בעשבי השדה ולא באילן הגדול, בתקווה שיהא הכל נחת רוח לפני השם להנחיל אוהבי ה' ממה שיש, ולתת לפניכם היום ברכה.

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'ים שלמה' איסור השגת גבול, אין לשכפל, להעתיק, להפיץ, לצלם, להדפיס וכו' אפילו חלקים או קטעים בכל דרך ובכל אמצעי אלקטרוני או מכני או אחר ולשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

054-8434-755

m.yam.shlomo@gmail.com

מכון

'ים שלמה'
כסליו ה'תשפ"א

תוכן עניינים

מבוא / "ועוררתי בנגף ציון".....ד

כרם שלמה

וישמע יתרו.....ז

יהי אור ויהי אור.....כא

אנכי אשמח בה'.....כו

וגם בה יאמינו לעולם.....לג

בזאת יכפר עון יעקב.....לז

פנינים והנהגות.....מא

עניינים.....נ

תשובה מאת מורנו ורבנו.....נד

תפילה לשלמה

סדר ההדלקה.....ג

מעוז צור המבואר.....ח

תפילה לשלמה - חנוכה.....יב

מבוא למגילת אנטיוכוס.....טז

מגילת אנטיוכוס מנוקדת.....יח

קונטרס

כרם שלמה

עיונים חידושים וביאורים
בענייני חנוכה

מבוא

'ועוררתי בנִי צִיּוֹן'

(זכריה ט, יג)

את המבוא לירחון חנוכה ראינו חובה לפתוח במאמריו של מו"ר מימי חנוכה אשתקד טרם נודע מעניין הקורונה ששינה את פני העולם עוד טרם עלה על הדעת מציאות כזו כל ההשלכות ההרסניות שלה הרוחניים והגשמיים.

את השיעור החל כדרכו ברצף אמרים כלולים ביינה של תורה, ובשיעור זה חרג ממנהגו ופסק מדברי התורה וזעק מנהמת ליבו בכאב: "יש הרבה לוחמים על שמירת הדת צועקים על כל העניינים כולם, צועקים על כל דבר, אבל למה לא צועקים על השנאת חינו, למה לא צועקים על "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא יט, יז)? איסור דאורייתא! למה לא צועקים על הארת פנים? אם היה הארת פנים - היו מכבדים צלם של האדם, כל אדם נברא בצלמו. - מתי יקומו הלוחמים שיגנו על כבוד עם ישראל ויטכסו עצות איך להרבות באהבת ישראל ומיגור שנאת חינו? וקרא לקיים כנסים ואגודות על כבוד איש לרעהו והארת פנים. "שיהיו מכבדים זה את זה".

מורנו ורבנו התריע על כך שכל האסונות שבאים לעולם הנם תוצאה של התמעטות האור הגנוז המחיה את שורש הבריאה וההתמעטות שלו באה מכך שלא מכבדים צלם אלוקים ויש שנאת חינו. וזעק שוב ושוב על הסכנה הקיומית לעולם כולו מהשתרשות שנאת חינו וריבוי המחלוקות, "שהם שורש כל הצרות והאסונות, וסכנת הקיום האמיתית שלנו". צריך שלכל אחד תהיה דאגה מצער של כל אחד מישראל, לכבד את הצלם אלוקים שבכל אחד. רק על ידי זה מתגלה כבוד השם בעולם ויש קיום וישוב העולם. צריך להחדיר לב ורגש יהודי כבר בילדי הת"ת וללמד להקפיד שלא יצערו ולא יבזו אף ילד". לחנכם מקטנות לכבד צלם אלוה.

נראה שאיש לא שם על לב דבריו ורק לאחר זמן הבינו כולם שהדברים שזעק היו ממש כעין הכתוב. "הָרָאשֹׁנוֹת הֵנָּה בָּאוּ וַחֲדָשׁוֹת אָנִי מְגִיד בְּטָרִם תִּצְמַחְנָה אֲשָׁמִיעַ אֶתְכֶּם" (ישעיהו מב, ט) כך ראינו בימי האורים אשתקד וכן ראינו רבות ונוכחנו כי בדברי התורה שזורים אורים ותומים והלכה למעשה בדבר בעתו. ואור תורה בהיר מתגלה בבית מדרשו להאיר עיני מבקשי ה'.

מאז ובמשך דורות יש שפה שהשי"ת פונה בדברו עימנו לשוב נתיבות עמו בכל מיני אמתלות פעם בשבט פיו ופעם במלמד הבקר, כי מידת ההשגחה העליונה כנגד מידה, שהוא הדבר העיקרי שלא בטל ושממנה ניתן להבין את דברי השי"ת ורמזיו והכל מדוד ושקול. בתקופה זו כבר הכל נראה גלוי לעין ואף בלי עיון, כולם יבינו שכל מה שנתחדש בעולם ההפרד ומשול וכל הגזירות בדבר ההרחקה איש מרעהו וכל עניין המסכות על פיות בני אדם, וההוצאת שם רע והלשה"ר על כל עם החרדים לדבר ה'. ועניין השם עצמו שבחרו לכנות בעולם הקורונה שפירושו בלע"ז כתר – כבוד – קוביד, וודאי שזהו שפה שבה הבורא מדבר עימנו ועם עולמו ובוודאי שהכל ממנו יתברך ומושג בהשגחה מדוקדקת, ואתה הראת לדעת כי הפגם הוא בבין אדם לחבירו ובכבוד צלם אלוה שבו.

שכשאינ האדם משגיח בחברו והסובבים אותו וכ"ש שמשתרשת שינאת חינוך, נעשה חרון אף ומפסיק הנחת והסדר בשוב העולם וכמו שרואים בעת הזו, וכל זה כדי להביאנו להפנות העינים כלפי שמיא שהרי רואים איך שאין עיצה ואין תבונה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, והיא גופא הנהגת השי"ת שלא ניסמך על מלכות בשר ודם ונדע שאך לו יתברך פיתרונים, וברגע קל יכול להחזיר העולם לסידרו. שאין הדבר בידי תשועת אדם ורק שהכל בידיו, ואין עוד מלבדו. וכמו שיראה המעיין בפנים במאמר "וישמע יתרו" שפעם הי"ת עושה פלא בדרך הטבע ופעם שלא בדרך הטבע אבל הצד השווה שצריך להטות האוזן להבין רמזיו יתברך, כמש"כ "לו עמי שומע לי" ולגלות ההשגחה על כל דבר בכל רגע, ואין הקב"ה עושה דבר לחינם ח"ו וכ"ש בשינוי סדרי עולם, והמחפש לתלות את המצב או את ביטולו בענין טבעי, מראה בזה שאינו מטה אוזנו לשמוע קול ה'.

ונצטט כאן כמה מדברי קודשו בשיעור אשתקד שמעורר מאוד לראות איך הכל גנוז בעניין זה של חנוכה שע"י אורה אפשר לבטל החרון אף מהעולם. "ישנו דבר יחידי שיכול לבטל את כל הצרות והייסורים המחלות והבעיות כולם", אמר, "וזה רק הכבוד שיהיה לכל יהודי והארת הפנים התמידית לכל אחד, ושיתבטלו בעלי הרכילות ולשון הרע". והתיקון וההצלה לכל זה הוא להגביר את החסד והרחמים שבאור הגנוז, שזה אור המנורה והחנוכה.

"והדרך שלנו להאיר את אור המנורה הוא על ידי 'הארת פנים' כמו שכתוב שהקב"ה אומר "אם אתה מאיר נרי הרני מאיר נרך ואם אין אתה מאיר נרי..." "וידע כל יהודי שהוא מאיר בעצמו באור עצום, ויאיר פנים לבני ביתו בתוך הבית, וכך הבית יתמלא באור הגנוז וילך ויתפשט החוצה ויבטל החרון אף המתפשט ג"כ. "נמצא

למעשה שעל ידי הארת פנים משלימים את החסר באור הגנוז אבל מוכרח להקפיד על הכבוד כדי לקיים את האור".

"הדבר היחידי שיבטל כל הצרות, כל הייסורים, כל המחלות, כל הבעיות, זה רק שיכבדו אחד לשני, הן להורים, הן לזקנים והן לחכם, שצריך לכבד תלמידי חכמים, שצריך לכבד להורים וצריך לכבד לזקנים וצריך להקפיד על זה, כשרואים אדם זקן לקום לפניו ולכבדו ולהאיר לו פנים לכל אחד, אלו הדברים שיחזקו ויפעלו את הגאולה".

"כי הדרך לאהבת ישראל זה שמכבדים הצלם אלוה של כל אחד, של כולם שזה לכבד כל יהודי, ולאהוב כל יהודי רק על ידי זה מתגלה כבוד ה' ברוך הוא, אי אפשר לכבד כבוד ה' ברוך הוא ואת התורה מבלי שיכבדו ויאהבו לכל ישראל, שזה למעלה מן הכל". 'שעל ידי הכבוד שמכבדים - מכבדים את הצלם ששורה עליו, כי על ידי הצלם ששורה עליו - מאירים את עם ישראל, כי צריך להאיר לכל אחד ורק על ידי זה תבוא הגאולה'. ע"כ.

והוא פנימיות הענין, דאור החנוכה להטות לחסד ולהאיר פנים וכמו שכתב במדרש רבינו דוד הנגיד נכדו של הרמב"ם בפרשת וישב "וְעוֹרְרֵתִי בְּנִיךָ צִיּוֹן" (זכריה ט, יג), אלו בני חשמונאי, "וְשִׁמְתִּיהָ כְּחָרָב גְּבוּר" (זכריה ט, יג), היא חרבו של אברהם, שהיה נוטל עפר וקש וזרקם על אמרפל וחביריו, והיו נעשים חרבות וחיצים, וכך החשמונאים, כל חרב שהיו היוונים שולפים, היתה חוזרת לתוך ליבותיהם, ויתר הקשתות היו נשברים, והחיצים נכנסו לליבותיהם.

שהוא הקשר בין ימי החנוכה שהוא ניצחון ואור המנורה למידתו של אברהם מידת החסד, ללמד על האחדות שתהיה ביננו ומידת החסד שתפציע בלבנו, כמש"כ אצל אברהם וַיֵּרָק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵּיתוֹ (בראשית יד, יד) שחנוכה הוא מלשון חינוך להאיר אור המנורה בשבעת קניה לכל נשמות ישראל בכל מידה וספירה להאיר נשמתם בכל מקום. כי על ידי שמכבד לישראל מגלה חשיבות ויוקר בר ישראל ובזה מתקשר בחלקי התורה כולה, זוכה לקיימה ומקרב הגאולה.

וישמע יתרו

בשיעור שלפנינו פרשת מקץ תשע"ט נשאל מו"ר מהי אמונה וכיצד ניתן להגיע למדרגה נעלה זו שבא חבקוק ותלה כל המצוות באמונה ושהיא נצרכת מאוד מאוד לכל אדם. ולמרות שאדם חפץ בכל מאודו לקנות משהו ממידה יקרה זו, אינו יודע כיצד לילך בה ולזכות להרגיש באמת מעלת התורה אמיתות השגחת הקב"ה ויוקר המצוות.

וכך זכינו שפתח לנו צוהר נוסף להבין מעט מה המונע מהאמונה ובמה צריך לאחוז כדי לקנות מידה זו. ואע"פ שדרכו לקצר והיה ראוי להאריך בביאור דבריו הקדושים, מ"מ מאחר וניתן לפרש בכמה פנים וכפי שראינו כו"כ פעמים אחרי השיעורים שכל אחד מבאר את דברי מו"ר כפי הבנתו וע' פנים לתורה, לכן הבאנו את הדברים כפי שנמסרו מפי מו"ר.

אלא שאעפ"כ הוספנו בחלק מהמקומות דברים שנמסרו בשיעורים אחרים כמו מפרשת ויישב תשע"ה, או שהשמטנו שו"ת בהלכה שנשאלו במהלך השיעור כדי שירוך הקורא ולא תוסח דעתו מעיקרי הדברים שנמסרו.

כמו כן כדי שהדברים יובנו על הצד היותר טוב ראינו צורך גדול להביא הקדמה נחוצה בענין השמיעה והראיה, מתוך שיעור שנמסר ביום ד' פרשת ויצא התשע"ח.

הקדמה

פְּתִיחָם עַל לִוְיָהּ לְפָהּ

(משלי ז', ג')

משיעור פרשת ויצא התשע"ח

לאחר חטא אדם הראשון נפלו העיניים ממדרגתם, וההבטה על העולם היא השורש המונע מהאמונה

כתוב בבראשית (פ"ג פ"ז) "וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם" והכוונה בזה שקודם הקלקול היו עיניהם של אדם וחוה רואות את השורש והגילוי האלוהי שבכל דבר, אבל לאחר החטא, נפלו העיניים ממדרגתם, שלא יוכלו לראות ישירות את השם ברוך הוא, שאינם רואות את הגילוי האלוהי שעומד מאחורי כל מה שהן רואות בפועל [שהוא שלום והתקשרות מוחלט בגילוי האלוהות שבבריאה, וכמו תינוק במעי אימו שעניו סגורות אבל נר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו (נדה ל:)] וכשיוצא נפקחות עיניו ויותר אינו רואה באור הגנוז, ומאז העינים והאוזניים מנגדים זה לזה, שמצד אחד שומע דברי חכמים והתורה על אמיתות התורה וההשגחה, ומאידך רואה בעיניו פירוד והסתרה.

ולכן כל עוד שאנחנו בגלות צריך לעצום את העיניים מחיזו דהאי עלמא, בכדי שלא נביט בחיך של הנחש הקדמוני שבלע את העולם. ומאחר שבגלות אי אפשר לראות גילוי אלוהות על ידי העיניים, ציוונו ה' יתברך על השמיעה כמו שכתוב בתורה "וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי" (שמות יט, ט) ובנביא "כִּי אִם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שָׁמָעוּ בְּקוֹלִי" (ירמיה ז, כג). כי אי אפשר לבוא לידי יחוד ה' וקיום המצוות אלא על ידי בחינת האוזניים כמו שכתוב "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד" (דברים ו, ד) שאחר שנפלו העיניים ממדרגת המצווה היא בשמיעה, ולכך אחרי שנפקחו עיני אדם וחיה [כנ"ל שהוא ירידה במדרגה] אחזו במדרגת השמיעה כמו שכתוב (ג, ט): "וְשָׁמָעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים מִתְהַלְּךְ", אך לעתיד לבוא כשיבוא משיח ותוסר הקללה נשוב לראות דרך העיניים, ויתגלה אור הגנוז והברכה, וככתוב "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן" (ישעיה נב, ט).

התכלית בגילוי הטוב הוא על ידי לימוד התורה עם הלב, אבל על ידי העיניים מגשימים ופוגמים בהבנת התורה

והתכלית היא לגלות את הטוב בנבראים, דמרגלא בפומיה דרבא "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים" (בבבא מציעא י"ז, א), ועיקר הטוב מתגלה בלב, שצריך לבוא ללב טוב, וזה על ידי התורה שלומדים על ידי הלב, ולימוד תורה על ידי הלב הוא על ידי האוזניים דוקא, ולא על ידי העיניים והשכל. כי אחרי חטא אדה"ר נפגמו העיניים והשכל וירדו במדרגה, ואי אפשר לבוא לידי תכלית יחוד ה' אלא על ידי הטוב שמגלים בלב שהוא על ידי האוזניים דוקא שהם בחינת הלב, כמו שכתוב והיה אם שמוע תשמעו וכו' לאהבה את ה' ואהבה היא בלב. (שמואליים והשמיעה הם בחי' בינה שהוא ס"ג גימט' אונן ע' אול"ח פ"א ובפתיחת אליהו "בינה ליבא") אבל כשלומדים על ידי העיניים והשכל מגשימים את התורה והוא היפך הביטול. כי כשלומד על ידי השמיעה והלב מפרש את התורה ואת כל הבריאה באמונת חכמים על פי חז"ל והצדיקים שבכל דור. כמו שרואים שיש מקומות שפרשו חכמים שלא על פי פשוטו של מקרא, שהוא היפך הפשט והסתכלות בדרך העיניים.

אברהם אבינו ע"ה השפיל את שיכלו בפני ציווי ה' ולמד את התורה בלב

וכן רואים בפרשת העקדה שהקדוש ברוך הוא אמר לאברהם אבינו את הדבר הכי מנוגד להבנה האנושית, שיעלה לעולה את הבן שהוא בעצמו נתן לו. והקב"ה דיבר לליבו של אברהם, ובענין של אהבה, "אֲשֶׁר אָהַבְתָּ" (בראשית כב, ז) – שהחשוב ביותר נמדד לפי מי שהוא אוהב יותר, ואברהם אבינו לא חשב והרהר, אלא מיד לקח את יצחק להקריבו לעולה.

ואם היה אברהם הולך עם עיניו ושכלו, היה אומר, שזה לא יכול להיות שהקדוש ברוך הוא אומר לו לשחוט, שזה רצח ושפיכות דמים ודבר אסור ונוגד את ההלכה,

וחושב שזה לא יכול להיות ציווי אמיתי אלא דמיון ומחזה שוא וכו' וכך היה מעוות ומבין את התורה אחרת לגמרי. אבל אברהם למד את התורה בלב כמו שכתוב "כְּתָבָם עַל לִוְחַ לְבָבָהּ" (משלי ג, ג) כי החכמים האמיתיים לומדים את התורה בלב, ומשפילים שכלם בפני התורה, שאברהם אבינו לא היה ח"ו רק בעל מצוות ומעשים טובים במס"נ, אלא היה גאון עולם, וידע את התורה כולה קודם שניתנה והיה חכם עצום כמו שאמרו בבראשית רבה (פרשה מ"ט סימן ז').

וניסיונו הגדול ביותר היה לדעת ולהבדיל, היכן למד את התורה אם למד את התורה בשכל, או הציווי הזה נוגד את ציווי ה' והתורה שלא מקריבים בני אדם לעולה והיה סובר ומקשה וכו' אבל כאן מגלים ורואים שאברהם למד את התורה בלב, ושמע את דבר השם כמש"כ "אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרָהִם בְּקֶלְי" (נלאסית כו, ט) וכתוב "אֲשֶׁר שָׁמַעַתָּ בְּקֶלְי" (שם כז, יח) שאברהם שמע את התורה באזניים והפנים ללב, שתורתו היתה עם אוזן ולב. כי הצדיק שומע את הדברים באזניו בביטול גמור ומקיימם בליבו. וזהו ההבדל בין הצדיקים לבין העולם, שהצדיקים לומדים את התורה באזניים. וזה הסמא דחיי, שכשאדם שומע דבר תורה, וקורא בספר, משמיע לאוזניו, ומהאזניים צריך שיוריד ללב. ולא להעלות למח.

ע"י שלומדים את התורה עם הלב והשמיעה זוכים לזכירת וקיום התורה

לכן התורה נמשלה למים (תענית ז'). שהתורה יורדת למקום נמוך, מהאזניים ללב. שהאזניים הם בית קיבול, כמו שרואים בצורת האוזן, וכשהתורה יורדת מהאזניים ללב, התורה משתמרת בליבו של אדם, וכשירצה להיזכר בסברא או הלכה, מיד יוכל לפתוח ולזכור, וגם הכל יהיה ברור ונהיר, וכך יהיה לאדם ממש את כל התורה בליבו בזיכרון שלם, כי המוח אינו אלא כלי המשמש את הלב. וכך למדו כל הצדיקים את התורה, משה רבנו, האבות הקדושים כל השבטים כל הצדיקים למדו כך, שמעו באוזניים והורידו ללב, הם עצמו עיניהם מחיזו דהאי עלמא.

אבל השוטים והעמי הארץ מסתכלים בעינים ומעבירים למח, ומפרשים התורה והבריאה על פי עיניהם ולא ע"י שמיעה כמש"כ בירמיה "וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הָטוּ אֶת אָזָנָם" כי על ידי שמשמש בעינים ומעביר למח למקום גבוה ומנסה להשוות את התורה עם שכלו, תורתו נאבדת. משא"כ כשרוצה לשמוע בליבו משפיל שכלו נכנסת התורה למקום נמוך למי שנמצא למטה, למי שמשפיל דעתו, שכל המתגאה תורתו נמאסת, שכינה מסתלקת ממנו, רוח נבואה מסתלקת ממנו (נפסחיס סו ע"ז) ואינו זוכר את הלימוד, כי התורה לא יכולה להישאר במוח במקום גבוה ולכן נופלת ונאבדת⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ בהמשך יבואר בעזה"י מהו ענין השמיעה וכיצד לקיים זאת בפועל.

וישמע יתרו

(י"ח, א)

מתוך שיעור פרשת מקץ תשע"ט

בדרך הטבע לא ניתן להשיג ולידע מדרך התורה או לידבק בה' ב"ה אלא ע"י פרישות גמורה מדרך העולם

'גְדוֹל ה' וּמְהִלָּל מְאֹד וְלִגְדָּלְתּוֹ אֵין חֶקֶר' (תהלים קמה, ג) אין לנו שום תפיסה בקב"ה אי אפשר להשיג גדולת אדוננו ברוך הוא ולעולם לא נתפוס מידיעתו יתברך, אף אדם לא יכול להשיג גדולתו של הקב"ה שלגדולתו אין חקר, וכל מה שאנחנו רק יכולים לתפוס ולהשיג ולאחוז איזה דבר או איזה מהות והבנה זה רק במידות של הקב"ה, כי מהותו יתברך אין לשער או לתאר, שהרי אף אחד לא יכול לידע גדולתו של ה' ברוך הוא, אנחנו לא יודעים מגדולתו שום דבר, וגם כשאדם מנסה להעריך בעצמו או לחשוב בעצמו, הוא גם לא יכול לידע גדולת אדוננו הבורא ב"ה.

ואם אדם היה רוצה לידע גדולת הקב"ה, לידע מי הוא, היה צריך לפרוש מבני אדם לתקופה של אלף שנה ולילך במדבר, ורק מתי שאדם יכול לראות הכל אחד גמור ללא שום פירודים כמו חנוך בן ירד, יכול לזכות להשיג טיפה לילך בדרך אמת, עצם זה שאדם כל הזמן חלוק בדעתו ומלא בחסרונות, והוא בתוך המימד של הזמן, הוא לא יכול להשיג דבר שלמעלה מהטבע.

כי הרי הדרך של התורה והדרך של ה' ברוך הוא זה דרך של שפלות וענווה, של ביטול גמור, שזהו דבר שאין בו שום צד של סטרא אחרא, שום צד של גבהות, אלא נקיות גמורה לגמרי. והנקיות הזו תמיד עומדת בקרן זוית בהתבוננות שהיא בחינת מדבר, ששם אפשר להשיג מעט מגדולת ה' ברוך הוא, איפה שנמצאים ההרים והגבעות ששם אין שום בני אדם דורכים שם. ואין שיקול על דעות בני האדם, כי כשיש בני אדם כל הדרך היא 'חתחתים', ושם עד שאדם יוכל לילך בדרך הישר אפילו אם הוא צדיק הוא יכול להיות בשקר וליפול למטה ללכלוך, כי בשביל להיות נקי לגמרי צריך להיות כל כך נקי עד שאדם לא יחשוב מהבריות, לא יחשב שום דעות של בני אדם, לא יהיה שום דעת שתעמוד מולו, אלא הוא יהיה אחד נקי לה' ברוך הוא, במחשבה דיבור ומעשה. ובדרך זו הלך חנוך בן ירד שפרש מבני האדם (ספר היסוד) והשיג מדרגות האמונה לייחד ה' ב"ה בשלמות, אבל דרך זה סתום מבני האדם.

השבת היא מביאה את האדם להתקשרות ושלוש במעל הטבע

ולכן כדי שיהיה אפשר לילך בדרך התורה ולהדבק בקב"ה גם מתוך מציאות העולם הזה, נתן לנו הקב"ה מתנה את השבת כמו שאמרו בשבת (י' ע"ט) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעם, דהיינו שהקב"ה שלח את משה להודיע את עם ישראל, שאע"פ שנמצאים בתוך הטבע בעולם הזה, אפשר לילך בדרך התורה ולבוא

לדבקות בה' ב"ה שזהו דבר שלמעלה מהטבע, ולכן אנו אומרים ישמח משה במתנת חלקו כמש"כ הטור (בסימן פ"א), כי השבת מגלה את השלום, שהוא אמונה בבחינת ראייה, שהיא מעבר להשגת האדם. וכן הדבר באור ימי החנוכה, אלא שבשבת העולם עולה ונכלל באחדות שהוא התקשרות באמיתות הבורא, אבל בחנוכה אור האמונה בבחינת ראייה יורד למטה, עד שיש אפשרות לכל אדם לזכות להתקשרות בתורה ודרך ה' גם במדרגות הנמוכות ביותר. והוא בחינת חנוך וחנוכה, כמש"כ בתיקונים (עי' אמ"פ אות ס"ו) "איהו חנוך ואיהי חנוכה איהו נער ואיהי נערה" שנער חסר ה"י לא ראויה להוליד ונערה ראויה להוליד כן חנוך הוא קודם שאפשר לבוא לידי גילוי אצל כל הנבראים, שהוא בחי' ימי החול, בחי' מט"ט, אבל חנוכה הוא דרך מגולה בחי' שבת וחנוכה הוא גם למדרגות הנמוכות למרות העביות והריחוק, שהוא היפך הטבע.

החלטת האדם לילך בדרך התורה ולהדבק בקב"ה תהיה דווקא על יד האמונה, והעיקר על ידי מדרגת ראייה

האמונה היא בחינת שמיעה (כמו שהתבאר בהקדמה שמדרכת העינים והראייה יהיו בגילוי רק לעתיד לבא ולכן עתה לריד לעולם עינים מחזו דהאי עלמא), ובשמיעה עצמה יש הרבה מדרגות אבל בכללותם הם ב' מדרגות, מדרגה שהיא בבחינת שמיעה, ומדרגה שהיא בבחינת ראייה. שכתוב: "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיוֹן מִדִּין חֲתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם" (שמות י"א), ופרש"י מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. והם ב' דברים שונים בשמיעה, כי יש חילוק בין הטבע לבין דבר שמעל הטבע, שהטבע זה דבר שהקב"ה מראה לנבראים שכך מנהגו של עולם, ולמעלה מהטבע זה שהקב"ה מהפך הסדר ועושה דבר שהוא לא בטבע, והם ב' חילוקים והפרשים כמו בין שמיעה לראיה, שאמונה במדרגת ראייה זה כמו שראה הדבר ממש בעיניו ללא ספק.

כמו שרואים ההפרש בין חנוכה לפורים, שפורים זה נס בדרך הטבע שהקב"ה מגלגל את הדברים שהם יצומו ויתפללו וכו', ובחנוכה נעשה נס למעלה מהטבע שזה מדרגה גבוהה יותר. ויתרו שמע דבר שהוא מצד הטבע, שאפשר להגיד על מלחמה שאפשר לנצח אולי יש חזק אולי יש חיל וחוסן, אז אפשר לנצח במלחמה, ולכן זה מדרגת שמיעה כמו שכתוב "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיוֹן מִדִּין חֲתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם" (שמות י"א) ומעמלק התגלגל נס פורים. ושמע גם הבחינה השניה שהיא קריעת ים סוף שהוא דבר שלמעלה מהטבע וזה בחינת חנוכה, כי נס חנוכה זה בראייה, "וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה" (שמות י"א, לא) וגם מדרגת ראייה זו הייתה ראייה שכלולה באמונה שהיא בחי' שמיעה⁽²⁾ כמו שממשיך הכתוב "וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ" (ס).

⁽²⁾ ועי' ב"ר (כ"ז ט') ד"א "וישמע יתרו" בשעה שבא הקב"ה ליתן את התורה וכו' וכשבא אצל ישראל אמרו "כל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד, 1) לכך בדין הוא שתשמעו וכו' הזהירו בנשמע "הוי שמעו דבר ה' בית

רוח הקודש היא גילוי ההשגחה בדרך של ראייה שאין שום טבע כלל והכל הוא ניסים וכתוב במסכת אבות (נפיק ד' במסנה א') רבי אומר דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים. דע מה למעלה ממך, הוא מדרגות האמונה. עין רואה, זה נר חנוכה. שצריך להסתכל בנר. אוזן שומעת, זה שמיעת מגילה. וכל מעשי האדם מקבלים משמעות ונחקקים בספר כשהם נעשים במדרגות האמונה של מה שעומד מאחרי כל מחשבה דיבור ומעשה, שהוא ענין וכל מעשיך בספר נכתבים. והעיקר הוא על ידי המדרגה של ראייה שהיא גבוהה יותר משמיעה, כי שמיעה זה בטבע, אבל ראייה זה שהוא רואה דבר שהוא לא בטבע דבר שהוא למעלה מההשגחה, למעלה מהמדרגה של האדם. כך בחנוכה מראה הקב"ה שדוקא החלש ומי שהוא פחות ודל ושפל, ונמצא בנקודת השבר והוא למטה ביותר, דוקא הוא יכול להיות הכי גבוה אע"פ שנראה ההיפך בראייה שבטבע.

כי פורים הוא מדרגה של שמיעה שהוא גילוי האמונה מלמטה מתוך הטבע, שהוא ענין ההכאה עם מה שקורין 'רעשן' שהוא גילוי ההשגחה מלמטה למעלה שהוא בתוך הטבע^(א), אבל בחנוכה הוא גילוי מלמעלה למטה שהוא ענין הסביבון, וכמה מהסודות של חנוכה כלולים בסביבון ועיקר הכוונה הפשוטה כשמסובבים צריך לכוין לסובב כל המניעות וההסתרות ולגלות את ההשגחה של הקב"ה^(ב).

יעקב" (ירמיה ב ד) ד"א אמר להם אם יפול אדם מראש הגג כל גופו לוקה והרופה נכנס אצלו ונותן לו רטיה בראשו וכן בידיו וכן ברגליו ובכל אבריו, נמצא כולו רטיות. איני איני כך, אלא רמ"ח אברים באדם הזה, והאוזן אחד מהם, וכל הגוף מלוכלך בעברות, והאוזן שומעת וכל הגוף מקבל חיים, שימצו ותחי נפשכם, לכך אמר שמעו דבר ה' בית יעקב, וכן אתה מוצא ביתרו שע"י שמיעה זכה לחיים ששמע ונתגייר שנאמר "וישמע יתרו את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו וגו'.

^(א) עי' בפע"ח (פ"ו בענין פורים), שצריכים להמשיך חיות לקדושה הנעלמת למטה וכו' אבל צריכים להמשיך החיות בצמצום גדול וה"ס עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ד' ע"ב) עיי"ש. שהוא ענין הגילוי שבתוך הטבע.

^(ב) בדרך כלל החסידים דיברו יותר על הסביבון, הסביבון העגול הוא לא טוב כי צריך את הזוויות. היום כותבים נס גדול היה פה, אבל צריך להיות נס גדול היה שם.

כותב רבי יצחק מדרוהוביץ' זכותו תגן עלינו אביו של המגיד הקדוש שבפורים הם רצו לאבד את הגופים של עם ישראל אבל עולם הבא היה להם אבל בחנוכה רצו לאבד אותם גם מהעולם הזה וגם מהעולם הבא לכן צריך להדגיש שנס גדול היה שם באותו זמן שלהם שאי אפשר שיהא הצלה גם מצד הגוף וגם מצד הנפש אבל שם הקב"ה גלגל שיהא גם מצד הגוף וגם מצד הנפש זה נס גדול היה שם.

הגאון הקדוש בעל הצמח צדיק מוויזניץ הוא היה אחד מהגדולים הגאונים בדור והיו באים אליו עם כל השאלות הסבוכות שבדור היה גאון עולם עצום הוא כותב בחלק שלישי בדף כ"ב על הפסוק "תָּשֶׁב אֲנוֹשׁ עַד דָּכָא" (תהלים ז, א) שאמרו בירושלמי (תגיגה פ"ב ה"א) 'תשב אנוש' זה תשובת האדם 'עד דכא' עד דכדוכה של נפש וביאר שהתשובה מתחילה ביום כיפור ונגמרת בחנוכה ולכן דכא עולה כ"ה שזה כ"ה בכסליו שהתשובה של האדם נמשכת עד חנוכה, ומוסיף שג' ש' נ' ה' הם נוטריקון גמר שנה.

ועיקר ההשגחה נגלית כשאדם מסתכל ומתקשר בדבר שהוא מעבר לראייה החיצונית, לראייה שהיא למעלה מהטבע וזה בחינת נצנוצי רוח הקודש. כי רוח הקודש פירושה גילוי ההשגחה בשלמות, וכל גילוי השגחת ה' הוא נצנוץ מרוח הקודש הנמשך מהמאור הגנוז. וכדי לבוא לדי הסתכלות ולגלות השגחת ה' ב"ה, צריך אמונת חכמים⁽¹⁾.

עיקר השמיעה היא על ידי אמונת חכמים שעל ידם יכול אדם להמשיך אצלו את האור הגנוז ולזכות לחוכמת התורה בשלמות

ועיקר השמיעה היא על ידי שליח שהוא ענין אמונת חכמים כמש"כ באבמלך בבראשית (כ"א כ"ו) "וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום" ואמרו במדרש (נ"ר נ"ל ס"ג) לא שמעתי על ידי מלאך ושליח. שהחכמים ממשיכים את האור הגנוז שהוא דבר שהוא שלמעלה מהטבע, שקיום חכמי ישראל הוא על ידי לימוד התורה הנמשך מהאור הגנוז שגנוז הקב"ה בתורה, וכשאין אמונת חכמים זה כמו שאדם חס ושלוש מפיל את האור הגנוז שהוא אורו של משיח שמהיכלו⁽²⁾ יורדים כל הניסים והנפלאות, שהנס ושידוד מערכות הטבע יוצא בזכות מלך המשיח.

השפע חיים מצאנו רבי יקותיאל יהודה יש לו שו"ת דברי יציב (באר"ח בסוף סימן רפ"ג) הוא כותב, שהרמז לסביבון הוא שכשהיו באים היוונים לישראל לראות אם עוסקים בתורה או שיש ברית מילה היו הילדים מוציאים את הסביבון ומשחקים וכך היה כאילו שהם עושים משחק, לכן עושים את זה זכר למה שהם היו משחקים.

רבי פנחס מקוריץ אומר שר"ת של נ' ג' ש' ה' עולה ט"ז בגימטריה, שזה רומז על ח' נרות והלל גמור שזה ג"כ ח' אותיות.

הבני יששכר רבי צבי אלימלך מדינוב (במאמר שני על חודש כסלו) מביא כוונה על ענין הסביבון שנקודת האמצע זה כנגד עם ישראל והקב"ה מסובב כל האומות והבריות שיתכללו כולם באחדות ישראל וכשאנחנו מסובבים את הסביבון אז כל העולם כולו מתבטל ונכלל בשורש עם ישראל שזה הנקודה הקטנה והאמצעית שאנחנו הכי קטנים הכי דלים למטה וכולם מסובבים אותנו להצר לנו אבל כשאנחנו מסובבים ביחד הקב"ה מסתיר כל הנחש הזוהמה והקליפות ואז כולם מתבטלים לגמרי.

רבי רפאל מברשיד כותב שג' ש' נ' ה' עולה כמספר נחש וזה גימטריה משיח כך הקב"ה יסובב כל הקיצים וימחר לנו ביאת המשיח.

⁽¹⁾ יש רוח הקודש ויש רוח נבואה, רוח נבואה היום אין מי שיוציא זה רק אצל אליהו זכור לטוב. היום בימינו זה נקרא סייעתא דשמיא קרוב לנצנוצי רוח הקודש, רוח הקודש מה שכתוב בספרים ברבינו הארי ז"ל זה כבר לא בנמצא, המדרגה שלהם הייתה גדולה וגבוהה מאוד, ולא מה שאנשים חושבים שזה דבר שאפשר להשוות, שלאדם זה או לגדול הזה יש את אותה רוח הקודש, לומר כן זה כפירה ואפיקורסות והיפך מאמונת חכמים, ועל ידי זה באים חולאים וכל הצרות והרדיפות. וכל אדם צריך לדעת שהוא רחוק מאוד מאמונת חכמים אין לנו אמונת חכמים בדור, בגלל זה משיח לא בא בית המקדש לא נבנה, ואין שום השגה בטוב, בגלל זה המוח של האדם מעוות וכשבא ללמוד אינו מבין כלום, בגלל זה פרנסתו בטורח וכל מה שעובר הוא בכבדות ולא הולך לו. כי אם היה לאדם אמונת חכמים היה אצלו הכל בשלמות והיה מגיע לכל המעלות בדרך למעלה מן הטבע.

⁽²⁾ יש היכל משיח, יש היכל התשובה, יש היכל הנגינה (והיכל הנגינה והיכל התשובה סמוכים זה לזה כך כותב האמרי אש).

והאור של משיח שהוא האור הגנוז הוא האור של חנוכה שהיא המנורה, שאמרו חכמים (נ"ב ז' כ"ה עמוד ז') שולחן בצפון מנורה בדרום, שהרוצה להחכים ידרים, כי המנורה היא שלמות התורה הממשיכה לאדם את החכמה את השכל ואת השלום, שכתוב בפרשת בהעלותך "בְּהִעָלְתָּךְ אֶת הַנֵּר אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאָרוּ שְׂבָעַת הַנֵּרוֹת" (נמלכ' מ, ז) פני המנורה הוא הפנים של האדם שזה השכל שהוא למעלה מההשגה שלו, ואם אדם עוסק בתורה במדרגה גבוהה, הוא יכול להשיג דבר שהוא הרבה יותר ממה שהוא יכול להשיג בשכל העצמי שלו וזוכה להמשיך מקדושת המנורה את חכמת התורה. כי כשאדם לומד בדרך שלמעלה מהטבע הוא לומד יותר מהכוחות שלו ביותר הבנה ביותר דבקות בקב"ה ובאמונת חכמים.

כי כדי לקבל ולהבין את התורה צריך ברכה, ואם אדם קורא מאמר ואינו יודע מי אמרו, או שלומד מאמר מחכם ואינו יודע מי הוא החכם ולא למד עליו, אין לו התקשרות בחכם, וזה כאילו חס ושלום הוא לא מאמין בו, וכשאינו התקשרות אין ברכה. אבל על ידי אמונת חכמים והתקשרות, שהוא ענין הסתכלות מעבר לראייה החיצונית, זוכים לברכה שהיא השפעה והבנת התורה למעלה מן הטבע. ולכן כתוב "וירא ישראל את היד הגדולה וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו" שהוא מדרגת הראייה באמונה, שהיא אמונה עצומה בדברי חכמים.

כשאדם ממעיט את עצמו ותולה את עיניו בהתקשרות במה שלמעלה ממנו, זוכה להבנת התורה וכל ההשפעות

כי כשאדם בתוך הטבע והזמן, וחושב שהוא משיג בדבר, לעולם הוא לא יוכל להבינו. אבל כשאדם מתבונן שהוא באמת לא משיג ולא יודע, ונותן את העיניים שלו בשכל שהוא למעלה מההשגה שלו, ונכלל בדבר שהוא הרבה יותר ממנו, הוא יכול לבוא לידי התקשרות. ומשמעות של התקשרות זה שלום, ברכה, והשפעה שלמעלה מדרך הטבע, והוא גילוי שה' ב"ה נמצא עם האדם. כמו שכתוב במגילת רות (נפסוק ז' כ"ד) "וְהִנֵּה בָּעָזָא בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרְכָהּ ה'" שכשיש ענין של התקשרות ה' ב"ה נמצא עם האדם, כמו שאמר "ה' עמכם", וגם יש ברכה "יברכך ה'".

לכן התפיסה של האדם צריכה להיות: אני לא יודע, אני לא באמת מבין, אבל אני מבין שאני צריך להשיג דבר שאני לעולם לא אבין בו, ותכלית הידיעה שלא נדע. כך הם החכמים, שכלל שהם לומדים את התורה יותר, מבינים שלא מבינים כלום. והוא על ידי שתולה את השכל והעיניים למקום שאינו מבין. וכך כשיש לו התקשרות ושלום עם מה שלמעלה ממנו זוכה ומבין בתורה כמש"כ "וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם" (משלי ג, יז).

בקיום המצוות על ידי ההתבוננות בדרך של ראייה זוכים לשלום שהוא כלל ההשפעות, והטבע נכנע לפניו שהוא ענין חנוכה

כשהאדם מבין מה יש מאחורי פעולה של חילול שבת, שמצד הטבע אין בזה שום דבר, אבל בהסתכלות עליונה יותר, הוא מבין שבפעולה הזו נגרם דבר שהוא הרבה יותר חמור ממה שנראה, שכל מי ששומר שבת ויש לו יראת ה' בלבבו לא יעשה איסור, כי הוא יודע שהתולדה של האיסור יפעל דבר חמור, ואע"פ שאינו רואה את זה בעיניו הגשמיות, הוא רואה את זה בעיני השכל שמצטייר לו האיסור ומבין את החומרה של הדבר. וכך הוא פורש מהאיסור. וזה נקרא ראייה שלמעלה מהטבע ונכלל באמונה. וככל שמקיימים יותר את התורה נכללים יותר מעל הטבע, ואז כשהטבע בא כנגדו אינו יכול לו. אבל כשאדם מקיים את המצוות והתורה ואינו בא איתם בהתקשרות, שהיא ענין של ראייה והסתכלות, אלא הוא רק בבחינה של שמיעה, אינו זוכה להשיג הדבר בתא חזי, ואז חס ושלום אינו מעריך את החכמים ובא לזלזל בתורה והמצוות, וכשהטבע בא כנגדו אינו יכול לעמוד כנגדו, כי מאחר שהטבע מעליו הוא מכניע אותו.⁶

ובחנוכה הייתה המלחמה האם כח הטבע ינצח את הדבר שלמעלה מהטבע, והקב"ה עשה שהלמעלה מהטבע - יכניע את הטבע. והתגברות החשמונאים הייתה מחמת שהיו בהשקפה ובהסתכלות של למעלה מהטבע, וכך היה המשכה של ברכה ושלום. לכן כשהקב"ה רוצה להשפיע לעם ישראל הוא מברכם בשלום, שהוא ענין התקשרות במעל הטבע, ועל ידי זה ממילא נשפעים כל הניסים והנפלאות, וזה מה שאנו מתפללים "שים שלום וכו'" וחז"ל אמרו "המברך את עמו ישראל בשלום", היינו שהקב"ה משפיע לעם ישראל התבוננות והסתכלות במעל הטבע.

וכתב ב'ארץ הצבי' שיש שמונה בקשות שאומרים בשים שלום, שלום, טובה, וברכה, חיים, חן וחסד, צדקה ורחמים, שהם כנגד שמונה נרות, כי ע"י שלום והתקשרות נמשך ממילא כל ההשפעות. [והוא פירוש "עושה שלום במרומיו", שבעליונים יש התקשרות גמור לחיות האלוהי שבנבראים כך "הוא יעשה שלום עלינו" שימשיך להתקשרות אצלנו להיות מקושרים בפנימיות התורה והבריאה].

⁶ כשיבוא יום הגאולה אנחנו נראה את הזריחה בים, הקב"ה עשה את זה פעם אחת כשהפך את סדום שהפך להם את החמה והתחילה לזרוח ולעלות במערב, להראות להם שידוד מערכות לרמוז לזה שהם צריכים לשוב בתשובה לקב"ה והם לא שבו בתשובה אז הפך עליהם אימתו, בזמן שהקב"ה מתחיל להביא איזה רעה הוא מתחיל לשדוד את הטבע לרמוז לאדם להסתכל בדבר שהוא למעלה מהטבע, ואם הוא לא מסתכל בדבר שלמעלה מהטבע אז חס ושלום הטבע מתהפך כנגדו. שקודם שהטבע מתהפך לרעה ה' ברוך הוא מסובב שהטבע נכנע ורומז לאדם לשוב אל ה'.

גם הדרך לאהבת ישראל מוכרח ההתבוננות בראיה שלמעלה מן הטבע שעי"ז יכל לבוא לענין התקשרות וברכה

וכך הוא הדרך לאהבת ישראל ומחשבה בכף זכות, שאדם אינו יודע מה שעבר על היהודי וחושב אולי עבר חס ושלוש צרה או איזה מועקה, זה נקרא כף זכות, שהוא מסתכל בראייה גבוהה יותר ממה שנראה, ואם מסתכל במדרגה של חיצוניות היה דן אותו לכף חובה. אבל הסתכלות בעיניים הכוונה שהוא מסתכל על דבר שהוא מעל הטבע, שהוא דן אותו לדבר שלא ראה בו, ואולי שבאמת לא היה מעולם, אבל כשהוא מסתכל בדבר גבוה יותר מהראייה הפשוטה, הוא יכול לבוא איתו בהתקשרות, ועל ידי זה יכול להאיר ולהסביר פנים לכל יהודי.

ומביא התורת משה רבי משה חתם סופר (נסוף פקט ויחי) דבר עצום בשם רבי פנחס בעל ההפלאה^(ח) שדוקא כשיש התקשרות בין מברך למתברך יהיה קיום לברכה, וכשאדם רוצה לבוא להשפעה אם הוא לא יאהב למברך ואין לו בו התקשרות, לא תבוא לו השפעת הברכה. כמו שאמרו חכמים במסכת חולין (נדף מ"ט עמוד ז') שהקב"ה מברך לכהנים והכהנים מברכים לישראל, אבל בשביל זה הכהנים צריכים לברך את ישראל בלב שלם ושיהיה ביניהם אהבה, שאם לא יברכו בלב שלם לא תחול הברכה^(ט).

כשאדם זוכה לבוא לידי אהבת ה' ב"ה ולהודות הוא ע"י התבוננות בבחינת ראייה וכן באהבת ה' "וְאַהֲבָתָאֵת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים י, ט) שהיא כל השפעת הברכה של האדם, והאהבה לקב"ה צריכה להתבטא בזה שבכל מה שעובר על האדם הוא יסתכל בעיניים לראות משהו הרבה יותר גבוה ממנו, זה נקרא למעשה אמונה בקב"ה, וזה הדרך להמשיך נס מלפני הקב"ה, זה הדרך לגבור ולשדד את הטבע, שההסתכלות של האדם היא הרבה יותר גבוהה ממה שהוא יכול להשיג, כי אם מסתכל מצד השכל או מצד המקום שלו הוא לא יבין דבר, אבל הסתכלות אמיתית היא ראייה שאדם מסתכל רחוק למעלה מהכוחות שלו למעלה מהמדרגה, זה נקרא הסתכלות וראייה אמיתית.

^(ח) שהיה אחיו של הגאון הקדוש רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זכותו תגן עלינו, אבא שלהם היה אחד הגאונים הקדושים רבי צבי הירש מטשורטקוב היה עצום שר התורה וגאון עולם.

^(ט) וכשהרבי אלימלך שאל את רבי זושיא איך אתם עושים ניסים ונפלאות, הוא אמר לו רק מאהבת ישראל שאני אוהב את כל ישראל והם אוהבים אותי בחזרה אני פועל ישועה, שהחיבור בין האותיות גורם להתקשרות וממשיך האור הגנוז מהיכלו של משיח שמשם נשפעים כל הניסים והנפלאות.

היו צדיקים שהיו נוהגים כל חנוכה לשבת אצל הנרות ולעשות את כל הסיפור וההודיה לקב"ה על כל מה שעבר עליהם כל השנה¹, והיו מספרים הניסים והנפלאות ומודים לקב"ה על הכל, כי הסוד של ההודיה לקב"ה נמצא בחנוכה, ורק כשיהודי מודה בכללות ובפרטות על כל מה שעבר עליו, רק אז הוא יכול לזכות לראות דבר הרבה יותר למעלה מהשכל שלו. כי כשאדם מצליח להודות לקב"ה על דבר שמצד השכל שלו הוא לא מובן למה הקב"ה עשה והשפיע לו, ומסתכל על השמיים ואומר רבוננו של עולם למה נתת לי הדבר הזה, והוא מודה על זה לקב"ה והוא שמח ואומר הלל, אז הוא הופך להיות בלמעלה מהטבע כי הראייה שלו עכשיו היא להבדיל כמו קודשא בריך הוא שמכריע לטובה, והוא נכלל בלמעלה מהטבע, והוא בחי' הלל גמור שמודה בהודאה גמורה שכל שפעו ניתן לו שלא בדרך הטבע.

עתה אנחנו חלשים ודלים אבל לעתיד לבוא נזכה לזה בשלמות

ומחמת שהאדם הוא חלש ודל הוא מסתכל על הדברים החיצוניים, וכך לעולם אינו יכול להשיג בדבר שהוא כולו רוחני, בין בלימוד בין בכל דבר שירצה לפעול, אבל כשישתמש בכלים שהקב"ה נתן לו להיות בהתקשרות בדבר שהוא למעלה ממנו ויהיה תלוי בו, יוכל לבוא להתקשרות שתמשיך לו שלום וברכה.

ונזכר לזה בשלמות כשתבוא הגאולה, שנזכר לראייה שהיא למעלה מהשכל ומההבנה של האדם, וזה רק יהיה לעתיד לבוא שיתן לנו הקב"ה לשלום והתקשרות בדבר שהוא למעלה מהשכל שלנו. כמו שכתוב בישעיה הנביא (נפרק נ"ז פסוק טז) "מִה נָאוּוּ עַל הַהָרִים רִגְלֵי מְבַשֵּׁר מְשֻׁמֵּעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׁר טוֹב מְשֻׁמֵּעַ יְשׁוּעָה אֵמַר לְצִיּוֹן מְלֹךְ אֱלֹהֶיךָ" השלום זה ההתקשרות של עם ישראל, שהוא ענין חנוכה שהקב"ה נתן לנו פנים בחינת "פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחְנֶךְ" (נמדנר ו, כט) והשמת פנים זה שהקב"ה מאיר לנו פנים דרך המנורה, כמו שכתוב "אֶל מוֹל פָּנָי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת" (נמדנר ח, ז) שהמנורה היא כנגד הפנים, וכדי לזכות לאור הפנים צריך שלום בחינת "וישם לך שלום" שנוכל להתקשר ולהשיג למעלה מן הטבע.

וכל עוד שאין לנו התקשרות לא בא משיח, אבל כשאנחנו משתדלים ורוצים להיות דבקים בקב"ה על ידי הסתכלות וגילוי ההשגחה, ממחר הקב"ה להחיש לנו את הקץ. וכשאנחנו ננהג בשלום ונתנהג במידות שלו וננהג בדרך השפעה יתקיים "פָּנָיו אֵלֶיךָ" (נמדנר ו, כט) ו"אֵמַר לְצִיּוֹן מְלֹךְ אֱלֹהֶיךָ" (ישעיהו נב, ז) ויגאל את ישראל שהוא "מְשֻׁמֵּעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׁר טוֹב" (ישעיהו נב, ז) שהקב"ה יתן שלום בעולם כולו.

¹ ובחב"ד ג"כ היו נוהגים כך כל הגדולים: רבי יוסף יצחק, הרבי הרש"ב זכותו תגן עלינו, הרבי מהר"ש, הצמח צדק, האדמו"ר האמצעי רבי דב בער, האדמו"ר הזקן הבעל התניא. רבי הלל מפאריזש רבי אהרון מסטרשליה ככה בחב"ד היו נוהגים כל הגדולים הקדושים.

בשבת קודש הכל נכללים במדרגה זו, ובכל העולם נשפע שלום שענינו התקשרות באמונה בבחינת ראייה, וכמה שהשבת של האדם במדרגה כך גם זוכה לאמונה בבחי' ראייה וכתוב ברבינו האר"י ז"ל (נפעל הכוונות בדרוש ז' לליל שבת) וכן בסידור יעב"ץ ובזוהר אחר מות (בדף ס' עמוד א') ובשולחן ערוך (בסימן קע"א סימן א') שבערב שבת צריך לבוא מיד ולמהר לקדש, ולא לשהות עם הקידוש, וכשבא בערב שבת צריך שיכנס לביתו ויגיד בשמחה שבת שלום, כי אז הייחוד של כל מה שנעשה בשבוע להיכלל בקדושת ערב שבת קודש, שהוא המחבר בין הגשמיות לרוחניות, כי כל השבוע הוא מדרגה של חול שהביטו בתוך הטבע, אבל בערב שבת קודש יש התקשרות, והעיניים הם למעלה מהטבע, וביום השביעי מעיד על אדון השמיים והארץ שהוא ברא הכל, לכן צריך למהר לקדש כדי שמיד העיניים יהיו נכללות בדבר שהוא למעלה מהטבע, ולומר שבת שלום בשמחה שהשלום הוא התקשרות וממילא האדם מתברך.

לכן שבת היא מקור הברכה, כי יש בה התקשרות שיהודי מעיד על אדון השמיים והארץ שהוא ברא את העולם, וכשהוא שומר את יום השבת הוא נכלל בדבר שהוא למעלה מהטבע, כי אינו עושה שום מלאכה שהיא ענין הטבע, וכך הוא מתברך, ששבת קודש יכולה להגביה את האדם שלא יהיה בתוך הטבע וכמה שהשמירת השבת במדרגה יותר, כך הוא עוד מתעלה יותר.

ודנו חכמים במסכת שבת (בדף קי"ג עמוד א') וגם בירושלמי (בפרק ט"ו הלכה ג') לגבי אמירת שלום בשבת שמדוחק התירו לומר שלום בשבת, כך גם מביא הבאר היטב (בדף ע' אופ"ח בסימן ק"ז בסק"ז) והמשנה ברורה (סעיף קטן ה') בשם השל"ה הקדוש. והטעם, שלא יאמר לו בשבת כדרכו בחול, שלא יהיה ענין של שלום והתקשרות כדרך של יום חול, כי יום שבת העיניים צריכות להיות למעלה מהטבע, היינו שצריך להסתכל על דבר שהוא לא בתוך המוח הטבעי, שהוא המשמעות האמיתית של שלום. שהוא התקשרות למעלה מהטבע, ולכן אומרים 'שבת שלום' שבשבת ה'שלום' מוכרח שיהיה בצרוף עם 'שבת' כי אז השלום שהוא ההתקשרות בלמעלה מהטבע בגילוי. משא"כ כשעושה התקשרות לחברו כדרכו בחול, הרי הוא פוגם בשבת שלוקח את ענין ההתקשרות לדרך חול"א).

בכח השבת להמשיך לאדם התקשרות בכלל ישראל

כשבאים לשבת קודש ואדם מתעלה במדרגה גדולה, הוא זוכה להגיע לכללות עם ישראל, ואדם ששומר שבת כהלכתה הוא יכול לזכות לאהבת ישראל

^(א) כמו שהיה בזמנו של לחתם סופר שבאו אליו וסיפרו לו שיש איזה אחד שאולי איזה בו איזה משהו מהשבתאות, אמר להם לכו אליו למנחה תסתכלו בסעודה שלישית, הלכו ושמעו שאומר בואו לסעוד סעודת צהריים, אמר להם החת"ס זה סט"א, כיון שהיה צריך להגיד להגיד 'סעודת שבת קודש'. מהדיבור שלו הוא הבין שזה שזה לא קדוש הבין שהוא פגום.

בשלמות, כי אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל זה הכל אחד. "וְאַהֲבַת לְרַעְיָה כְּמוֹהָ" (ויקרא יט, יח) זה כלל גדול בתורה, ובמסכת שבת (בדף ל"א עמוד א') ובירושלמי (בנדרים פקק ט' הלכה ד') כל מה דסני עלך לחברך לא תעביד, כל מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך, זה כללות כל התורה, והטעם שזה כללות כל התורה, כי לכל אחד יש אות בתורה ואם הוא מחסיר מאהבת זולתו הוא מחסיר גם מהתורה, כי האור הגנוז נמצא בתורה וכל עם ישראל זה חלק מהתורה, ואם חס ושלום אין אהבה בעם ישראל אז מחסיר חס ושלום מהאור הגנוז.

משמעות ההתקשרות והשלום לאמונה הוא שאדם יאמין שפועל בכל מעשיו לאין שיעור כותב השפת אמת (בדפוס על חנוכה בשנת תרל"ו), שמה שרצו היוונים לבטל ולעקור את קידוש החודש, הוא מחמת שידעו שעם ישראל מאמין שעל ידם מתרחש בעולם העליון כפי מה שישראל יפסקו בב"ד, והם רצו להחדיר בהם כפירה שכל מה שהם עושים, בשמים לא נחשב להם לכולם, ולהביא כל יהודי למצב שידע שאין שום משמעות בשמים למה שהוא עושה, רח"ל.

וכתב רבי שמואל הומינר בספרו עולת תמיד שטוב שאדם יגיד (ויס' בסידורים כמו לעקט הדל בעושה שלום במדומיו) "הריני מאמין באמונה שלימה בתפילה שתפילתי בוקעת רקיעים ועולה, ולא יותש כח של מעלה מלהשפיע לעולמו כל מיני טובות". שאדם יאמין באמונה שלימה שאחרי תפילתו וכל פעולה בקדושה ומעשה טוב, הוא פועל בוודאי ויאמר "אני מאמין באמונה שלימה שכל העולמות העליונים והתחתונים תלויים במעשי ובכוונת תפילתי". כך אדם צריך לחקוק בעצמו תמיד.

גם בהדרכות של רבי מרדכי מטשרנוביל בהקדמה לליקוטי תורה הוא כותב, שכל תנועת יהודי אפילו תנועת אצבע אחת של בר ישראל מנענעת עולמות עליונים. כי היוונים רצו לעקור לנו את האמונה שמה שאנחנו עושים למעלה לא נחשב לאיזה דבר. וכשאדם יגיע לשמים, הדבר היחידי שהוא יצטער, זה שהוא יראה כמה ה' אהב אותו פה בעולם הזה, וכמה כל דבר הכי קטן שהוא עשה היה מנצנץ באור יקרות בשמים.

כי אם אדם רוצה באמת ללמוד ומאמין באמונה שלימה ברצון שלו, אז בשמים ינהגו עימו כפי הרצון והאמונה שלו^(א) ואם אדם מאמין באיזה דבר מסויים שהוא יגיע

^(א) המהרש"ל רבי שלמה לוריא זי"ע בים של שלמה בהקדמה למסכת בבא קמא כותב מעשה שארע עימו, גם הגאון הצדיק רבי צבי הירש מקוידניוב זי"ע בקב הישר בפרק צ"ו מביא את אותו מעשה, שהמהרש"ל באותו לילה שרצה לחבר הרבה כתבים וחידושים, את כל התורה שלו, היה לו נר קטן והוא מאד כסף ללמוד תורה ולא רצה שיכבה לו הנר, כל כך היו לו כיסופים גדולים. ובאמת מהבערה שלו ללמוד הנר לא כבה, פשוט לא כבה לו הנר, הוא האמין שכח התורה שהוא ירצה ללמוד יחזיק לו את הנר שהנר לא יכבה, הוא פשוט האמין בזה, הוא מאמין עכשיו שהשמים אני רוצה ללמוד תורה אז בזכות זה שאני רוצה ללמוד תורה הנר ימשיך לדלוך ולא יכבה וכך היה, והנר דלק לו כל הלילה, והוא חיבר הרבה חיבורים, מהמסירות נפש הזו רק מהרצון שלו ללמוד.

אליו, אז יתחילו מן השמים להוביל אותו ולהדריך אותו עם כלים לאותו דבר שהוא רוצה. אבל ברגע שאדם פוסק מאמונתו באיזה דבר, אז הכלים שלו מן השמים נפסקים. וכן אדם שלא מאמין בביאת המשיח יכולים להוליך אותו מן השמים גם לקץ מסויים שהוא לא יראה את זה, ומן השמים לא יסייעו בידו והוא ילך לדרך כזה של כפירה. אבל אדם שמאמין בביאת משיח יוכל לזכות ולחזות בביאת משיח.

יהי רצון שהקב"ה יאיר לכולם את העיניים שנזכה לראות את האור של ה' ברוך הוא, שיתן לנו, לראות בדרך שנוכל להודות לו בהודאה גמורה שזה הלל גמור, שזה לראות את הכל בדבר הרבה יותר גבוה, במחשבה הרבה יותר ממה שרואים בשטחיות, שזה ביטול מוחלט לקב"ה שזה אור משיח וארך אפיים. שהקב"ה יוליך אותנו בדרך שלום ושמחה, שנזכה להארת פנים, ונעסוק בגמילות חסדים ולהיות בהארת פנים בין אחד לחברו, ולידע שכל מה שאדוננו הבורא ברוך הוא עושה מן השמיים הוא עושה לטובה, ושה' שש ושמח בנו, ולהיות בעז"ה מקושרים בתורה ובמצוות. שהקב"ה יזכה אותנו לניסים ונפלאות בשורות טובות שיהיה גשמים בעיתם ונזכה להיגאל ביד רמה.

יהי אור ויהי אור

(בראשית א' ג')

מתוך שיעור פרשת מקץ תשע"א

שיעור זה נמסר ביום ב' כ"ב כסליו התשע"א בו ביאר מו"ר עניין הרצון מצד הקב"ה להשכין שכינתו בביתו, אך ע"י שאין חיבור ורצון מצד הברואים וכן ע"י שנפגם כבוד החכמים שהם משכן ומדור לשכינה נעשה שריפות בעולם, ושצריך להתפלל הרבה לבטל דין זה שלא יהיה שריפות והסתלקות לנפשות, ולדאבוננו איש לא שת ליבו ולאחר ג' ימים בכ"ה בכסליו פרצה השריפה הגדולה בהר הכרמל והסתלקו בו נפשות מעם ישראל, ונבהלנו מכח התורה ורוח הקודש שהתגלה בבית מדרשו. וחזרנו לעיין בדברי התורה ושו"ר שדיבר במפורש "מצפון תפתח הרעה" (ירמיהו א, יד) ושהשריפות נמשכים ממידת אליהו וכו' כמו שהובאו דבריו בפנים. וי"ר שנזכה לכבד החכמים והצדיקים ולחפץ בכל לבב לשוב השם ציון בבנין בית מקדשנו ותפארתינו אמן.

בחנוכה מאיר האור של אליהו ומשיח ומתגלה אלוקות במקומות הנמוכים

בחנוכה היונים וקליפתם התבטלו מן העולם וה' הפיל עליהם חושך השפלה חלישות ופחיתות, ולנו נתן את האור מלכות יוקר וגבורה, שמה שהיה למטה נהפך ונהיה למעלה, ובכח הנס בחנוכה הדבר הגבוה ביותר נהפך לפחות ביותר. לכן חנוכה מסוגל האדם לעלות ממדרגות הכי קטנות שנמצא בהן, ובזמן זה הוא יכול להגיע למקום הגבוה ביותר, מה שכל השנה אינו יכול לזכות. שכל השנה הבעל דבר נלחם ונלחם בו, אבל ע"י חנוכה אדם יכול לזכות לגבור עליו.

כי חנוכה יש בו ב' בחינות שהם ענין אליהו הנביא זכור לטוב ומשיח צדקנו, אליהו הנביא הוא משרת ומשמש את משיח צדקנו ואת כל נשמות ישראלשהם כלליות שבעת הרועים, שמשמש את אברהם אבינו ומסייע לו בתפילה ואת יצחק אבינו וכו' ומעמידם ומשכיבם, שלא יתפללו ביחד שאם יתפללו בבת אחת יבוא הקץ.

והאור של משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו הנביא זכור לטוב הוא בחינת חנוכה, כי בחנוכה מתחילים מלמטה למעלה, שזה מה שיעשו אליהו ומשיח בזמן הגאולה, שהם יתחילו דייקא מהמקומות הנמוכים והשפלים ויגלו שם אלוקות, ומשם יעלו למקומות הגבוהים.

על ידי שנפגם כבוד החכמים נעשה מאורי אש שהוא מידת אליהו

והב' בחינות האלה של השימוש של אליהו הנביא זכור לטוב ומשיח צדקנו הם בחינת "יהי אור ויהי אור" (כלאקית א, ג) ה"יהי אור" הוא רחמים גמורים, וה"יהי אור" זה בחינת דינים^(א). שכשיש "יהי אור" אזי יש מאורי אור בעולם אבל כשיש "יהי אור" אז יש מאורי אש (עי' זוה"ק כלאקית כ' ע"ג), ועל ידי זה מתגברים כל השריפות בעולם, כי ה"יהי אור" זה נמשך מבחינת אליהו שזה מידת הדין בחינת אש של מסירות נפש וכשמידת אליהו שולט בעולם יש דין בעולם שהוא בחינת "יהי אור" שנהפך למאורי אש ועל ידי זה נעשה שריפות בעולם. אבל כשנכלל במשיח צדקנו הוא בבחינת רחמים גמורים, וה"יהי אור" נהפך ל"יהי אור". כי כל מה שיש "יהי אור" בעולם, הוא מחמת שנפגמה הו', שהיא הצדיקים והחכמים שנפגם כבודם חס ושלום, על ידי זה מתווספת ו', וה"יהי" המאורי אור נהפכים למאורי אש.

והוא ענין החורבן, כי בית המקדש היה "יהי אור" אבל כשפגמו בכבודם של צדיקים, בין בבית ראשון בין בבית שני וגם בבית השלישי שלא נבנה בגלל הכבוד שפגמו בכבודם של צדיקים וחכמי התורה (סגת קיט:טז), שפגמו בוי"ט^(ב). והוא בחי' "וינפש", וי אבדה נפש (צילא טז). שהיא הסתלקות לנפשות כי נעשה דינים. וכשיש יסורים בעולם זה נמשך בעולם על ידי ה"יהי". אבל על ידי שיש צדיקים שהם ענין "יהי אור" ה' יתברך ממתיק את הדין ומבטלו מעלינו שלא נצטרך ל"יהי אור".

העיקר הוא לכלול מידת אליהו ב'יהי אור' וזוהי נעשה מיתוק הדינים והצלה משריפות

וזוהי בחינת כ"ה בכסליו שהוא בגמט' "יהי"ט^(ג) שהוא ענין המנורה שבדרום (צ"ג צדק כ"ה עמוד צ"ג), ו"יהי" הוא ההיפך בחינת "מִצָּפוֹן תִּפְתָּח הַרְרָעָה" (ויקרא א, יד) שצריך

^(א) עי' ב"ר נ"א ב' אמר ר"א כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו. וכן שם נ"ה ד' והאלקים הוא ובית דינו שהוא בחי' דין.

^(ב) א"ר יהודה: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה תלמידי חכמים, שנאמר "ויהיו מלעבים במלאכי האלהים ובזוים דבריו ומתעצעים בנבאיו עד צלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא" (דברי הימים ב' לו, טז) מאי עד לאין מרפא אמר רב יהודה אמר רב, כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו.

^(ג) ראה רש"י עה"פ "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב" (ויקרא כו, מב) בה' מקומות נכתב מלא (בוי"ז) ואליהו חסר בה' מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו עכ"ל ופירש בספר מליצי אש ע"פ דברי ר"ש מאוסטרופלי לפי שבזמן החורבן ניטלה אות וי"ז מירושלים, וניתנה לצור, לכן נטלה יעקב מאליהו להשלים תיבת ירושלים, וכשיבוא אליהו לבשר הגאולה תחזור אות וי"ז מצור לירושלים, יחזיר יעקב אות וי"ז לאליהו.

^(ד) דרש רשב"ל שבע חנוכות הן, חנוכה ראשונה בראשית ברא, יהי אור וכו' (אוצר המדרשים) ובבא"ח פרשת ויישב ולכן נקרת חנו-כ"ה היא תיבת "אור" שהיא תיבה של חמש ועשרים שבתורה, כי מן בראשית עד "יהי אור" תמצא תיבת אור היא תיבה של כ"ה, ולכן הנס התחיל בכ"ה לחודש. ולזה אמר "יהי אור, ויהי אור" יהי עולה כ"ה יהי בו נס של אור עכ"ל.

להתפלל שזה לא יתחיל ממידת הדין. שלא יתחיל מ"ויהי אור" - שיתמתקו כל הדינים ולא יהיה פגם בכבודם של צדיקים והכל יהפך ל"יהי אור". שצריך לכלול בחינת אליהו בחי' ויהי אור בבחי' משיח יהי אור.

כי צריך לידע שהקב"ה רוצה כבר בית והוא לא מוכן לחכות. ואי אפשר יותר להחשות כך. ולכן צריך להתפלל על זה יותר, לבקש את זה יותר, לעשות השתדלות לזה יותר, וצריך להתפלל שיהיה לו מקדש מעט לפחות, מקום להשרות בו את השכינה, שזה דייקא על ידי הכבוד לצדיקים והחכמים שבדור. שכל אדם הולך לביתו ויש לו היכן ליתן את ראשו, כך גם ה' ב"ה כבר רוצה "יהיה אור" את המנורה, הקב"ה רוצה את בית המקדש את הבית שלו, את ההשראת השכינה, את הכהנים והלויים. והדבר דומה, למלך שיש בידו כל עשירות והון דעלמא שהולך בעולם ורואה ארמונות של מלכים אחרים ורואה שיש לו עשירות גדול ואומר איך אני אעשה במדינה שלי דבר כזה, יש לי עשירות יותר מכל המלכים האלה ואני רואה איזה ארמונות הם בונים להם, וכך הוא מסובב כל הארמונות עד שמגיע למדינתו ומחליט לבנות ארמון. והוא רואה שבנו דברים רבים במקום לעסוק בביתו וארמונו, ורואה שבנו את זה ואת זה וכו' ואז הוא מתחיל להחריב, אבל יש אפשרות שיגידו לו 'טוב, אנחנו נבנה לך את הארמון' אלא שאם אנחנו לא בונים אז הוא בונה לבד. וכשהוא בונה לבד אז הוא קצת קודם כל מנקה את האדמה וכו' עושה את כל מה שצריך ועל ידי זה חס ושלוש נעשה דינים ושריפות בעולם.

פנימיות הנרות הוא אור וצריך שיכלול את אש הנרות באור הפנימי של הנרות שהוא כלליות הניסים והתקוה של כל ישראל

אבל על ידי האמונה בקדושת הנרות שהוא אמונה בניסים, נכלל "ויהי אור" ב"יהי אור" נכלל בחינת אליהו בבחינת משיח צדקנו שהוא בחינת ניסים שהם ענין כל נר ונר שהוא אור שכלול מכל הניסים והנפלאות ואור שהיו ליהודים בעינים מאז ומעולם. שכל יהודי שהיתה לו איזו ישועה או איזו שמחה, או רפואה שלימה, או איזה נס שהוא ראה, והעינים שלו בתחילה היו חושך וכשנושע עיניו האירו באור גדול - לקח הקב"ה את הניצוץ הזה וכן את כל הניצוצות של כל היהודים שהאירו עיניהם מהישועות והניסים שנעשו בכל דור ודור, וכלל אותם בשלהבת נרות החנוכה.

נמצא שכל הניצוצות של התקוה והאורות שהיו לכל היהודים במשך כל הדורות, שאחד רצה פרנסה ולא היה לו ונושע ונהיה לו פרנסה וקיבל דגים על שבת קודש והיתה לו שמחה והאירו עיניו, לקח הקב"ה את הניצוץ הזה ועשה ממנו אור ונר חנוכה. וכן אישה שהיתה עקרה וכל האימהות הקדושות והנשים הצדקניות שנושעו

והמשיכו את הקדושים לעולם, כל ההתנוצצות של האור שהיתה להם בעיניים - זה הניצוצות האלו.

וכל זה ענין של חנוכה כי בחנוכה ניסו לכסות את הניסים של עם ישראל, שלא היה ניסים, שאין דבר כזה נס ומופת, ובנרות מתגלה ההיפך. וכל זה נמשך מבחינת אליהו הנביא זכור לטוב, שהוא בעל הבשורות הטובות, וכל מיני ישועות ורפואות נמשכים משם וכל זה מתלווה אלינו בנרות חנוכה.

על ידי האמונה בפנימיות אור הנרות יכול להמשיך ענין 'יהי אור' שהוא ניסים וישועות כי בכל מצוה צריך שיהיה מחשבה דיבור ומעשה, דרך משל בנר שבת, ההדלקה היא מעשה, "במה מדליקין" הוא דיבור, וההתבוננות בנר והשביתה ממחשבת חול הוא ענין המחשבה. כן בנר חנוכה אם אינו מאמין בניסים וקדושת הנרות נמצא שעושה שריפה לא הארת אור, אין משמעות להדלקה שלו, אבל על ידי שמאמין בקדושת הנרות ובניסים, ואומר "הנרות הללו", הוא עושה שלמות של מחשבה דיבור ומעשה, והתקשרות לפנימיות ההדלקה, ועי"ז נכלל הוי"ו של 'ויהי' ב'יהי אור', ומעשה ההדלקה הוא בחינת אור ולא שריפה, ועי"ז נכלל בחי' אליהו בבחי' משיח צדקנו ונמשך רחמים גמורים.

על ידי שכולל את הוי"ו ב'יהי אור' ממשיך את אליהו והמשיח להאיר ולתקן במקומות הנמוכים ולכן כל הבטה שאדם מביט בנרות הוא מתקן את כל הפגמי עינים שעל ידם פגם בכל העולמות, שכל עוד שלאדם יש תאוות והרהורים ופגמי עינים, זה מח פגום, וכשאדם מסתכל על השמן זה מתקן את השמנים שבמח, וכשמסתכל על הנר והשלהבת זה מאיר את העינים ואת השכל. וכל הבטה בנר מאיר לאדם את כל השבילים לכל השנה ויהיה לו עצות טובות ומתקנות. כי מה שאדם לא יודע מה לעשות, זה נמשך מפגם הדעת, שהוא פגם בשמני המח, אבל על ידי שיסתכל בנר יאיר לו ה' יתברך את כל העצות כיצד לעשות ויבין את התורה הקדושה וכל ההתבוננויות ופנימיות התורה בזמן קצר מבלי להתייגע. וכידוע מרבי חיים מרדכי מנדבורנה שהיה מקפיד להסתכל על הנרות באריכות גדול, ומביט בהם שעות, היה רק יושב ומסתכל על השלהבות.

ובפרט כדאי לזכות ביום האחרון של חנוכה לשבת ליד הנרות ולא לעזוב אותם, שהחנוכה מאירה בשלימות בכל הנרות הקדושים ולהתכלל בכל שבעת הרועים הקדושים ובאליהו הנביא זכור לטוב ובמשיח צדקנו שהם כלליות כל נשמות ישראל, כלליות כל השמחות הניסים והנפלאות, כי כל אחד משבעת הרועים הוא כלליות האמונה הקדושה.

שכל אחד משבעת הרועים המשיך ניצוצות של תקוה לעם ישראל, ובלעדם לא היה לעם ישראל שום ניצוץ תקוה בעינים ובחינת נר. לכן כל אחד הוא בחינת נר שהוא כלליות כל נשמות ישראל ואליהו הנביא זכור לטוב שהוא משמש את כל שבעת הרועים ואת משיח צדקנו.

יהי רצון שבזכות ימי החנוכה הקדושים בחינת יום הכיפורים הקדוש, הקב"ה יזכה אותנו למחילה וסליחה וכפרה וחיים טובים וניסים ונפלאות ולהמתקת הדינים, שיתבטלו כל הצרות והיסורים מהעולם שהקב"ה ירחם עלינו ולא ימשכו שום דינים ושום יסורים בעולם, שום צער ויגון ונזכה לישועות ולניסים ונפלאות וכל טוב סלה.

אֲנֹכִי אֶשְׁמַח בָּהּ

(תהלים קד, לד)

תיקון המחשבה

מתוך שיחה שנמסרה - פרשת ויצא תשע"ה

הגאולה מגלות יוון הייתה ע"י שבחרו בטוב בכל תוקף המחשבה, והאמינו שהשי"ת יצא לפניהם במלחמה

המחשבה היא דבר עצום וגבוה מאד מאד, ועיקר ניצחון החשמונאים המכבים על היוונים ועיקר תוקף גבורתם, היה על ידי שנתאזרו בגבורת המחשבה באמונה שהשי"ת יצא לפניהם במלחמה, ולא נכנס במחשבתם מפיתויי חכמות יון מצח הנחש שמטעה את האדם ומחדיר במחשבתו שאם הוא חטא אז צריך לילך בדרך עצב ויאוש, שהוא המונע הגמור מן האדם מעסק המלחמה, והם תיקנו את מחשבתם ולא נתנו לשום פחד ויאוש להיכנס, ונתאזרו בגבורת המחשבה והיו תקיפים בזה, שלמרות המצב הרוחני שהיה בדור ינהיג אותם הקב"ה לניצחון, כי הוא יתברך מהווה את הכל, ואין עוד מלבדו, וכל חסרון, הוא רק כשהאדם סר במחשבתו מהדביקות בו ית', ובכח הזה נתמלאו גבורה ויצאו בלי שום פחד ללחום נגד צבאות עצומים כחול הים חמושים בכל כלי מלחמה, וכך נצחו את חושך חכמות יוון והמשיכו את אור התקוה הזה לכל הדורות.

אהרן הכהן זכה לתיקון המוחין והמשיך לזרעו הכהנים הגדולים החשמונאים

וכח קדושת ותוקף מחשבת החשמונאים לשמור את מחשבתם הוא מכח המוחין הקדושים של אהרן הכהן שתיקן את דעותיו ומידותיו שלא היה בו שום הסתכלות ומחשבה לא טובה, ושום קנאה שנאה או תחרות. והיה שמח בטובת כל אחד, ומיצר בצרתו של כל אחד, וכל שמות ישראל היו חקוקין על ליבו הטהור בפנימיות, ולכן זכה לאבני החושן ואבני המילואים, אחרי שכבר קודם לכן היו שמות בני ישראל חקוקין בליבו, ולא היה רואה שום דבר לא טוב, ועם המחשבה המתוקנת הזו יכל להכנס לפני ולפנים, שהוא סכנה גדולה פן יפגום משהו קל במחשבה, ולכפר על עם ישראל.

ולכן אהרון הוא הממשיך את אור המנורה והשמן הטהור, שהוא אור החנוכה, שהוא ענין תיקון המחשבה שכל אחד יצא מן היאוש והעצבון, ויתאזר בגבורה לתקן את המחשבה. שכן היא המצוה של חנוכה, להדליק נר בלילה, שהשמן הוא המוחין של האדם, שצריך להאירם באור והתנוצצות של מחשבות טובות ותקוה, ולסלק חושך מלכות יוון, שתיקון המחשבה הוא עיקר תיקון העולם.

השער לעבודת ה' והבנת התורה הוא בתיקון המחשבה

כי הענין של תיקון המחשבה, הוא השער של עבודת ה', כי במקום שהאדם עוסק במחשבתו, שם הוא מניח את כל כולו, כל מדרגתו וקומתו. וכל מצבו של האדם וכל קורותיו ומדרגתו הרוחנית, הכל הוא לפי מחשבותיו. וכשנסתבב פגם בדיבור ומעשה, בהכרח שלפני כן היה פגם במחשבה, שאם לא היה חסרון במחשבה, לא היה אפשר להימשך חסרון או פגם. גם ללימוד התורה לאמיתו, להבנת התורה ודברי רבותינו הקדושים מוכרח לתקן קודם המחשבה.

מחשבות המביאות לחולשה וריחוק אינם מצד הקדושה בשום פנים ונזקם כל ישוער וצריך לשמור את המחשבה ברצף ובתמידות שתהיה מבלי שום ציור של רע. ופגם מחשבה אינו רק מחשבה על עבירה, אלא כל מחשבה של עצבות. או של כעס, או מחשבה על צרות ואסונות יסורים ובעיות. זהו פגם המחשבה. וכל מחשבות אלו מקורם הוא בס"א, וכשאדם נותן להם מקום במחשבתו, הוא נדבק בהם רח"ל. ובאמת אין לתאר את גודל ההרס וההשחתה הנגרמים לנפש כשאדם מהרהר בעצבות או ביאוש, כי באותו הרגע הוא נעשה חבר לאיש משחית⁽¹⁾, ומחליש את הכלים של ולקבל את השפע הנצרך לו וגם מה שיש בו וכבר השיג - נהרס. ואם היה אדם רואה הנזק שנעשה ממרירות ועצבות היה בורח מזה יותר מן האש. וכל מחשבות שאדם חושב "אני נמצא במקום לא טוב", ו"אין אפשרות שאיוושע אי פעם" וכדומה, הן מחשבות שמעכבות את הגאולה של האדם.

ע"י שיהא תקיף בתיקון המחשבה יצא בודאות מהחשיכה והגלות

וככל שהאדם תקיף יותר בתיקון המחשבה, כך הוא ממהר לצאת מכל החשכויות וחטאי ופגמי הבריאה, כי אחרי חטא אדם הראשון נפלה הבריאה אל החשיכה של זוהמת הנחש, והבירור והעליה הוא בכח המחשבה, שיתעלה האדם ולא יתן לרוע שום מקום במחשבתו, אלא יהיה במחשבות טובות בתקווה טובה ובבטחון באהבת הבורא אליו. ובכח תיקון המחשבה לנתק את האדם מחטא אדם הראשון ולהביאו לתשובה מאהבה שתתקן את הכל.

לשמר את המחשבה כמו בית קודש הקדשים ולעשות תשובה מיד על כל סטיה

כל התיקונים נעשים על ידי המחשבה, כי "הכל במחשבה איתברירו" [ע' זוה"ק (ח"ב נד): ובס' כתונת פסים (בהעלותך דף ל"ה)] שישמור על מח נקי, עד שלא יהיה בו נגיעה של

⁽¹⁾ שהעצבות מקורה בגאווה שהיא שורש הדינים. שאדם מחשיב את עצמו, ומרגיש שמגיע לו כל מה שהוא חפץ, וכשהוא לא מקבל את כל מה שהוא רוצה, הוא מכריז שהדברים כאן לא הולכים כשורה, ולכן הוא נכנס לעצבות. אך אילו היה עניו, לא היה שייך אצלו עצבות. הרי לפי דעתו לא מגיע לו כלום, וכל דבר קטן שהוא מקבל, הוא רואה בו תוספת על הציפיות שלו. וע"י הגאווה אדם מתרחק מה' שהוא מקור הטוב, כי "גְּבַהַ עֵינַיִם וְרָחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל" (תהלים קא, ה).

מחשבה שאינה טובה, על דרך הכתוב "וְשָׁמֵן עַל רֹאשָׁהּ אֶל יַחְסָר" (קהלת ט, ח) פי' שיחשוב שיש שמן על ראשו, וצריך הוא להיזהר מאד מאוד שלא יטה ראשו לכאן או לכאן שלא יפול השמן ויישפך, כך צריך שאדם ישמור את המוח מכל פגם, ואם חלילה באה לו מחשבה לא טובה, מיד יסיח דעתו ממנה לגמרי, שלא תהיה לה שום אחיזה בו, ואם יעשה כך, לא יגיע לשום חטא בדיבור או במעשה, כי המחשבה היא שורש הכל, ולכן אם נכשל בפגם מחשבה, מיד יעשה תשובה על זה, ויעשה גם גדר וקנס. וכאשר אדם שולט במחשבותיו ומקדש את מוחו, זוכה לדביקות בהשי"ת בשלמות.

כי המוח של יהודי הוא ממש בית קודש הקדשים, שצריך לשמור אותו מכל משמר, שלא יכנס בו שום מחשבה של לכלוך וזוהמא, ושום מחשבה פגומה על עצמו, ועל בני אדם, ועל הבריאה של ה', או הנהגתו. ואם ח"ו פגם במחשבה, יזדעזע כולו, ויגלה דעתו שאין לו חפץ בזה ויתקן מיד, ולא יתעורר רק כשיגיעו הדברים לפגם בדיבור או במעשה רחמנא לצלן. וזוהי הנהגה נחוצה מאד לשמירת וקידוש המחשבה, לעשות תשובה מיד בעת סטיה של המחשבה, וכשאדם עוסק בתיקון ותשובה על ענין המחשבה הוא מציל את עצמו, ואת העולם כולו.

על ידי שישמור מחשבתו, יוכל להרגיש קדושת הנשמה ויכול להבין צירופי התוה"ק
כי משכן הנשמה הוא במוחין, וכשאדם פוגם במחשבה הוא מבזה את הנשמה, ועי"ז הוא מגרש ומסלק אותה, ומכיון שהיא חלק אלו-ה ממעל זה פגם בכבודו של המלך. וכמה יקרה הנשמה שאנו אומרים בכל בוקר "אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי וכו", שאנו מודים מיד בכל בוקר על המתנה היקרה הזו של הנשמה, ומחמת זה לבד צריכים אנו לשומרה ולכבדה, ולהבין שצריך טהרה ונקיות כדי שתוכל הנשמה להאיר לאדם, לכן יזהר במחשבה, ולא יתן למחשבות של יאוש או עיצבון ומחשבות לא טובות להכנס למשכן המוח.

וכאשר זוכה אדם לילך בדרך הקודש של קדושת המחשבה, הוא יכול להבין את התורה לאמיתתה, כי המחשבה היא כמו יהלום, וכשאדם מנקה ומזכך אותו טוב טוב, היא צחה ונקיה, והוא מבין את הצירופים של התורה הקדושה, וגם יכול להבין את הצירופים של כל דבר בעולם.

מח שלא נכנס בו שום ציור פגום שורה בו רוח הקודש

ואדם שלא חושב בשום רע, ואינו מכניס למוחו שום מחשבה שאינה טובה, ורואה את הכל בטוב, שחושב טוב על הבורא^(ח) ועל הברואים, מיד שורה עליו רוח הקודש.

^(ח) וכמו שמביא בעל הסולם בהקדמה לתע"ס שצדיק הוא המצדיק את הבורא וכנגדו הרשע הוא זה שמרשיע במחשבתו וכו' רח"ל.

כי הוא הולך בדרך של השם ב"ה, וחי כרצונו יתברך, שיש רק טוב, ויהיה רק טוב. כי לפני השי"ת למעלה, הוא תכלית שליומות הטוב, וכל מה שנראה חסרון זה מחמת שאנו בעולם הבחירה, והבני אדם בחרו לנתק עצמם מה"י ולהיכנס לגאווה ומלוכה, ולהסתכל על הלא טוב, ולהתחבר איתו, עד שכל העולם נפגם. והתיקון לזה יבא גם על ידי המחשבה, שתהיה דבוקה אך ורק בטוב של השי"ת, שהוא טוב אין סופי, ויתנתק מהמחשבה על החיסרון שאלו המחשבות באות מהיצר הרע, לראות לא טוב ולחשוב לא טוב.

יחליף את המחשבות של החולשה והריחוק בהתבוננות באהבת ה' אליו

ואחד מהדרכים המביאות את האדם לידי נקיות המחשבה והסרת המחשבות של עיצבון ויאוש היא על ידי התבוננות בכל תוקף באהבת ה' אליו ולכל בר ישראל, וכשיתבונן בזה כראוי ובתמידות, עד שיבוא לידי בטחון גמור שכך הוא הדבר, יוכל לבוא לידי תיקון המחשבה ושמחה תמידית שאינה תלויה בדבר. והוא, שיתבונן ויתחזק במחשבתו תמיד כי השי"ת הוא אל רחום וחנון, בפרט לכל אחד ואחד מעמו בית ישראל, ואין שום תפיסה והשגה בשכל אנושי להבין עד כמה הוא יתברך אוהב אותנו אהבה עצומה ללא גבולות, וכמו שאמר ה' יתברך במפורש "אֶהְיֶה לָכֶם אֱלֹהִים" (מלאכי א, 5) ודבר ה' אינו כדברי בנ"א אלא הוא במלא האמת, שזו אהבה לאין קץ "אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפוה" (קירי פסוקים ט, ז) ואנחנו אהובים ויקרים נעימים ונחמדים אצלו יתברך^(ט), עד שאם היה באפשרותו להבין קצת בשכלנו עד כמה גדולה אהבתו יתברך אלינו, היתה נפשנו יוצאת אליו מתוך בכיה וערגה אליו יתברך.

אהבת השי"ת לכל אחד היא אהבה שאינה תלויה בדבר

ועלינו לדעת, שזוהי אהבה נאמנה ושלמה, שאינה תלויה ואינה מותנית בשום דבר, גם לא במעשים שלנו, "ועל כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יג) והיא אהבה אמתית ונצחית, שלא שייך להחליש או למעט אותה מחמת שום סיבה שבעולם, גם אם אדם נכשל הרבה ח"ו. ואם היתה אפשרות שאדם יוכל לקבל איזה גילוי ודיבור מאת השי"ת בעצמו, היה השי"ת מעביר אליו מסר אחד: יש לי אהבה אליך לאין קץ וללא שיעור, לאין תפיסה ואין גבול.

^(ט) כמש"כ בתד"א אליהו רבא (פ"ז כ'), שמעוני אחי ועמי, מי שיש לו עיניים לראות, ולב חכם להשכיל, וכליות להתיעץ, יבין וישכיל ויראה בעיני שכלו, שאין בין אדם לבהמה כלום, ואפילו כשיש גדולה לאדם שמושיבין אותו מלך בקרון, אעפ"כ יסתכל בליבו ובגופו ובעצמו, וידעשהרוח והנשמה שברא הקב"ה בכל הגויים מסוף העולם ועד סופו, כשהן חוזרין לעפרם שוב אינן חוזרין, אלא לישראל. בשביל אהבה שבהקב"ה אוהב אותם, ובשמחה שהוא שמח בהן, מעמידן מן העפר על רגליהם, ומושיבין בין ברכיו ומגפן ומחבקן ומנשקן ומביאן לחיי העולם הבא, שנאמר כי כשמיים החדשים וגו' (ישעיה סו, כב).

השי"ת מכין תמיד סיבות כדי שכל אחד מאתנו יגיע לשלימות הטוב הנצחי וכביכול כל עיסוקו התמידי של השי"ת לחשוב מחשבות ולהכין דרכים וסיבות כדי להביא כל אחד ואחד מאתנו לתכלית שלימות הטוב, שכמו שאדם עושה הכל בשביל דבר שהוא אהבת חייו וכל משאת נפשו, שישקיע בשבילו יומם ולילה ובלבד שיצליח על הצד הטוב ביותר, כך השי"ת שאוהב כל אחד מישראל בשלימות האהבה, חושב תמיד מחשבות ותכניות כיצד כל אחד יגיע לטוב הנצחי המושלם, כמו שכתוב "כִּי אֲנֹכִי יֹדְעֵתִי אֶת הַמַּחְשְׁבֹת אֲשֶׁר אֲנֹכִי חֹשֵׁב עֲלֵיכֶם נְאֻם ה' מִחֲשָׁבוֹת שְׁלוֹם וְלֹא לְרָעָה לָתֵת לָכֶם אַחֲרִית וְתִקְוָה" (יחזקאל טז, יא).

הזהירות במצוות התשובה וידידי כראוי

ולכן גם במצוות התשובה צריך להיזהר מאוד מייאוש ונפילת הדעת, ואם ח"ו נכשל האדם בחטא, צריך מיד לקיים מצוות התורה בתמימות, לעמוד ולהתוודות בפה מלא, שחטא כך וכך, והוא מבקש מחילה מהשי"ת, ויאמין ויבטח בחסד השי"ת, וידע שהעיקר כמו שנאמר "לְמַעַן תִּזְכְּרִי וְבִשְׁתָּ וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ עוֹד פֶּתַח חוֹן פֶּה מִפְּנֵי כָל־מַתָּה בְּכַפְרִי לָךְ לְכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ" (יחזקאל טז, סג) שיתבייש וידע את מקומו שנכשל בגאווה, ושכח את ה', ומשם נפל בחטא, וכשיזכור זאת היטב, יוכל לבטוח ברחמי השי"ת שהם לאין קץ. שאז ליבו ירגיש יותר את חסדי השי"ת, ואת הטהרה של הבעל תשובה.

כי היצר פורס את רשתו להביא את האדם לעצבות וכעס, שלא רק שחטא, אלא עוד מתחזק בגאוותו וחושב איך אדם חשוב ונעלה כמותו נפל בחטא או שכועס ורוטן בלבו כלפי שמיא איך לא שמרו עליו שלא יפול ויכשל בחטא. וזו עקמומית הלב והתחכמות, שהדרך הישר הוא להשפיל גאוותו, ולהתוודות מיד כפי מצוות התורה, ובעיקר להכיר עי"ז את מקומו.

העצבון והמרירות, היא הגורם העיקרי להמשך הריחוק

וזה מה שאמר השי"ת לאדם הראשון אחרי החטא - "אֵיפָה", היינו ששאלו הקב"ה למה אתה בורח ממני, כועס, עצוב, מפחד, שכל זה בגלל שלא תיקנת את הגאווה, ונעשה אצלך טרוניא כלפי שמיא, למה לא הצלחת להתגבר וכו', ולכן אתה אומר "הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי וגו'" (בראשית ג, יב) כביכול עוד אני קצת גרמתי לך לחטוא.

ובמקום זה היה לך להוסיף בהכנעה וביטול מיד אחרי החטא, ולהודות עם האמת שאתה נכשלת, ואז היית רצוי וחביב, כי אני כאן באותו מקום, נמצא אתך תמיד ואוהב אותך תמיד בדיוק כמו קודם החטא, ולא כמו שאתה שמסיר את ליבך ולא נאמן באהבה שלנו ומרגיש צורך לברוח ולהתחבא, ותדע לך שהעצבות הזו, היא שתביא את הריחוק בינינו עד 'איכה' ישבה בדד, שזה חורבן בית המקדש. ומה שיביא את בית המקדש זה האור והשמחה התמידית של הביטחון באהבת ה' אלינו תמיד שכל יהודי יביא אל מוחו וליבו.

מידת שכר ועונש היא גופא נמשכת מאהבת ה'

והמחשבות השגויות, שכיון שעשה כך וכך - ה' ישלם לו כך וכך ורוצה לנקום ממנו וכו', הן מחשבות גרועות לא פחות מהעבירות עצמן שהאדם בוחר ללכת בהם. אמונה אין משמעותה רק להאמין בהשגחת ה' ובשכר ועונש, אלא לדעת ולהבין שעצם הנהגת ה"י בשכר ועונש היא מטובו של ה' ואהבתו אלינו, והאמונה בשכר ועונש, והידיעה על גיהנם, לא החלישה את דעתם של צדיקי הדורות, הם הבינו שכל זה, הוא אהבת ה' המרמז לאדם לצאת מהרע, ולהרגיש את מעשיו. ואדם שהולך במחשבות שהשי"ת רוצה להעניש אותו, ולא מבין אותו וכו', זה עצמו עוול ופגם גדול. כי אם יש מצות עשה לדון כל אדם לכף זכות (ספר החינוך פרשת קדושים מצוה קל"ה) כל שכן שצריך כביכול לפרש לזכות את מקור הטוב אדוננו הבורא ב"ה.

התמדת השמחה על ידי שיבטח באהבת הבורא אליו לאין קץ וערך

והשמחה של כל יהודי צריכה להיות מביטחוננו שהקב"ה אוהב אותנו ושמח בו כל כך לאין שיעור ואין קץ כלל. ולכן זו שמחה שחייבת להיות תמידית ללא הפסקה, ומבלי לתת לכל סיבה גשמית או רוחנית להמעיט ממנה, כי היא שמחה שלא תלויה בדבר, שה' ב"ה חי וקיים לעד וכך מידת אהבתו אינה פוסקת לרגע ולכן אמר דוד "אֲנֹכִי אֶשְׁמַח בָּהּ" (תהלים קל, ז) ששמח בה' יתברך בעצמו, וגם מחמת כל הסיבות שבעולם אי אפשר להתעלם מהאהבה הגדולה הזו של השי"ת אליו, ולהמעיט מהשמחה הזו.

והביטחון באהבת הבורא יתברך אליו, בכוחה לגרש כל חושך ואפילה. ובכח בטחון זה יחשוב שודאי הכל יהיה טוב, כי אם השי"ת אוהב אותנו כל כך, יותר מכל דבר שבעולמו, בודאי שהוא חפץ בטובתו וחושב תמיד אך ורק להיטיב לו, ובודאי שכך יהיה באמת.

וכך צריך כל אדם להיות תקיף במחשבה שבודאי יש תקוה גדולה מאד, ואפשר לצאת מכל אפלה ומכל חשיכה, כי הוא ית' לא עזב אותנו לא עוזב אותנו ולא יעזוב אותנו לעולם ועד, והוא רוצה ומצפה לגאול את כל אחד ואחד מאיתנו גאולה פרטית וכללית לנצח, וכמו שאמרו רז"ל במדרש (נ"ד פה, ז): "מי היה מחכה ליוסף שעברו עליו כל הצרות האלו שיהיה מלך, מי היה מחכה למשה שהושלך ליאור שיהיה כמו שנהיה, מי מחכה לרות שהייתה גיורת וחזרה למלכות ישראל, מי מחכה לדוד שיהיה מלך עד סוף הדורות, מי מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים, מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה שיצאו מתוך האש, מי מחכה לישראל בימי המן שיצילם הקב"ה, מי מחכה לגלויות שיהיו לשם ולתהילה, מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה הקב"ה וכו'".

לראות את הבריאה והברואים באור, ואז יבא להתבונן בגדולת הבורא יתברך וכך יוכל להתחבר ולשמוח בבריאה של הבורא, ליהנות ולהרגיש את טובו של ה' בכל נשימה, בכל לימוד ותפילה, בכל אכילה ושתייה, שירגיש את הטוב שבכל דבר, מהבטה על השמש על הלבנה והכוכבים, כך לא יהיה אטום לבריאה של ה', ותהיה לו אהבה בלב לכולם. ומזה יוכל להתחבר לגדולת ה', כי בשביל להבין גדולת ה', קודם כל צריך לראות את כל הבריאה וכל הברואים באהבה, לגלות רחמים לגלות רחמים על כל בריה, ומזה לבוא להסתכל בגדולת ה', וזה מה שיתגלה לעתיד לבוא שהכל יהיה בחינת שבת, שהרחמנות תתגלה.

וגם בך יאמינו לעולם

(שמות יט, ט)

ע"פ שיעור שהובא בדברי שלמה (תשס"ט)

ע"י שנחפוז בגילוי מלכותו יתברך נכשיר את עצמנו לבנין בית המקדש שהוא משכן אור הגנוז תקוות כל הברואים

בגמ' (ספד כג:) אמרו, הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, ועיין רש"י שם. ומשם למדנו שהסגולה של נרות שבת ונרות חנוכה היא לזכות לתורה ולבנים תלמידי חכמים, והנה אנו רואים שרובם ככולם כולם זהירים בנרות, ואע"פ כן לא הרבה זכו לזה, אלא שבאמת צריכים להתבונן ולהבין מהו אור של שבת קודש וחנוכה.

והנה באור הגנוז טמון כל הישועות והשלמויות לכל הנבראים, וא"כ מיום בריאת העולם, תקוות כל הברואים היא שישגו משהו מן האור הגנוז, האור שממנו נברא ומתקיים העולם תמיד, ומקום משכנו הוא בית המקדש, שהוא הבית המוכן לאור הגנוז. אלא שאין האור הגנוז יכול לירד לבית של אבנים, ולכן עיקר העבודה היא שנכשיר את עצמנו ואת העולם שיהיה ראוי לבית המקדש, שנאמין בה' ובתורתו, שכל ישראל יהיו מקושרים בפנימיות לבית המקדש ויהיה חפץ לבריות בגילוי מלכותו יתברך, וישתוקקו לאור פניו שמתגלה דרך בית המקדש, שבזה יתוקן הכל.

חכמת וקיום התורה אינה אלא ע"י אמונת חכמים

חכמת אמת יש רק בתורה, אבל כשיש חכמות חיצוניות, אזי המח נטמא בכל הטומאות, ומתנתק מהקשר לבית המקדש, ורק כשנקיים מחוכמות חיצוניות ומאמינים בנביאים וחכמי התורה, ומקבלים מהתורה לבד, ראוי האדם לקבל ניצוץ מאור הגנוז, ויכולה השכינה לרדת לבית המקדש

והאור הגנוז הוא האל"ף שקודמת לבראשית, שצריך להכין לו כלי ראוי שהיא ב' רבתי דבראשית שהיא בחינת בית המקדש, ולהביא האל"ף לתוכו. וזה רק באמצעות אמונת חכמים, כי ללא האמונה במשה רבינו, אין אמונה בתורה, ואין לאדם חלק לעולם הבא, שהוא כאפיקורס גמור, כי מהו האדם שיהיה ראוי בכלל לזכות לקבל משהו בתורה, שזה בלתי אפשרי, ויכול להשרף באש הגדולה, כמו שבמעמד הר סיני לא יכלו לעמוד בזה, וראו שרק משה יכול לקבל ישירות מה', "וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אִתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים כִּי נָמוּת" (שמות כ, טו). וזו האמונה שלנו, שאין שום חכמה ושום דרך זולת מה שקבלנו דור אחר דור מרבותינו חכמי ישראל. וכשנצחו החשמונאים את מערכות המלחמה, התחזקה בזה אמונת חכמים, והיו ישראל מקושרים עימם בלב, ולכן יכלו להחזיר את השכינה.

כשיש אמונת חכמים ממשיך על הנשמה מהאור הגנוז והיא מדריכה לאדם לצאת מבחינת מיתה לבחינת אמת

לפני חטא אדם הראשון האירה בו הנשמה העליונה בשלימות, ולכן היה כולו מאיר באור אין קץ, עד שהיה עקבו מכהה גלגל חמה, וטעו בו מלאכי השרת (נ"ר פ"ת, י) ואור זה נמשך אליו מכח הנשמה העליונה שהאיר דרכה האור הגנוז, והיה מוטל עליו להימשך אחרי הנשמה העליונה, ולא לעשות על דעת עצמו, ואז יכל להשלים את כל התיקונים. ותיכף שהתחיל לחשוב בעצמו, וכבר היתה אפשרות שיכנס בו הרהור חטא, הפסיד את הנשמות העליונות שפרחו ממנו, אלו נשמות שלא שייך בהם תפיסה של חטא^ב, שהם קדמו לבריאת העולם. לכן התיקון של אדם הראשון היה לתת מאה שנים לדוד המלך (זוה"כ ח"ב לו ע"א) שאילו היה חי מאה שנים בעולם היה מתקן את כל הבריאה, כי דוד המשיך את הנשמות הללו שלא היה שייך בהם שום חטא. ולכן בתחילת דברי הימים כתוב אדם, באל"ף רבתי, לרמז על האלף הזו, שהיא הנשמה העליונה שמכוחה קיבל את הארת האור הגנוז, וזה הכתנות אור, שכתוב בתורתו של רבי מאיר, במקום כתנות עור (נ"ר פ"כ, יב) וכאשר אדה"ר סטה מן האמת, ושמע לקול הנחש במקום לשמוע בקול אמונת חכמים בחי' משה אמת, והפריד את האלף מן הא'מת, ונשאר מת - האל"ף שהאירה בו הסתלקה בנקיות בלי פגם.

כי כל התורה והבריאה, כל החיות וכל הקיום של הכל - הוא מכח האל"ף הזו, שהיא אור נשמות הצדיקים שקדמו לבריאת העולם (זוה"כ נמלך הקצ"ה חס לכח אמת העולם ואת אלה"ר וכו' (נ"ר ח, ז). וכתב הרוקח בסידורו עמ' תקמו, שלכן תקנו הנוסח, בעולמות שברא כרצונו "וכרצון יראיו". ועי' סוד נורא בזה במגיד משרים פ' בראשית), ואין בה שום אחיזה ללא אמונת חכמים, שכשאין לאדם אמונת חכמים, מהאבות הקדושים וחכמי ישראל בכל דור אין כלום בידו. התיבות 'אור', 'אדם', 'אברהם', מתחילות באות אל"ף. היינו שהעבודה היא להשלים אילן העליון ואדם העליון. ואברהם החל בתיקון. וכשהולך באמונת חכמים ממשיך את האל"ף ויוצא מענין של מיתה שהיא חכמות חיצוניות לבחינת אמת.

לכן התורה הקדושה מתחילה באות בי"ת, והאל"ף נתגלה ממנה בהר סיני, כאשר זכו ללמוד תורה מפיו ית' פנים בפנים. שהיא האל"ף הנעלמת מאיתנו, שהיא קודמת לתורה, אל"ף שהיא יסוד הכל, "וְאֶלְפֵּי חֻמָּה" (איז ל, ג) וצריכים לחפש אותה כדי להבין את התורה לאמיתה.

^ב עי' רמ"ע מפאנו (מאמר צבאות ה' ח"א) ובתפארת שלמה (ליקוטים בהעלותך)

המשכת האור הגנוז בהדלקה הוא ע"י הכנת המח והלב והידיעה בגדולת ה' שאין הוא צריך לאורה

וכשחלשה דעתו של אהרן הכהן שלא השתתף בקרבנות חנוכת המזבח, ניחמו השי"ת ששלו גדולה משלהם, כי הקרבנות הם בשביל לכפר ולהעביר את הדין מן העולם, אבל המנורה היא המשכיות של אור הגנוז אור התורה שבעל פה התלויה באמונת חכמים, ועוד, שבניו הכהנים הגדולים החשמונאים, יעשו הצלה לכלל ישראל לדורותיהם, כי לולי גבורת הנפש שלהם נגד טומאת יון, לא היה נותר שריד ופליט, שהיו מאבדים את האמונה, ואחרי כן נאבדים לגמרי ולא היתה שום תקוה לעולם כולו.

והמשכת האור הגנוז אינה תלויה בהדלקת האש, אלא בהכנת הכלים של המח והלב, באמונה שלימה בה' ובתורתו ובמשה עבדו, שיהיו הכלים הללו זכים וראויים למשכן אורו יתברך, שעל ידי שהכלי הוכן כראוי על מעמדו, האור שכבר קיים ועומד מראשית הבריאה יבא ממילא. ולכן לדעת הרמב"ם (ניצח מקדש פ"ט ה"ז) ההדלקה עצמה כשרה בזר, והמצוה על אהרן ובניו היא רק הטבת והכשרת הנרות אע"פ שתכלית המצוה היא ההדלקה, כדי שלא יטעה אדם לחשוב שגם הוא יכול להמשיך את האור הגנוז לכל העולם על ידי שיקח אש וידליק, כי ודאי זה מחשבת שטות והבל, שהעיקר הוא הכנת המח והלב, שאהרן הכהן עצמו בחי' ציס"ע, שלמד תורה לשמה ומצא את רצונו ית', והיו מוחו וליבו משכן לאור ה', מכחו שלו יכל להמשיך הוא ובניו את האור הגנוז לתוך בית המקדש, ומשם לכל העולם כולו. ומי שהדליק את האש, לא יחשוב שזה תכלית, כי הקב"ה אין הוא צריך לאורה (שבת כג:) ובביהמ"ק היה מעשה נסים שהיתה המנורה דולקת כל השנה כולה (תנחומא תפארת סי' ג', שהיו מדליקים רק כראש השנה. שר"ה הוא התחדשות האור מכת נשמות האדוקים).

העיקר במצוות הוא האמונה בדברי חכמים ובפעולת המצוה, והוא החשוב יותר מכל הידור במצוה

וכן בעת שהחשמונאים טיהרו את המקדש, והדליקו מחדש את המנורה, לא לקחו מנורה מזהב, אלא לקחו שפודים של ברזל פשוטים וכו' (מגילת תענית. ובגמ' מנחות כח: וע' בפסיקתא רבתי ב' שסס הנוסח שאלאו שם ח' שפודים וכו'), והדליקו בהם, וכל זה סיבב השי"ת להראות שאין התכלית בפאר וביופי, שאם חסר בפנימיות, לא ימשך מהאור הגנוז ולא תשרה השכינה, אף שידליקו במנורת הזהב המפוארת שכולה מקשה וכו', ואם יתחזקו באמונת חכמים, יקבלו מאור הגנוז ותשרה שכינה, גם בדברים הכי פשוטים.

כך המעלות של נר שבת ונר חנוכה נאמרו כאשר אדם מקיים את המצוה, ומדקדק לקיים מצות חכמים, שבוה מראה שיש לו אמונת חכמים, וכמה שיש לו אמונת

חכמים, כך הוא מכין את עצמו להיות כלי קיבול לקבל מהאור הגנוז, ואם לא, לא יועיל ההידורים שיעשה. שזה כמו אדם זר שמיטיב את מנורת בית המקדש.

כשאין אמונה אפילו באחד ממוסרי התורה ובדרך הנכון שבכל דור לא יעלה האמת בידו, וגם אינו יודע מגדולת וקדושת השבת

גם עצם מצות שבת קודש היא תיקון למכירת יוסף, שזה ענין אמונת חכמים, וכמו שאמרו בזוהר חדש שהאור של בית המקדש זכינו לו מכח ארונו של יוסף שהלך לפניו במדבר יחד עם ארון הברית, כך האור והקדושה של השבת, היא רק מכח אמונת חכמים, ומי שישמור שבת בכל הלכותיה, ויענג ויכבד את השבת בכל האפנים, ואין בו אמונת חכמים, לא יקבל באמת מהאור והקדושה של השבת.

ימי החנוכה חלים בפרשת השבוע של מעשה יוסף הצדיק והשבטים הקדושים, ללמד אותנו את הסוד הזה של החוקים והסדרים שקבע ה' בעולמו כרצונו ית', שאי אפשר לקבל רק כאשר הולכים בדרך הנכון ועומדים במקום הנכון ומכנים שם את הכלים, כל מי שניסה להתקרב לה' לא בדרך של אברהם, לא עלה בידו. ואחרי פטירתו של אברהם, מי שלא בא לקבל מיצחק גם אם היה מבית אברהם וחשב שהוא כבר קיבל מאברהם - גם לא הצליח לשמר אפילו מה שקיבל כבר, כי כעת בחר ה' ביצחק, והשכינה ונשמת התורה נמצאים אצלו, וכך אחרי כן אצל יעקב, יצחק קיבל מאברהם, ויעקב קיבל מיצחק, ויעקב מסר ליוסף, ואם יחשדו בו שהוא גורם לזה בלשון הרע, זה פגם באמונת חכמים, כי אם השכינה שורה אצל יעקב אבינו והוא מרכבה לשכינה, ודאי שלא טעה במה שמסר ליוסף, והטעם לזה מחמת שהוא יכל להאיר לכלים שלהם, ולהביא משם עד בית המקדש.

לכן נתבונן בניסים והנפלאות שעשה השי"ת עימנו בימים ההם, שהחושך כיסה את הכל, וכמעט נכרתה האמונה מכולם, ועמד העולם כולו להיחרב, לולי חסדי השי"ת ורחמיו שהותיר לנו את הכהנים הגדולים עמלי התורה, שהיו פך שמן הטהור, שהם עצמם האירו באורה של תורה, ועמדו כגיבורים והעירו למוות נפשם עבור כבוד ה' והצלת כלל ישראל, והחזירו את האמונה לכלל ישראל. ונדע שהכל תלוי גם באמונת חכמים, ואז כל אחד יוכל לקבל מן האור הגנוז, שבו יש את כל הרפואות וכל הפקידות וכל הניסים וכל הנפלאות, ולהתחדש לטובה, ולזכות לקנין תורה הוא וזרעו.

בזאת יכפר עון יעקב

(ישעיה כז, ט)

מתוך שיעור פרשת ויגש תשע"ח

**חנוכה הוא בחינת הסוף וההתחלה של השנה, ויש בו מחילת עוונות. ובכח זאת חנוכה להמשיך
ההארה לכל השנה**

חנוכה זה בחינת התחלה חדשה, ויש בו מחילת עוונות והמשכיות ליום הכיפורים, ומה שביום הכיפורים אדם יכול להמשיך רק בתשובה תפילה ותענית, בחנוכה דרך ההלל ושמחה, מתגלה האורה שממתיקה את כל הדינים ומביאה את מחילת העוונות. ובעיקר ביום השמיני "זאת חנוכה" [על סם קריאת התורה "זאת חנוכה המזבח". וראה לרבי דוד מדינוב זיע"א בספר "למח דוד" על המועדים, וכן מוהר"ן זיע"א כתב, שכמה שאדם עשה תשובה ביום כיפור כך הוא מקבל את ההארה בחנוכה, שזאת חנוכה זה ההתחלה של השנה. והשפת אמת מגור זיע"א הביא בדרכים על חנוכה מהמעלה של היום השמיני שהוא כיום הכיפורים. והמהרי"ל בהל' חנוכה הביא על קהילת ריינוס שהיו נוהגים לעשות כיו"ט ולא עושים מלאכה^{טז}], שהוא כמו סוף השנה הקודמת והתחלה של השנה החדשה, זה יום שעושים בו תשובה מאהבה ומתפללים לה' ברוך הוא.

בחנוכה מתגלה האור הגנוז, ובכח אמונת חכמים במצות חשובה זו, שאפילו עני מחזר על הפתחים או מוכר כסותו להשיג נר לחנוכה, יכולים להמשיך מהאור הגנוז שגנוז הקב"ה בתורה, והיה מאיר דרך המנורה הטהורה בבית המקדש. וביום השמיני של חנוכה מאירים כל הנרות יחד שזה ענין של שלימות, ואז ההתבוננות על הנרות זה כבר מעלה גדולה ביותר, שאדם יכול לראות לפניו מנורה שלימה מאירה באור ה', שכל דעתו תהיה כפי דעת תורה, ונמשך לו כח וגבורה לכל השנה כולה.

(כא) ראה עוד בענין זה בקדושת לוי (קדושות לחנוכה קדושה א) שבר"ה ויוהכ"פ ה' ב"ה פוקד את ישראל לטובה, ורק בחנוכה ישראל רואין הטובה בשכל, והוא במחשבה. ובפורים הוא בדיבור, ובפסח הוא במעשה. וע"ש, שההארה ראשונה של כל השנה אחר ראש השנה ויום כיפור ושמיני עצרת הוא חנוכה, ונמצא ש'חנוכה' הוא לשון התחלה, והראשית של כל דבר נקרא חנוכה, כענין 'חנוכת הבית', וכיון שימים אלו הם הארה ראשונה שבשנה, לכן נקרא חנוכה. וע' גם בס' בת עין (פרשת וישב עה"פ ויהי כמשלש חדשים בשם כתבי האר"י). ובליקוטי מהרי"ל בראשית דרוש לחנוכה - (לתלמידו של הנועם אלימלך) הביא ג"כ שחנוכה הוא הגמר החתימה של יום הכיפורים, ומיום הכיפורים עד חנוכה ע"ד ימים, ובחנוכה גמר המתקה. וביאר שיוהכ"פ הוא בחינת בינה, אימא עילאה (זהר תצוה קפה). שהוא המקור לכל שבע ספירות. ולכן חנוכה ח' ימים, כנגד ז' ספירות ז' ימי הבנין, והמקור הבינה, הרי ח'. ועיקר היחוד כאשר נתהפך שם אליקים לרחמים הוא בבינה, והיום הח' בכדי שלא יהיה נפרד מן השורש, ויהיה הנס לעולמי עולמים. ובבני יששכר (כסלו טבת מאמר ד) הביא מגמרא (סוטה לג.) שנצחון החשמונאים למלכות יון, היה ביום הכפורים, וגמר הישועה בחנוכה, וסוד הדבר ע"פ הזוה"ק (תיקון' ז ע"א) אימא עילאה עד הוד איתפשטת. וכ"כ באמרי נועם (פ' וישב) שגמר החתימה לטובה הוא בחנוכה. ושכל המצוות שעושים בסוכה וד' מינים נגמרו ניכר פעולתם לטובה בימי החנוכה. וכ"כ בס' מאיר עיני חכמים (שי"ג פ"ב)

ובזאת חנוכה יש את ההשלמה של הגילוי האחרון של האור הגנוז, שזהו האור שאפשר לתקן בו את חטא אדם הראשון, כי זה השלימות, וזהו מ"ש "בזאת יִכָּפֶר עוֹן יַעֲקֹב" (ישעיה כז, ט) רמז לזאת חנוכה, "זאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" (במדבר ז, פד), שהוא גמר וסוף המלאכה שבחיתום, ובו נמשך כל ההשפעה, כמו שבמוצאי שבת נמשכת הקדושה לכל ששת ימות החול, ומכין כל אדם את עצמו לקבל אור תוספת קדושת שבת לכל ימי החול, ומברכין על האש שנבראה במוצאי שבת (פרקי דר"א פרק כ, פסחים נל), ונאמר אז "לֵךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה לְחֶמְדָּה" (קהלת ט, ז).

האור הגנוז ימשך במקום שפל וכנוע

האור הגנוז זה חזרה לתחילת הבריאה שאפשר היה לראות בו מסוף העולם ועד סופו, ובו ראה משה רבינו את כל ארץ ישראל, מגלעד ועד דן (דברים לז, א) וזה אור שהקב"ה גזו אותו לצדיקים ומתגלה בהדלקת מצוה של חנוכה וגם בנרות ההידור, ובפרט בנר השמיני שנחשב כהדלקת המנורה ממש, וכמו שאמרו בתיקונים (תיקוני זוהר תיקון כז) לגבי נר שבת "וצריכה אתתא להדלקה שרגא בליל שבתא בצד דרום, ופתורא בצפון" שבו נחשב לה כאילו הדליקה את מנורה בדרום וסידרה את השולחן בצפון. ובחנוכה יש לה' ב"ה נחת רוח במנורה הקטנה שלנו, עד שאפילו בנר אחד שבקושי יש בו שמן להדליק, ממשיך לנו הקב"ה את האור הגנוז, ולכן כשנעשה הנס לא הייתה להם מנורת זהב להדליק, ועשו להם מנורה פשוטה משיפודים של ברזל מצופים בדיל, כיון שהיו עניים, עד שהעשירו ועשו אותה של כסף ואחרי כן של זהב (מנחות כח), להראות להם שגם בכלים הכי פשוטים, אם עושים בטהרה בדעת האמת של התורה, בלי חכמות חיצוניות, השי"ת יחפוץ בזה כי זה לנחת רוח לפניו, וגם בדבר הפשוט הזה יימשך אור הגנוז. וכן בכל בית יהודי, על ידי מצוות נר שבת ונר חנוכה יוכלו להמשיך את האור הגנוז, גם אצלנו שעושים בכלים פשוטים, ולא דוקא כמו במנורת בית המקדש.

האישה שבכשרות ושפלות יכולה בכח הנר להמשיך ת"ח שמבטלים את חושך היוונים לפיכך המצוה של נמסרה לכתחילה ביד הנשים (נ"ר פי"ז, רמז"ס שנת פ"ה ה"ג) לרמוז לנו שאור הגנוז מתגלה דווקא במקומות הנמוכים, שכמו האשה שהיא נמוכה ובטילה לבעלה, בחינת מלכות שאין לה משלה כלום. וכל ענין נס חנוכה נתגלגל דוקא על ידי נשים צדקניות^(כ) ולכן נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בשעת ההדלקה (סו"ע סי'

(כ) שהייתה הגזרה של ההגמון שכל אחת תלך להגמון תחילה (כתובות ג), ואז היה המעשה עם חנה הבת של מתתיהו כהן גדול שעמדה לפני החכמים ופשטה את לבושה העליון ונשארה בבגד מבוזה, והתקנאו בה האחים, וחנה השיבה כנגדם "תראו איך אתם רוצים להפקיר אותי ככה לפני הרשעים היונים, תעשו מלחמה ונקמה", וכך הם התעודדו והתאזרו חיל וכו' ויצאו למלחמה. [יש גם במסכת פסחים קח: בתוספות בשם הרשב"ם (שם ד"ה שאף) שבפורים היה נס המגילה על ידי אסתר, ובחנוכה על ידי יהודית. ובמדרש חנוכה איתא שהיונים גזרו על היהודים לא לטבול במקוה ויהיו עם נשותיהם בטומאה, ועם ישראל לא רצה, וקיימו "לא תקרב", וראה הקב"ה את המסירות נפש וברא להם מעין בכל בית]. נמצא שהמעלה הגדולה שהאור הגנוז נשפע, התגלגל על ידי האישה.

תקע, ס"א] ונתגלה האור שסילק את החושך של מלכות יוון, כן יהיה לעתיד לבוא שהאור הגנוז יצמח דווקא מכח המקומות החשוכים שהלכו בהם עם ישראל.

ולכן בחר בהן השי"ת לגלות את האור הזה בכל שבת, כי נשים משפילות את עצמן ויש להן ענוה יותר משל האיש, שהוא גיבור חיל בגשמיות וברוחניות (כתובות), ומברך שלא עשני אישה, והיא מברכת "שעשני כרצונו" שזה הכנעה ושפלות.

והנשים הצדקניות צריכות לשמוח בזה שנתן ה' בידם את הזכות הזו להאיר את הבית מחדש בכל שבוע בקדושה של התורה הקדושה, שבה טמון האור הגנוז שמתגלה בנרות השבת קודש, שהזהיר בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים (שבת כג:), כאשר האשה בכשרות ובקדושה, והיא ג"כ בענוה ובשפלות והיא מתפללת להקב"ה, הקב"ה שומע אותה, שהקב"ה לא שומע כשהיא גאוותנית, רק אישה שהיא בכשרות והיא בטהרה ובאמונת חכמים. בנר שהיא מדליקה, בתפילה ליד הנרות, מתגלה בה ניצוצי האור הגנוז. וגם לעתיד לבא אין ישראל נגאלין אלא בזכות אותן נשים צדקניות שבאותו דור (ספרא פרשת ויקרא. ילקוט רמז תשל"ה), כמו בגלות מצרים שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בזכות נשים צדקניות" (סוטה יא:).

כשקבלו הבזיון בחר הקב"ה לגלות על ידם תולדות שיאירו את העולם

כשאדם מכניע עצמו ומקבל את הבזיון באמונה ואהבה, הוא זוכה לניסים ונפלאות, וכן מצינו בכמה מקומות שזכו לזרע הקודש תולדות כשרים והעמידו מלכים ונביאים, אחרי שקבלו צער ובזיון, כמו בתמר שחשדו בה, העמידה את פרץ וחצרון וכו' עובד ישי ודוד ועד שלמה המלך שזכה לשלימות הכל, וזכה לבניית המקדש ולבניית המנורה, שהיא בחינת החכמה שבדרום, שהיא מהמאור הגנוז. כמו שאמרו במגילה (י:) שבשביל שתמר נחשדה מיהודה זכתה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם מלכים ונביאים. וכן חנה, אחרי שעלי חשדה לשיכורה, זכתה בשמואל הנביא (נחמה לא:).

וכן יש לפרש בדרך רמז מה שנאמר באברהם אבינו "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה" (נחמה טו, ו), כמו שכתב בעל הטורים (שם) בשם אביו הרא"ש, שג' פעמים כתיב במסורה ויחשבה, אצל אברהם, ואצל תמר "ויראה יהודה ויחשבה לזונה" (נחמה טו, ו), ואצל חנה "ויחשבה עלי לשיכורה" (שמואל א' א, יג). וגם אברהם אבינו שכל העולם לא ראו את ההצלחה שלו במשך עשרות שנים, והלך בחושך, נגד הרשעים המצליחים, וכל העולם היו נגדו, וחשבו שלא יצא ממנו משהו, ושלא יהיה לו המשכיות, וגם כשנולד יצחק ליצני הדור טענו שיצחק חס ושלוש לא כשר והגיע מאבימלך, וקיבל באמונה את ההסתר פנים - זכה להעמיד את כל זרע הקודש עד סוף כל הדורות, שכל אלה באו מהאור הגנוז והבחינה של זאת חנוכה, והקב"ה מגלה לכל העולם קלסתר של יצחק כאברהם.

לכן יזהר אדם לכבד את הנרות של שבת ושל חנוכה, כעין שכתב בכלבו (סי' מד) שאסור להשתמש לאורה, משום ביזוי המצוה, שלא יהיו המצות בזויות עליו, והביא מירושלמי (לפנינו מצינו לשון דומה לזה בתנחומא פרשת ויגש סי' ו' נקס נקצ"ט), אמר הקדוש ברוך הוא הוי מכבד המצוות שהן שלוחיי, ושלוחו של אדם כמותו, ואם כבדת אותם כאלו כבדתני ואם בזית אותם כאלו בזית לשמי. ע"כ. ולכאורה הנר הוא רק מצות חכמים בלבד, ואין בו קדושה, ולפי מה שגילו רבותינו שמאיר בו האור הגנוז, יובן יותר. ולכן יזהר לנהוג ליד הנרות בכשרות ולא ח"ו בזילותא.

מנס חנוכה ניקח תקוה ואור לימי הגלות שמעבודת ה' שבשפל יצמח האור הגדול
הנס של חנוכה זה תקוה ואור לימי הגלות, שכפי שבימים ההם היו בשפלות גדולה ונמשכה מלכות יון מאה ושמונים שנה, וכאשר החזיקו באמונה, לבסוף צמח להם האור מתוך החושך הגדול, כי השפלות שהיו בה, הביא להם ביטול לבורא יתברך וביטל כל ענין של כחי ועוצם ידי ואת כל מחשבות העולם שלא לכבוד מלכות השם, ומן הירידה הזו הושפעו להם רחמים גדולים ונסים ונפלאות וכל הטובות כולם - כך לעתיד לבא יתגלה שעיקר הפאר והיופי והפאר של עם ישראל זרח דווקא מזמן החשיכה, כענין הלימוד בלילה, שהוא מושך חוט של חסד מאור הגנוז, ובעיתות הגלות כל לימוד תורה לשמה ועבודת ה', הוא בחינת לילה, שימשיך את האור הגנוז, ויהיה אור גדול לישראל במהרה בימינו אמן.

פנינים והנהגות

מימי החנוכה תשס"ח

מעלת הזהירות במצוות הדלקת נרות והחיוב ללמוד את ההלכות

בגמרא (שבת כג ע"ב) "א"ר הונא הזהיר בנר הוי"ן ליה בנים ת"ח" מבואר שצריך להיות זהיר בנר, ומהי הזהירות, ר' יצחק בן הראב"ד גילה שקיבל מאליהו ז"ל שאין מצווה זו מתקיימת ופועלת באדם שיהיו לו בנים ת"ח כדברי ר"ה – אלא במי שמקיים אותה בכל פרטיה ודקדוקיה בשלמות. ובאמת יש בה פרטים רבים ורמזים נפלאים בצורת ההדלקה ובמיקומה, במספר הנרות שמדליקים, ובמה מדליקים. ובשביל זה אדם צריך ללמוד שולחן ערוך סי' תרע"ג תרע"ד, איך להדליק נרות חנוכה.

גם הלימוד של הלכות חנוכה יש לו סגולה עצומה לפעול ניסים ונפלאות לאדם. ובפרט בחנוכה עצמו, זה בוודאי משפיע על האדם את כל הניסים, את כל הנפלאות, את כל הדברים הטובים, ויש בזה הרבה מעלות.

הכנת המנורה

בספר 'קב הישר' לרבי צבי הירש מקוידנוב (פ' צ"ו), כתב שבכל מצווה שאדם עושה נבראים מלאכים, ובפרט בשבת וחנוכה המלאכים הקדושים באים לבית בו נעשית ההדלקה או הקידוש. ומכיוון שהמלאכים באים אלינו הביתה, צריך שתהיה ההדלקה כראוי. ראוי לנקות את המנורה, לבדוק את הפתילות, וכו', שהכל יהיה באופן הראוי שיתקבל לפני הקב"ה.

בספר "בינת ישראל" לגאון העצום ר' ישראל ב"ר חיים מאיר יחיאל שפירא^(כ) נכד המגיד מקו'ניץ (דף ס"ו) כתב גודל המעלה של ההכנה למצוות הדלקת נרות חנוכה, שרק בקניית שמן לחנוכה, כבר נשפע אור גדול שיכול להחזיר כל העולם כולו למוטב.

^(כ) היה גאון עצום, קראו לו הרב הקדוש רבי מאיר בוסקוביץ זי"ע. תלמיד רבי זאב וולף מז'טומיר בעל 'אור המאיר'. והוא חיבר ספר הנקרא 'מאיר עיני חכמים', ספרו זה עוסק כולו בענייני חנוכה. והוא התחבר בצורה מופלאה. על ידי שפעם אחת הוא בא לרבי זאב וולף מז'טומיר, נכנס אליו וראה אותו מיטיב את נרות החנוכה במשך שש שעות, הוא ראה איך שהיה לו בערה בפנים לקב"ה, אז הוא חזר הביתה, והתחיל לחבר את כל הספר שלו על חנוכה, וקרא לו 'מאיר עיני חכמים' ע"ש שבאותו מעמד הקב"ה האיר לו את העינים לראות.

ההידור להדליק בשמן זית

כדאי להשתמש בשמן זית, שנראה יפה ומאיר, ששאר השמנים אינם בוהקים כמותו, ונראים כמו מים, אבל שמן זית יש בו חיות. ובכדי שיהיה שמן זית טוב כדאי לקחת משמן זית שממש אפשר לאכול ממנו, וכל אחד יעשה לפי מה שיכול.

הכף החיים (בסי' רס"ג) מביא מעשה מספר חסידים (סי' רע"ב) שהיה אחד שחיפשו לו זכויות להצילו ולא היה לו שום זכות רק מצאו שהיה לו זכות שהיה מהדר להדליק נר של שבת בשמן זית ועי"ז נתנו לו אריכות ימים.

הדלקה ברוב עם

צריך לתת חשיבות לעניין שההדלקה תהיה ברוב עם הדרת מלך, צריך לזכות את כולם, גם אורחים שבאים, וכלל הציבור - שכולם יוכלו לראות, כמה שיותר, וידעו ניסיו של אדוננו הבורא ברוך הוא, שידעו מנס חנוכה שנעשה בעם ישראל.

ההכנה למצווה

קודם ההדלקה יש להתכונן כראוי וכפי שמסביר רבנו האריז"ל (בפרי עץ חיים דרושים לחנוכה) שי"ג מכילן דרחמי מתעוררים ומאירים בחנוכה בכל יום ויום לפני הקב"ה - ואנו יכולים להתקרב על ידם לה' יי^כ.

ובספר "קב הישר" (ז"ו) כתב, שכיון שמאיר אור גבוה שכזה, יש ליטול את הידים לפני ההדלקה, וללבוש את הבגד העליון בו הוא הולך לבית הכנסת.

אמירת ה"ויהי נועם" ו"לשם יחוד" קודם ההדלקה

לפני ההדלקה חשוב לומר פסוק, "ויהי נועם ה'... ומעשה ידינו כוננהו", המובא בסוף מזמור צ' בתהילים. המזמור שאמרו משה רבינו. ומספיק לאמרו פעם אחת. וטוב לאמרו לפני כל דבר ועובדה שבקדושה, מכיון שעל ידו נשפעים רחמים גדולים, שהרי משה רבנו אמרו. והוא מעין אמירת "לשם יחוד" שמגלה כלפי קוב"ה שברצונו שיפעל במעשיו כאילו כיוון בכל הכוונות. וכתב מרן החיד"א (בספרו מחזיק ברכה או"ח רל"א ובקונטרס

^{כז} מעניין האור העצום שמאיר בחנוכה מסופר שרבי צבי אלימלך מדינוב היה בחנוכה מקבל אור עצום והיה בדבקות גדול בקב"ה עד כדי שאמא שלו היתה שומרת עליו כשהוא היה ילד קטן שהוא לא יזיק לחנוכה מרוב שהוא היה בדבקות.

שמחת הרגל, חלק שבועות סוף לימוד ב') שאין להשגיח בדברי הנודע ביהודה (מהדו"ק יו"ד סי' צ"ג) שנחלק על דבר אמירת "לשם יחוד", וההכנה למצווה^(כ).

יהודי צריך להיזהר שלא יהיה לו חס ושלוש מחשבות טומאה, שתהיה לו מחשבה קדושה, וה"לשם יחוד" שאדם מתרגל בו עוזר לכוון את המחשבה לקדושה. לכן גם טוב להרגיל עצמו לקרוא את התקנה של רבנו יוסף חיים, המובאת בסידורים, המודעה וגילוי דעת נגד מחשבות זרות, שזה מועיל לאדם על כל דבר ועובדה שבקדושה, ומבטל הרבה צרות מעל העולם. כשאומרים "הנה אנכי מאמין" זה יכול לפעול לאדם הרבה ישועות, גם אם הוא לא מכין גם אם הוא לא חושב, זה יעלה ויפעל ויגביה אותו. זה יתן לו קדושת המחשבה, ויזכך אותו.^(כז)

רבנו הרש"ש הקדוש אמר שצריך להגיד בפה לפני כל דבר שעושים בקדושה: "לשם שמים" ובזה נקרא שמקיים את המצווה לשמה, שכונה "לשמה" פירושה הוא: "לשם-ה'" שכידוע אות ה' מרמז על השכינה וכך הוא מכוון לאוקמא שכינתא מעפרא. צריך להגיד לשם ה' לשם השכינה הקדושה שתצא מן הגלות. גם הבעל שם טוב הקדוש ב'צואת הריב"ש' כתב שכל הלימוד של האדם יהיה לשם שמים, וציווה לומר "לשם שמים" וזה יהיה תועלת לאדם.

כוונת הברכה

בשעת הברכה על הנרות צריך לכוון שיאיר לנו האור הגנוז, ולכוון להאיר את י"ג מידות הרחמים המתעוררים בימים אלו (כמובא לעיל). ובקב הישר (שם) ביאר איך מרומו אור י"ג מדות הרחמים בכרכות עצמם, שהרי בשתי הברכות שנתקנו על הנרות אנו מוצאים שמספר התיבות הוא י"ג.

בעניין האור הגנוז המאיר בחנוכה, ישנו רמז נפלא שאם סופרים כ"ה מילים מ"בראשית ברא אלוקים" – המילה הכ"ה זה 'אור', ויאמר אלוקים יהי אור". וזהו האור הגנוז שביום בריאת העולם נשפע דוקא בכ"ה בכסלו.

^(כ) הוא סבר שעצם העשייה שאדם עושה את המצווה היא פועלת את הכל.

^(כז) ישנו סיפור מרבי יואל מסאטמאר זי"ע, בעל ה'דברי יואל', שכידוע היה קדוש בצורה מופלאה (ופעם כשרצו הגויים ימ"ש להרגו, ושאלו אותו אם אינו מפחד, ענה להם: "ה' לי ולא אירא" - ראשי תיבות "יואל") פעם אחת בא לפניו חתן וביקש ממנו ברכה שלא יטרדו אותו הצרות, ענה לו ר' יואל אתה שמעת כמה צרות סיפרו לפני כעת בקבלת קהל, אבל דע לך שאפשר להינצל מכל זה ע"י מחשבה נקיה. אם יהיה לך מחשבה קדושה אתה תינצל מכל הצרות האלה, העיקר שלא תהיה לך מחשבה טמאה חס ושלוש.

ההנהגה לאחר ההדלקה

לאחר ההדלקה נוהגים לשבת ליד הנרות חצי שעה, ולהביט באור הגנוז המאיר בהם, ולהתפלל ולהודות על הניסים והנפלאות. (חוות יאיר במקור חיים סי' תער"ב, ובשב יעקב סי' כ"ב ובאמרי פנחס עמ' קט אות ח') ראוי שגם האישה תשב בחצי שעה הראשונה, ולא תעשה שום דבר מלבד להסתכל על הנרות. (כמבו' בשו"ע סי' תר"ע ס"א. ובפרט נשים כיוון שנעשה הנס על ידם, כמבו' במשנ"ב שם).

מעלת וסגולת ההבטה בנרות החנוכה

ישנו חידוש נפלא של "האמרי אמת" מגור זי"ע, במה שמצינו שאדם שאינו יכול להדליק את הנר מברך על הראיה בלבד, ומבואר שבראיה עצמה פועלים את ענין התיקון של נר חנוכה, ובזה מתגלה שה' ברוך הוא "עשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", דהיינו מבואר שבתוך הנר עצמו – בהתקשרות של הלהבה, מאירים כל הניסים והנפלאות, ומאיר אור כזה שיכול לתקן את כל הנפש רוח נשמה חיה יחידה של האדם. וכשיהודי מביט בנרות – "בראיה בעלמא קני" – הוא רואה ומשיג את כל הניסים והנפלאות, ומושך אותם עליו, ואפשר להשיג כל התיקונים כולם בראיה של הנר.

הרב הקדוש רבי חיים מרדכי מנדבורנה בן רבי איתמר הזקן מנדבורנה זי"ע, היה יושב מול הנרות שעות רבות, הוא היה צופה מסוף העולם ועד סופו דרך הנרות. אפשר לתקן תיקונים נפלאים דרך ההבטה בנרות חנוכה, ידוע שדבר זה מסוגל לתיקון פגם העינים, (עבדת ישראל קוויניץ [חנוכה], זרע קודש ראפשיץ [מועדים חנוכה ק"ב ע"ב]) גם אם האדם פגם בעיניו – ע"י ההבטה בנרות הוא נעשה בריאה חדשה.

הכנת הבקשות קודם חנוכה, וסגולת הזמן להתפלל

ראוי שגם בני הבית ישבו בחצי שעה הראשונה, להסתכל על הנרות ולהתפלל ולהודות (כמבו' בשו"ע סי' תר"ע ס"א. ובפרט נשים כיוון שנעשה הנס על ידם).

סדר המזמורים שנהגו לקרוא לאחר ההדלקה ועניינם

נהגו לקרוא ליד הנרות מזמור ל' – "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד" (יסוד ושו"רש העבודה שער המפקד פ"א).

טוב לומר גם מזמור ס"ז בתהילים: "למנצח בנגינות מזמור שיר" וטוב שיקרא בצורת המנורה, ועי"ז יאיר את נשמתו.

נהגו לומר "ויהי נועם" ו"יושב בסתר" שבתהילים (מזמור צ"א) מול הנרות. רבי חיים פלאג'י (בספר 'מועד לכל חי' בסימן כ"ז) כתב לאמרו ז' פעמים (וכן הביא בסידור ר' שבתאי מראשקוב בשם הבעש"ט הקדוש). וטוב יותר לאמרו ח' פעמים, והפעם השמינית בלחש. וראוי לכוון בפסוק ד' באמרו "בְּאַבְרָתוֹ יִסֹּף לָךְ" (תהלים צא, ד) שהשכינה הקדושה תעטוף את האדם ותסכך עליו, ועי"ז יתבטלו מעליו כל הצרות והיסורים. (במזמור הזה יש כל מיני מעלות; הוא מסוגל לזכרון, להציל מאויבים, משמד, מגזרות רעות.^(כ)) והעיקר להגיד את זה ליד המנורה. לשבת ליד זה ולהסתכל כמה שיותר על הנרות.

ונראה קצת הטעם בזה שאומרים מזמור זה בחנוכה משום שבשנת ג' אלפים תמ"ב, שלטה הקליפה של מלכות יון הרשעה, ובכל שנה בחנוכה נזכר שוב החושך של יון בעולם, ועל ידי הנרות וההלל של כל היהודים אנו מתקנים את החושך הגדול שהביאו היונים, ובזכות ישראל מאירים כל הדברים הטובים וכל הנפלאות. ומהטעם הזה אנו אומרים מזמור זה, שהוא שיר של פגעים ^(כ), ואנו מבקשים להינצל מהחושך והקליפה של היוונים.

במדרש "שוחר טוב" על פרק צ"א מובאים דברי רבי יוחנן שעד שלא היה קיים המשכן היו מזיקים הולכים ומתלבשים בבריות, ומיום שהוקם המשכן "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן" כילה המשכן את כל המזיקים והתבטלו המזיקים מן העולם. והדלקת נרות החנוכה הם זכרון של המנורה, וזכרון של הבית המקדש, של התכלית, של דברים שהם ענינים נשגבים, עמוקים ברומם של עולם. זה השכינה הקדושה, זה דבקות בקב"ה, אין אור כזה בכל השנה כולה, לא נשפע כזה אור כמו בחנוכה. ולכן בזמן הזה ראוי לומר "יושב בסתר עליון להמשיך את האור של ביהמ"ק לכלות את כל המזיקים.

^(כ) מזמור צ"א מדבר על הצלת כלל ישראל בכל הדורות, ויש בו סודות נוראים, והאריך בהם בספר 'ימלט נפשו' לרבי אברהם חמוי (בסימן ה') שם כתב את כוונות המזמור. וכתב שטוב לכתבו על קלף עם השמות שצריך לכוון, וללמוד אותו כל בוקר, (הסגולה של המזמור ללמוד אותו בבוקר). וכתב שיכון את שמו במזמור זה ג' פעמים. כאשר שמגיעים לתיבות "בְּאַבְרָתוֹ יִסֹּף לָךְ" יש לכוון את השם של האדם ושם אימו. וכן בהמשך שכתוב "אליך לא יגש" כשאומר "אליך" גם יכוין את שמו. וכן בהמשך שכתוב "כי אתה ה' מחסי" כשאומר "מחסי" גם כן יכוין את שמו.

^(כ) רבי יעקב צבי יאליש היה תלמיד החוזה מלובלין, יש לו חידושים על הש"ס, ויש לו ספר שנקרא 'קהילת יעקב', ספר שכולו ערכים וכינויים בקבלה. שם כתוב שמה שנאמר "על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותניף" זה נאמר על נח. נח י"ב חודש שהיה בתיבה, וכל הזמן הזה הוא דרך על נחשים, ולא הזיקו אותו, שהקב"ה הציל אותו.

נוהגים גם כן לומר את תפילת אנא בכח מול הנרות, שיש בה כוונה גדולה להאיר האור של חנוכה. ויש בה רמז לימי החנוכה, ממה שיש בה שבעה פסקאות וקטע נוסף של "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", והם כנגד שבעת ימי החנוכה וכנגד זאת חנוכה שהוא השמיני.

ה'מנחת אלעזר' ממונקטאש זכותו תגן עלינו, היה נוהג לומר תיכף כשהיה מסיים את ההדלקה, את תפילת "אמת ויציב ונכון וקים וישר"^(ט), ו"עזרת אבותינו" עד - "עושה פלא". ויש גם בה רמז לימי החנוכה במה שמוזכר בה 8 פעמים המילה "אמת" שבכל יום מימי החנוכה מתנוצץ עוד ועוד מאור האמת.

הזמנת האושפיזין בחנוכה

ישנו חידוש נפלא של ה"שארית ישראל מוולודניק"^(ז), (רבי ישראל דב-בר בן רבי יוסף, תלמיד רבי מרדכי מטשרנוביל) שבכל יום מימי החנוכה מאיר אחד משבעת הרועים כמו באושפיזין, כנגד כל נר, בא אחד משבעת הרועים. לכן "ה-ז' רועים" עולים בגימטריה "נר חנוכה". ולכן צריך להזכיר מהלימוד עליהם, ולהתפלל לזכות כל אחד מהם ביום, כמו באושפיזין: אברהם, יצחק וכו'. ושם שואל הרבי מוולודניק, מיהו השמיני? וכותב שצריך לומר שהוא משיח צדקנו.

זהירות בכבוד שאריות המצווה

צריך לשמור על הפתילות לא לזרוק אותם, יש לשים לב שהשו"ע (סי' כ"א) כתב שתשמישי מצווה נזרקים, אך לא אמר שמתבזים. יש להניח אותם בשקיות (כמב' במשנ"ב שם סק"ז) או לשרוף אותם כפי שנבאר לקמן.

זמן מסוגל לתשובה וצדקה

ה'יסוד ושורש העבודה' (בשער י"ב פרק א') כותב שבזמן של חנוכה אדם צריך לקבל על עצמו חיזוק במצוות, צריך לעסוק בצדקה, ובפרט לתמוך בלומדי תורה, ומי שמקבל על עצמו חיזוק בכך מתקן את כל פגמי הנפש, משום שאע"פ שאדם נלחם כל השנה כנגד הסטרא אחרא ויתכן שהוא חוטא ונופל, אך בחנוכה ניתנים כוחות וסייעתא דשמיא לצד הקדושה להתעורר ולנצח את הסטרא אחרא. ובאמת דבריו מוזכרים כבר בזוהר הקדוש בשם הרשב"י. בזוהר (שמות דף ט' עמ' ב') כתוב, שכפי

^(ט) ישנם כאלו הנוהגים לומר את תפילת "ויציב ונכון", ועם זאת, ראוי לאומרו בכוונה גדולה. ובספר "ימלט נפשו" סי' כ"ב, כתב שתפילה זו מסוגלת להציל את את האדם ממות פתאומי, אם נגזר עליו ח"ו.

^(ז) הרבי מוולודניק היה גאון עולם, וכל לילה הוא היה לומד ובבוקר היה עושה סיום מסכת.

שמצאנו שבזמן הזה של חנוכה התגברו החשמונאים כנגד היוונים, כך למעשה נמשך לכל הדורות בזמן הזה הכח לנצח את כל כוחות הקליפה והסט"א.

זמן הכי יקר להתרומם מתוך החושך

חנוכה הוא הזמן שבו היה החושך והשפל הכי גדול, היוונים גזרו: "כיתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל" כדי להחדיר בהם אפיקורסות, ושכבר מגיל קטן כשהם יונקים, כשיסתכלו התינוקות יראו אפיקורסות וכפירה, ועל ידי זה יבואו לכפירה ח"ו. ולשם כך אנו מדליקים את הנרות להאיר ולסלק את כל החשכות והאפיקורסות שלהם. לכן מדליקים את הנרות בלילה, בחושך, בזמן שאין אורה בעולם, האורה היחידה שיש זה הנרות^(א). ואז באמת ניכר היופי והפאר של הנרות ויש בו פרסומי ניסא, ועל דרך זה נבין שהזמן בו הקב"ה רוצה שנאיר הוא דוקא עכשיו בגלות, בחושך, ואז עיקר היופי והפאר שלנו. שהרי זה לא חכמה להאיר אחרי זה כשיבוא משיח.

זמן מסוגל לשידוכים

חנוכה הוא זמן מסוגל לשידוכים, במגילת אסתר כתוב (בפרק ח' פס' ט"ז) "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" ומקור האורה לכל השנה הוא בחנוכה, ועל יד האורה של חנוכה האדם זוכה לשמחה, ושמחה זו אשה כמבואר במסכת יבמות (דף ס"ב עמ' ב'): "אמר רבי תנחום אמר רבי חנילאי: שרוי בלא אישה שרוי בלא שמחה שרוי בלא חומה", לכן זהו זמן מסוגל להתפלל על שידוך, ומן הסתם הקב"ה יתן לאדם אורה ושמחה.

כוונה מיוחדת בברכת יוצר אור וחשיבות זאת חנוכה

בברכת יוצר אור שם אנו מזכירים שמונה טובות של ה' ב"ה עלינו, והם:

ביום הראשון "פועל גבורות", ביום זה אפשר לבטל גבורות ודינים. יש את ההשפעה של הבינה (שהיא שורש הגבורות) המכונה אמא של כל המידות.
ביום השני - "עושה חדשות".
ביום השלישי - "בעל מלחמות".
ביום הרביעי - "זורע צדקות".

^(א) ואע"פ שנהגו להדליק גם בבוקר בבית הכנסת, אך אין לזה מקור בשו"ע ונושאי כליו. המקור לזה הוא בפרי מגדים בס' צת"ר שם יש משמעות בדבריו שהייתה הדלקה גם בבוקר וזה מנהג טוב אך אינו מעיקר הדין כלל.

ביום החמישי - "מצמיח ישועות.

ביום השישי - "בורא רפואות".

ביום השביעי - "נורא תהילות".

והם מכוונים כנגד החסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וביום השמיני 'זאת חנוכה' – "אדון הנפלאות", לכן זה סגולה לכל הנפלאות, זאת חנוכה היא כנגד המלכות.

ה'בני יששכר' במאמרי כסליו, מאמר ב' אות י', כותב, שבזאת חנוכה נשפע קדושה כנגד כל השנה כולה.

כוונה מיוחדת בברכת שים שלום

בספר "ארץ צבי" כתב שבברכת שים שלום ג"כ יש כוונה נפלאה להאיר את אור שמונת הנרות, שבכל נר מאיר אחד מן הטובות המוזכרות בברכה שאנו אומרים והם: שלום, טובה, וברכה, חיים, חן וחסד, צדקה ורחמים – שמונה, כנגד שמונה הנרות.

מנהג אכילת מי דבש בשמן

הרבי מוולודניק בספר 'שארית ישראל' שער הזמנים דף ק"א, כותב שמנהג הבעל 'משמיע שלום' רבי שלום שכנא מפרוביט שהיה לקחת מי דבש לערבב אותם בקצת שמן ולשתות, זה ממתיק דינים. אפשר לקחת דבש ולערב בו מעט שמן זית בכדי שלא יזיק, ולשתות. (ובשם הבעש"ט מובא שדבש הוא טוב גם לרפואה וישועה).

מנהג אכילת סופגניה

הוא כותב גם כן, שטוב לאכול סופגניות. המקור לזה הוא כבר מרבנו מימון אביו של הרמב"ם, (הרמב"ם מזכיר אותו בכמה מקומות בשם אבא מורי- אבי מורי). והוא אומר שראוי לאכול סופגנין, זכר לשמן.

מנהג המשחק בסביבון

בעניין משחק הסביבון יש הרבה רמזים גדולים, (כמבואר בבני ישכר מאמר ב' אות כה, ובעוד ספ"ק), יש הרבה צדיקים שידעו את הכונות של הסביבון, והוא יכול לפעול הרבה

פעולות טובות, לכן טוב שבן אדם יקח את הסביבון, יעשה סיבוב ויגיד: "על דעת כל הצדיקים והקדושים היודעים לכוין בזה".^(ג)

^(ג) ידוע שיש רמז יפה בסביבון בחילוק בין פורים לחנוכה (טעמי המנהגים אות תתנט בשם בעל הבני ישכר) שבפורים עושים את הסיבוב ברעשן מלמטה, ששם העבודה היתה באופן של איתערותא דלתתא, שמצד עבודת התחתונים הדור קיבלוה מאהבה, וע"י כך ניצלו. ובחנוכה מסובכים את הסביבון מלמעלה, שגילוי הנס בא באתערותא דלעילא ועל ידו שבו בתשובה.

עניינים

סגולת אמירת ויהי נועם וגו' שבע פעמים אחרי הדלקת נרות חנוכה
בסידור רבי שבתי מרשקוב זיע"א הביא סגולה מהרמב"ן שיאמר ויהי נועם וגו' כל
 תיבה שבע פעמים אחר הדלקת הנרות, והוא טוב מאוד, ובשם מורי הרב
 רבינו ישראל בעל שם טוב נר"ו, לומר שבע פעמים ויהי נועם יושב בסתר כפשוטו,
 והיה נוהג לומר כן גם כן לימים נוראים ובכל עת צרה שלא תבוא, ויכוון שני נוני"ן.
 עכ"ל. והובא גם בס' בעל שם טוב עה"ת (ס"פ מקץ), ושם (בליקוטים עניני סגולות אות ו) לומר
 אחר הדלקת נר חנוכה שבע פעמים ויהי נועם ויושב בסתר.

גם בספר הזכירה (דף סט.) כתב, מצאתי כתוב, שסגולה לשמירה מעולה כל השנה,
 לומר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות, שבע פעמים ויהי נועם. והובא במל"ח
 (סי' כז אות יג). [ויש שהביאו מספר זכירה לומר ויהי נועם ג' פעמים]. וכ"כ בבן איש חי
 (ש"א פ' וישב אות כג), שסגולה לשמירה לומר כל לילה אחר הדלקת נר חנוכה שבעה
 פעמים ויהי נועם וכו' ומזמור יושב בסתר.

וסוד הענין כתב בספר תשב"ץ קטן (סימן רנח, לגבי מוצאי שבת קודש), שהכהנים בני חשמונאי
 ובניו כשהיו הולכים למלחמה, היו אומרים ז' פעמים ויהי נועם, וב"פ אורך ימים
 אשביעהו, ונצחו. ולכן היה מהר"ם מרוטבורג כופל במוצאי שבת פסוק אורך ימים וגו'
 ב' פעמים. שאז יש בו כמנין כהנים. [פירוש, שמפסוק ויהי נועם ועד אורך ימים, יש 129
 תיבות, אם יכפול פסוק אורך ימים וגו' ב' פעמים, ועם הכולל של הכל, עולה 130, כגימטריא של
 "הכהנים" - 130].

ומוסיף התשב"ץ קטן (שם סי' רנח) שכאשר נמנה את מספר המילים שבפסוק "ויהי נועם
 וגו'", ומזמור "יושב בסתר עליון" שאחריו, וכאשר נכפול את הפסוק האחרון
 של המזמור "אורך ימים אשביעהו וגו'" פעם נוספת, נקבל מאה עשרים ותשע מילים,
 ויחד עם עצם קריאת המזמור (ראה מגן אברהם סי' רצה) הרי זה מאה ושלושים, כמספר תיבת
 "הכהנים" - לרמוז שכאשר יצאו הכהנים החשמונאים להלחם בצבא היונים, אמרו את
 פסוק "ויהי נועם" ומזמור "יושב בסתר עליון" ז' פעמים, ועל ידי כן לא חששו כלל
 לכלי הזיין המרובים שהיו ליונים, ואף ניצחו אותם ניצחון גדול. ושם (סי' רנז) כתב
 התשב"ץ, בויהי נועם נעלם זי"ן, לומר לך שכל האומרו ז' פעמים אין יכול להזיק לו
 כלי זיין.

ובקדושת לוי (בראשית לחנוכה) ביאר טעם אמירת ויהי נועם בהדלקת נרות חנוכה, לפי
 שמה שנאמר בו 'ומעשה ידינו כוננה עלינו', רומז על נס חנוכה שהוא קצת
 'מעשה ידינו' במלחמה, אמנם השם יתברך 'מעשה ידינו כוננה עלינו', שהקב"ה הוא

שהצליח לנו מעשה ידינו להתגבר במלחמה, ולא כמו ביציאת מצרים שהשם יתברך פעל הכל בחסדו הגדול מבלי שום התעוררות מלמטה.

ובאמרי אמת (בראשית חנוכה) כתב טעם נוסף מדוע תקנו ח' ימי חנוכה ולא שבעה, לפי שהמנורה יש בה שבעה קנים, וכן משה עשה שבעה ימי חינוך המשכן (כמו שהקשו במגילת תענית פרק ט), אלא שרצו לעשות הכנה מחנוכה, בשביל לעתיד לבא, כדכתיב (תהלים קלב, יז) ערכתי נר למשיחי (מאור עינים מקץ) ואיתא במדרש (במדב"ר טו, ח) ז' נימין היו בכנור וכו' ולימות המשיח נעשית שמונה, שכן דוד אומר בניגון למנצח בנגינות על השמינית (תהלים ו, א). ע"כ.

וידוע שדוד המלך היה חקוק על מגינו צורת המנורה, כמו שכתב באגרא דפרקא (אות קעו), וביאר שעל זה אמר ודוד כי אתה תאיר נרי (תהלים יח, יט), ולכן כשגברה יד בית חשמונאי נעשה נס במנורה, והושם זכרון לדורות להגביר הגבורות על אויבנו, והדלקה עושה מצוה להאיר אורותינו, כי אורו"ת הם החסדי"ם אשר יאירו לנו. ולכן מקובל בידינו לומר מזמור ס"ז אלקים יחננו וכו' בכל גוים ישועתך וכו' בצורת המנורה דייקא. עכת"ד. ושם (אות קעב) כתב, שיש הרבה עניינים נפלאים במעשה המנורה רמז לתורה, ולכן כשרצו היונים לבטל התורה מישראל נעשה נס במנורה, וכשאדם אינו מבין איזה דבר בתורה, יאמר פרשת המנורה בתורה ויאירו עיניו.

סגולה להבין את התורה - לקרוא למנצח בצורת המנורה

מזמור ס"ז (ס"ז גי' בינה) בתהלים, "אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה", מסוגל להבין את התורה, כי המנורה היא סוד אורה של תורה. ומזמור זה רבו סודותיו, ויש בו מ"ט אותיות כנגד מ"ט שערי בינה המריקים שפע לז' קני המנורה (חמדת ישראל כ"י למהרש"ו, הובא ביוסף תהלות תהילים שם. הקדמת סידור הרש"ש, שבט מוסר פרק לא והאריך בסודות מזמור זה), כנגד מ"ט כחות שבנפש האדם (אדרת אליהו להגר"א דברים א, א. וס' אור תורה להגר"י חבר אות לא"י). וכתב הרצ"א מדינוב זיע"א בס' אגרא דפרקא (סי' קע"ו) שמקובל בידינו לומר מזמור "למנצח בנגינות" בציר המנורה.

ורבינו מהרש"ל בקונטרס מנורת זהב האריך בזה, והביא מקונטרס יראת אל לרבינו אליעזר מגרמיזא זיע"א בעל הרוקח, שהרחיב מאד בענין מעלת ה"למנצח".

(לד) וע"ש, שהמנורה היא נ' שערי בינה, ולכן היה בה כ"ב גביעים וי"א כפתורים וט' פרחים סה"כ מ"ב, כנגד שם מ"ב שבו נברא העולם, וז' קנים הרי מ"ט שערי בינה, והגוף של מנורה הוא שער נ' שכולל כולם, ולכן נתקשה משה במנורה. והנה יש עוד י"ז פריטים, ז' נרות וה' מלקחים וה' מחתותיה, סה"כ ס"ז כמנין בינה. (שיח יצחק ח"א לסיום הש"ס אות יח).

ורבינו הרוקח שם כתב שהרואה אותו מצויר בצורת מנורה ימצא חן וחסד בעיני אלקים ואדם, והאומרו בכל יום קודם הנץ החמה, לא יקרה לו מקרה רע, וחשוב לפני הקב"ה כאילו הדליק המנורה בבית המקדש ומובטח שהוא בן העולם הבא. עכ"ל.

ועוד כתב רבינו הרוקח, שאם יציירו מזמור זה בבית הכנסת בארון הקודש, יגן לכל הקהל מפני גזירות. (וע"ע בס' זכירה ח"ב דף נב:). ובשו"ת צמח צדק הקדמון לרמ"מ קרוכמל תלמיד הב"ח (סי' נ') נשאל, אם אפשר להניח על דלתות ארון הקודש, קלף למנצח בצורת המנורה, ורואים שכך נהגו בזמנם. ובאבודרהם (שיר של יום) כתב, שהקורא אותו בכל יום נחשב כמדליק המנורה הטהורה בבית המקדש וכאלו מקבל פני שכינה. וכ"כ בהקדמת סידור הרש"ש, שכל השונה מזמור זה, כאילו הדליק המנורה הטהורה בבית המקדש, וכאילו הקביל פני שכינה, ואין מזונותיו חסרים ועוד הרבה דברים שמועילים לאדם. ע"כ.

וטוב לאמרו כשהוא כתוב על קלף בצורת המנורה (ציפורן שמיר סימן ב אות יח), והביא ששכרו רב ועצום, ולעשות נח"ר ליוצרינו נאמר אותו בכוונה בציור מנורה כתוב על קלף. וזו סגולה גדולה לכל ימי השנה^(לה).

ונחלקו בסדר צורת קני המנורה, אם סדר הפסוקים מימין לשמאל, או משמאל לימין, עי' ברוקח ובמהרש"ל שם, ובס' אגדות אזור (עמ' רכא), ובעקידת יצחק (שער ס"ז פרק ד'. וע"ש ג"כ שמוזמור זה שייך לימי העומר), שהסדר הוא מימין לשמאל. ומאידך במנורת זהב למהרש"ל, ובסידור הרש"ש מכ"י, ובסידור האר"י לרבי שבתאי מראשקוב (דף טו:), וע' גם באגרות הרמז (אגרת ט). ונראה שהיותר מכוון הוא כדעת הרוקח מימין לשמאל.

אמנם יותר מכל הסגולות, הוא עסק התורה לשמה בענוה, עם כבוד לזולת והארת פנים לכל אחד, ויקבל כל אדם בסבר פנים שזה חסר לו יותר, וזה טוב ממשקו חלב, (ציפורן שמיר פי"א אות קס. ע"פ אבות א, טו. וע' ברמב"ם דעות ב, ז שכן ציוו חכמים), שבזה משלים

^(לה) וכן בשמן ששון (ח"ג דף ק"ד ע"ג. דרושי ספה"ע ה' אות כג) הביא, שמי שרואה את המנורה (מזמור זה בציור המנורה) בכל יום ומכוין בה, מעלה עליו כאילו הדליקה, ומובטח לו שהוא בן עולם הבא. וכל מי שיראה מזמור זה בכל יום בצורת המנורה, ימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. ואם יציירו כן בבית הכנסת על ארון הקודש, יגן על כל צרה שלא תבא על ק"ק. ומי שאומר כל יום בהנץ החמה לא יקרה לו מקרה רע. והאומרו בכל יום ז' פעמים, כאילו מקבל פני שכינה, ואל יחסר מזונו.

ודוד המלך ע"ה כתבו על טס של זהב והיה מוליכו למלחמה ונוצח איביו. והאומרו בכל יום בימי העומר אחר ברכת כהנים, לא יקרה לו שום נזק כל השנה, לפי שיש בו ז' פסוקים ומ"ט תיבות, ובפסוק ישמחו יש בו מ"ט אותיות כנגד ימי שבוע העומר מכוונים. וכל האומרו בכל יום ז' פעמים כשיוצא לדרך ילך לשלום. ובעת הדבר ח"ו, טוב לכתוב על גבי המנורה פסוקים (תהלים קטו) ה' זכרנו יברך וכו' עד שמ-ים וארץ. ע"כ. ועיקר דברים אלו הם מס' יראת אל הנ"ל.

חסרון הצלם שממנו נמשך כל חולי וכל חולשה וממשיך רחמים ושלימות בעולם ומתקן פני השכינה. וזה מה שיסיר הפירוד שנוצר מחטא אדה"ר.

ועל ידי שמאיר פנים לחבירו, ממשיך את הצלם בשלימות, ומאיר את פני המנורה, ויוכל לזכות לאורה של תורה.

תשובה מאת מו"ר

האם להמתין לב"ב שיהיו נוכחים גם הם בהדלקה

שאלה שנשאל מו"ר מאת הרה"ג גמליאל רבינוביץ שליט"א:

האם ביום הטבי' צריך הבעל להמתין לבני ביתו שיהיו נוכחים גם הם בהדלקה?

לכבוד הרב הגאון העצום המפורסם הכהן הגדול מאחיו בעל גם אני אודך מאיר עיני חכמים בהלכה הרב גמליאל הכהן רבינוביץ נרו יאיר ויזרח.

בשבת דף כ"ג ע"א אמר ריב"ל נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס. עיין בפרי מגדים משבצות זהב סימן תרע"א ס"ק א' שהביא הרא"ש (שבת פ"ב סימן ח') שכתב, אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה ואינו יוצא בנרו של בעל הבית דלא הוי בכלל איש ואשתו. ע"כ. ודייק בדבריו דהאי דתנו רבנן (שבת כ"א ע"ב) מצות נר חנוכה איש וביתו היינו איש ואשתו וממילא מה שאמרו שם והמהדרין נר לכל אחד ואחד היינו נר לאיש ונר לאישה^(ל) (ולאפוקי ממי שכתב דגם למהדרין אין צריך להדליק נר עבור אשתו דאשתו כגופו, ונר לכל אחד ואחד היינו רק שאר בני הבית). ומכל מקום בהגהות הגר"א גרס בדברי הרא"ש דלא הוי בכלל נר איש וביתו ולדבריו ליכא מידי למשמע מינה.

ולמעשה אע"פ שרוצה להדליק מיד בזמן משום זריזין מקדימין, יש לדחות ההדלקה. כי זמן זה נצרך להרבות שלום, וכדאמרינן בשבת כ"ג ע"ב, נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, שזמן זה נצרך לפיוס. ועיין בשאילת יעב"ץ חלק ב' סימן י' דכתב, חיוב דאורייתא היא הפקידה, כדילפינן מקרא דואל אישך תשוקתך וכו', ואין לך שעה שאשה משתוקקת יותר מזמן זה. עכת"ל^(לז) עיין שם. ויעויין תוספות שבת ד' ע"א ד"ה וכו' אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך^(לח). ואין לך גדול מזה בזמן זה להרבות באורה ונר ביתו ונר חנוכה לפירסומי ניסא לעיני כל ישראל מתוך שמחה וטוב לבב.

הקטן באלפי ישראל התפללו בעבורי לרפואה שלמה וישועה מן השמים

^(ל) נראה שכוונת מו"ר בזה להוכיח שבנר חנוכה דין האשה והאיש שוה לגמרי, וא"כ יש מקום לחכות למי שרוצה להיות נוכח בהדלקה של עצמו.

^(לז) דרכו של מו"ר לצטט לשון התשובות בדיוק, וכן עשה כאן, ואנחנו קצרנו והרחבנו הדברים מטעמים מובנים.
^(לח) רצה לומר בזה דלא תימא שאין לבעל להפסיד הידור דזריזין מקדימין כדי לזכות את אשתו להיות נוכחת, וכעין מה שאמרו אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך (וכאן הכוונה חטא מלשון הפסד וחסרון), דשם ביארו התוס' בתירוץ השני, דדוקא בפשע לא אמרינן לחברו לחטוא בחטא קל להציל הפושע מחטא חמור, אבל בסתם כדי לזכות את חברו, אמרינן הכי.

קונטרס

תפילה לשלמה

סדר ההדלקה ♦ תפילות לחנוכה

סדר ההדלקה

לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתִּיה, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ, וּרְחִימוֹ וּדְחִילוֹ, לְיַחְדָּא שֵׁם יו"ד ק"י בּוֹא'וֹ ק"י בְּיַחְדָּא שְׁלִים (יה-וה) בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים לְקַיֵּם מִצְוֹת הַדְּלָקַת נֵרוֹת חֲנֻכָּה כְּמוֹ שֶׁתִּקְנֵנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה, עִם כָּל הַמִּצְוֹת הַכְּלוּלוֹת בָּהּ, לְתַקֵּן אֶת שְׁרָשָׁהּ בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן. לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ. וְיַעֲלֶה לְפָנֵינוּ יְתִבְרַךְ כָּאֱלוֹ כּוֹנֵנוּ בְּכָל הַכּוֹנְנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכוֹן בְּמִצְוָה זוֹ. וְיִהְיֶה נָעִם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהּ:

נוסח עדות המזרח

נוסח אשכנז - ספרד

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל
חֲנֻכָּה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנָה
הַזֶּה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ בַּיָּמִים
הָהֵם בְּזִמְנָה הַזֶּה:

בְּלִיל רֵאשׁוֹן מְבָרֵךְ גַּם בִּרְכָּה זוֹ:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנָה הַזֶּה:

בְּלִיל רֵאשׁוֹן מְבָרֵךְ גַּם בִּרְכָּה זוֹ:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנָה הַזֶּה:

הַנֵּרוֹת הָלָלוּ אָנוּ מְדַלִּיקִין עַל הַנִּסִּים
וְעַל הַנִּפְלְאוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת
וְעַל הַמְּלַחמוֹת. שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבּוֹתֵינוּ
בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנָה הַזֶּה. עַל יְדֵי כְּהֲנִיף
הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל מִצְוֹת שְׁמוֹנֶת יָמִי חֲנֻכָּה.
הַנֵּרוֹת הָלָלוּ קֹדֶשׁ הֵם. וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. אֲלָא לְרְאוּתָם בְּלִבָּד.
כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל
נִסִּיךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעָתֶךָ:

אֲחֵר שִׁידְלִיק נֵר אֶחָד יֹאמְרָא:
הַנֵּרוֹת הָלָלוּ אֲנַחְנוּ מְדַלִּיקִין עַל
הַנִּסִּים וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת. וְעַל
הַנִּפְלְאוֹת. שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבּוֹתֵינוּ. עַל יְדֵי
כְּהֲנִיף הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל שְׁמוֹנֶת יָמִי
חֲנֻכָּה הַנֵּרוֹת הָלָלוּ קֹדֶשׁ. וְאֵין לָנוּ
רְשׁוּת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. אֲלָא לְרְאוּתָם
בְּלִבָּד כְּדֵי לְהוֹדוֹת לְשִׁמְךָ עַל נִסִּיךָ
וְנִפְלְאוֹתֶיךָ וְיְשׁוּעוֹתֶיךָ:

^(א) אחר שהדליק נר ראשון שהוא העיקר אומר "הנרות הללו" [ויש להקפיד שלא יפסיק בין הברכה להדלקה], ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות וכו'. ומ"מ מי שנוהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי (משנה ברורה סימן תרע"ו ס"ק ח בשם פמ"ג).

'מזמור שיר חנוכת הבית'^(א)

מִזְמוֹר שִׁיר חֲנוּכַת הַבַּיִת לְדָוִד: אֲרוֹמְמָהּ יְיָ, כִּי דָלִיתָנִי, וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבֵי לִי: יְיָ אֱלֹהֵי, שְׁוַעֲתִי אֵלֶיךָ וּתְרַפְּאֵנִי: יְיָ, הַעֲלִיתָ מִן שָׁאוֹל נַפְשִׁי, חֲיִיתָנִי מִיָּרְדֵי בּוֹר: זָמְרוּ לִי חֲסִידֶיךָ, וְהוֹדוּ לְזִכְרֶךָ קֹדֶשׁ: כִּי רָגַע בְּאֶפֶס, חַיִּים בְּרִצּוֹנִי, בְּעָרֶב יָלִין בְּכִי, וּלְפָקֶר רָנָה: וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּשִׁלּוֹי בַּל אֲמוּט לְעוֹלָם: יְיָ, בְּרִצּוֹנֶךָ הִעֲמַדְתָּה לְהַרְרִי עוֹ, הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ, הֵייתִי נִבְהָל: אֵלֶיךָ יְיָ אֶקְרָא, וְאֵל אֲדֹנָי אֶתְחַנֵּן: מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרִדְתִּי אֶל שְׁחַת, הַיּוֹדֶה עֹפֶר, הַיִּגִּיד אֲמַתְךָ: שָׁמַע יְיָ וַחֲנִנִי, יְיָ, הִיָּה עֹזֶר לִי: הַפְּכֶת מִסְפְּדֵי לְמַחֹל לִי, פִּתְחַת שָׁקִי, וּתְאֹזְרֵנִי שִׁמְחָה: לְמַעַן זִמְרָךָ כְּבוֹד, וְלֹא יִדָּם, יְיָ אֱלֹהֵי, לְעוֹלָם אוֹדְךָ:

'טוב לאומרו שבע פעמים בקול ופעם נוספת בלחש'

'וְיִהְיֶה נֶעֱם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ'.

יָשֵׁב בְּסֵתֶר עֲלִיוֹן, בָּצַל שְׂדֵי יִתְלוֹנָן: אָמַר לִי מַחְסִי וּמִצּוֹדְתִי, אֱלֹהֵי אֲבֹתָי בּוֹ: כִּי הוּא יִצְיִלְךָ מִפַּח יָקוֹשׁ, מִדְּבַר הוֹוֹת: בְּאֶבְרָתוֹ יִסֶּה לָּךְ, וְתַחַת כְּנָפָיו תִּחְסֶה, צָנָה וְסִחְרָה אֲמַתּוֹ: לֹא תִירָא מִפֶּחַד לִיָּלָה, מִחַץ יָעוֹף יוֹמָם: מִדְּבַר בְּאֶפֶס יִהְיֶה, מִקֶּטֶב יִשׁוּד צְהָרִים: יִפֹּל מִצְדֶּךָ אֵלֶיךָ, וּרְבִכָּה מִימִינֶךָ, אֵלֶיךָ לֹא יָגֹשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֵחַ, וְשִׁלְמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי, עֲלִיוֹן שְׁמֹת מְעוֹנָה: לֹא תֵאָנָה אֵלֶיךָ רָעָה, וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶיךָ: כִּי מִלְּאֲכִיו יִצְוֶה לָּךְ לְשִׁמְרָה בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפִּים יִשְׁאוּנֶךָ, פֶּן תִּגַּף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וּפְתָן תִּדְרֶה, תִּרְמַס כְּפִיר וְתַנִּין: כִּי בִי חָשַׁק וְאַפְלָטָהוּ, אֲשַׁגְּבֶהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאנִי וְאֶעֱנֶהוּ, עֲמוּ אֲנֹכִי בְּצָרָה, אֲחַלְצָהוּ וְאֶכְבְּדֶהוּ: אֲרָךְ יָמִים אֲשַׁבֵּעֶהוּ, וְאַרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי^(א):

^(א) אחר הדלקת כל הנרות נוהגים לומר את מזמור התהלים: "מזמור שיר חנוכת הבית" (סידור נוסח בני עדות המזרח: דבש לפי, הובא בספר מטעמים החדש ערך חנוכה אות א). הטעמים שנאמרו בזה: א'. לפי שמזמור זה חובר על חנוכת בית המקדש (כנסת יחזקאל). טעם נוסף: לפי שראשי התיבות של המלים "מזמור שיר חנוכת הבית" הוא "משחה" (דבש לפי שם). ב'. לפי שראשי התיבות של המלים "מזמור שיר חנוכת הבית" הוא "משחה", לרמז שהנס היה בשמן המכונה משחה (שם). ג'. לפי שראשי התיבות של המלים "מזמור שיר חנוכת הבית" מרמזים על הגזרות שהיוונים גזרו על היהודים: מ'ילה, ש'בת, ח'ודש; והאות ה' מרמזת על חמשת בני חשמונאי שניצחו את היוונים (שם). ד'. לפי שראשי התיבות של המלים "מזמור שיר חנוכת הבית" הוא "חמשה", רמז לחמשת בני מתתיהו שניצחו את היוונים (שם).

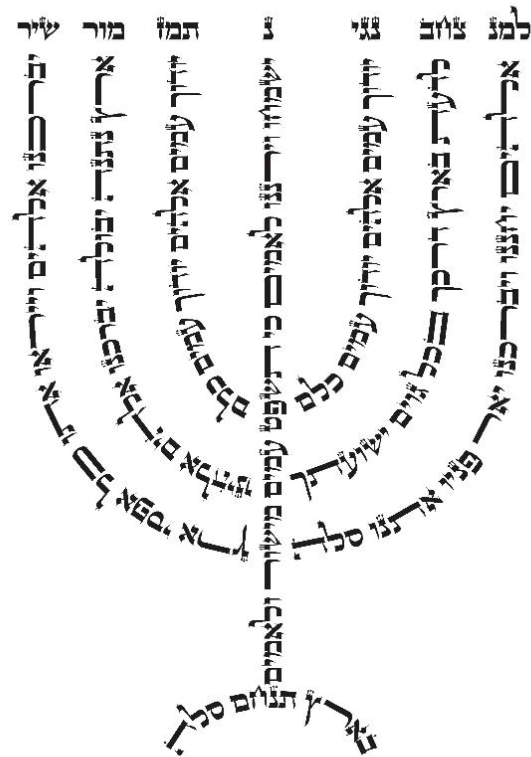
^(א) מספר ימלט נפשו סימן ה' – בכוונות שיר של פגעים (תהלים צא)

א. איתא במדרש תהלים (שוח"ש צא), בשעה שהיה משה עולה לרקיע, היה אומר שיר של פגעים. ויפה עשה להקדים התפלה להפגיעה, כי צרתו היתה צרה של מלאכי מרום ומשרתי עליון, בהיותו בתוך הענן ומתקרב והולך לפני האלהים, כמו שאמרו בזוהר הקדוש (בשלה, נג ע"ב), והכי אתמר בש"ס (שבת פח): מתירא אני שמא ישרפוני בהבל פיהם וכו', עד כי אחז פני כסא ונשגב מהם, כי ידע שמו ברוך הוא. וזהו "אשגבהו, כי ידע שמי":

ב. כשאמר מזמור זה, יכוין בראשי תיבות: "שאונוך פן תגף באבן רגלך, על שחל לפתן תדרך, שהוא יפ"ת ב"ר עש"ז. ובכל פעם שאומר, יכוין לבטל קליפת השכחה, כך כתב הרב הגדול חיד"א ז"ל בדבש לפי (מערכת ג, אות ח) בשם ספר שרשי השמות להרמ"ז, והמכוין בו ניצול מכל משחית ונזק. ויעזין שם:

ומזמור סז (וישתדל לקרוא את המזמור בצורת המנורה מימין לשמאל עיין פנינים והנהגות):

למנצח בנגינת מזמור שיר:
אלהים יחננו ויברכנו,
יאר פניו אתנו סלה: לדעת בארץ
דרךך, בכל גוים ישועתך: יודוה
עמים אלהים, יודוה עמים כלם:
ישמחו וירננו לאמים, כי תשפט
עמים מישור, ולאמים בארץ
תנחם סלה: יודוה עמים אלהים,
יודוה עמים כלם: ארץ נתנה
יבולה, יברכנו אלהים אלהינו:
יברכנו אלהים, וייראו אתו כל
אפסי ארץ:

ג. סוד מזמור זה גדול ועוזו בשחקים, למי שכותבו בקלף כשר או גויל על ידי סופר ירא שמים, כי העיקר הוא הסופר אם הוא ירא שמים וכתב בקדושה ובטהרה את השמות, או ממשיך האורות ואורות עליונים על האותיות, ומשם ימשך על הנושא אותם או הלומד בהם כמו שהארתי בספרי הקטן בית אל באורך, אם יכתבו עם השמות הללו ויקדשנו בספר תורה, וילמוד אותו בכל יום בבקר בכוונה, בטוח לבו לא ירא מפגע רע ומקרה רע. גם אם יכתוב ראשי תיבות של המזמור הזה, כל שלשה תיבות שם אחד עם אלו השמות, יהיה קמיע נורא מאד. והעיקר הוא בכתובתו שיהיה הסופר בעל ספר ובקדושה ובטהרה, ויועיל:

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה ידיו ומעשה ידיו כוננהו:

ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן, צבאית: אמר ליהו"ה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו, מיכאל אגלי"א גבריאל בשם שדי יחיד מלך ידו"ה: כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות: באברתו יסוף לך (וי פלוריה בן/בת פלוריה) ותחת כנפיו תחסה צנה וסחרה אמתו, מטטרין אמתיאל בשם שדי יחיד מלך ידו"ה: לא תירא מפחד לילה מחזק יעוף יומם, בתואל: מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים, חמיאל צוראיל: יפל מצדה אלה ורובה מימינה אוריאל אלה לא יגש, סמאיל: רק בעיניו תביט ושלמת רשעים תראה, מריאל: כי אתה יהו"ה מחסי עליון שמת מעונה, צוראיל: לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלה: כי מלאכיו יצוה לך יחיד לשמרה בכל דרכיך מלך שמיאל שאלשיאל הליך: על כפים ישאונה פן תגף באבן רגלה תריאל: על שחל ופתן תדרה תרמס כפיר ותנין, חד"ם איגאיל: כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי, ידו"ה: יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה, שעשאיל אחלצהו ואכבדהו: ארף ימים אשביעהו ואראהו בישועתי: ארף ימים אשביעהו ואראהו בישועתי:

" ונחלקו בסדר צורת קני המנורה, אם סדר הפסוקים מימין לשמאל, או משמאל לימין, עי' ברוקח ובמהרש"ל שם, ובס' אגדות אזור (עמ' רכא), ובעקידת יצחק (שער ס"ז פרק ד'. ועי' ש"ס ג"כ שמזמור זה שייך לימי העומר), שהסדר הוא מימין לשמאל. ומאידך במנורת זהב למהרש"ל, ובסידור הרש"ש מכ"י, ובסידור האר"י לרבי שבתאי מראשקוב (דף טו'), וע' גם באגרות הרמז (אגרת ט). ונראה שהיותר מכוון הוא כדעת הרוקח מימין לשמאל.

מזמור לג:

רַנְנוּ צְדִיקִים בְּיְי, לַיְשָׁרִים נֶאֱנָה תְהִלָּה: הוֹדוּ לַיְי בְּכִנּוֹר, בְּנִבֵּל עֲשׂוֹר וְזָמְרוּ לוֹ: שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חֲדָשׁ, הִיטִיבוּ נֶגֶן בְּתִרְעָה: כִּי יֵשֶׁר דְּבַר יְי, וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאֱמוּנָה: אֲהַב צִדְקָה וּמִשְׁפָּט, חֶסֶד יְי מְלֵאָה הָאָרֶץ: בְּדִבְרֵי יְי שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צָבָאָם: כִּי־ס כִּנּוֹד מִי הֵימ, נִתַּן בְּאֲצֻרוֹת תְּהוֹמוֹת: יִירָאוּ מִיְי כָּל הָאָרֶץ, מִמָּנֹה יִגְוּרוּ כָּל יֹשְׁבֵי תִבְל: כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי, הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֵד: יְי הַפִּיר עֲצַת גּוֹיִם, הֵנִיא מִחֲשָׁבוֹת עַמִּים: עֲצַת יְי לַעֲוִלָם תַּעֲמֵד, מִחֲשָׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר: אֲשֶׁר־י הַגּוֹי אֲשֶׁר יְי אֱלֹהָיו, הָעַם בָּחַר לְנִחְלָה לוֹ: מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְי, רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם: מִמָּכוֹן שְׁבֹתוֹ הַשְׁגִּיחַ אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: הִי־צַר יָחַד לָבָם, הַמִּבִּין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם: אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשֵׁעַ בְּרַב חֵיל, גִּבּוֹר לֹא יִנָּצַל בְּרַב כֹּחַ: שֶׁקֶר הַסּוֹס לַתְּשׁוּעָה, וּבְרַב חֵילוֹ לֹא יִמְלֹט: הִנֵּה עֵין יְי אֶל יִרְאָיו, לְמִי־חֲלִים לְחֶסֶדוֹ: לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם, וּלְחַיּוֹתָם בְּרַעֲב: נִפְשָׁנוּ חֲפָתָה לַיְי, עֲזָרְנוּ וּמִגִּנָּנוּ הוּא: כִּי בּוֹ יִשְׁמַח לִבְנוֹ, כִּי בָשָׂם קֹדֶשׁוֹ בְּטַחְנוֹ: יְהִי חֶסֶדְךָ יְי עָלֵינוּ, כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ:

מזמור יט:

לְמִנְצַח מְזִמּוֹר לְדָוִד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הֶרְקִיעַ: יוֹם לַיּוֹם יִבְיַע אֱמֶר, וְלַיְלָה לְלַיְלָה יַחֲוֶה דַּעַת: אֵין אֱמֶר וְאֵין דְּבָרִים, בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם: בְּכָל הָאָרֶץ יֵצֵא קוֹם, וּבִקְצֵה תִבְל מְלִיָּהֶם, לִשְׁמֹשׁ שָׁם אֱהֵל בָּהֶם: וְהוּא כֹתֶנֶן יֵצֵא מִחֲפָתוֹ, יִשִּׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אַרְחַ: מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ, וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם, וְאֵין נֹסֶתֶר מִחֲמָתוֹ: תּוֹרֵת יְי תְּמִימָה, מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, עֲדוּת יְי נֶאֱמָנָה, מַחְכִּימַת פִּתִּי: פְּקוּדֵי יְי יִשְׁרִים, מְשֻׁמְחֵי לֵב, מְצוֹת יְי בְּרָה, מְאִירַת עֵינַיִם: יִרְאֵת יְי טְהוֹרָה, עוֹמֶדֶת לַעֲד, מְשֻׁפָּטִי ה' אֱמֶת, צִדְקוֹ יַחֲדוֹ: הַנִּחְמָדִים מְזַהֵב וּמַפְזֵר, וּמִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֶת צוֹפִים: גַּם עֲבָדֶיךָ נִזְהָר בָּהֶם, בְּשִׁמְרָם עֲקֵב רַב: שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין, מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי: גַּם מְזִידִים חֲשֹׂה עֲבָדֶיךָ, אֵל יִמְשְׁלוּ בִי אֲזִי אֵיתָם, וְנִקִּיתִי מִפֶּשַׁע רַב: יְהִיו לְרָצוֹן אֱמֶר־י פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לִפְנֶיךָ, יְי צוּרִי וְגֹאֲלִי:

מזמור ק:

מְזִמּוֹר לְתוֹדָה, הִרְיעוּ לַיְי כָּל הָאָרֶץ: עֲבָדוּ אֶת יְי בְּשִׂמְחָה, בָּאוּ לִפְנֵי בְּרִנָּה: דַּעוּ כִּי יְי הוּא אֱלֹהִים, הוּא עֲשָׂנוּ, וְלוֹ אֲנַחְנוּ, עָמּוֹ וְצֵאֵן מְרַעִיתוֹ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה, חֲצֹרְתָיו בְּתִהְלָה, הוֹדוּ לוֹ, בְּרַכּוּ שְׁמוֹ: כִּי טוֹב יְי, לַעֲוִלָם חֶסֶדוֹ, וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ:

מזמור קלג:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד, הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים שָׁכַת אֲחִים גַּם יָחִיד: כַּשֶּׁמֶן הַטוֹב עַל הָרֹאשׁ
יֵרֵד עַל הַזָּקָן, זָמַן אֶהְרֹן שְׂיֵרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו: כָּטֹל חֶרְמוֹן שְׂיֵרֵד עַל הָרָרִי צִיּוֹן, כִּי
שֵׁם צִוְּהָ יְיָ אֶת הַבִּרְכָּה, חַיִּים עַד הָעוֹלָם:

לאחר כל המזמורים יאמר תפלת רבי נחוניא בן הקנה:

אֲנִי, בְּכַח גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תִּתִּיר צָרוֹךְךָ (אב"ג ית"צ). קִבֵּל רִנַּת עַמְּךָ, שִׁגְבְּנוּ, טְהַרְנוּ נוֹרָא
(קר"ע שט"ן). נָא גְבוֹר, דּוֹרְשֵׁי יְחוּדְךָ פְּכַבְּתָ שְׁמֶרֶם (נג"ד יכ"ש). בְּרַכֵּם, טְהַרֵם, רַחֲמֵי
צְדִיקְתְּךָ תִּמְיֵד גְּמָלֶם (בט"ר צת"ג). חֲסִין, קְדוֹשׁ, בָּרַב טוֹבָה נִהַל עֲדָתְךָ (חק"ב טג"ע). יָחִיד,
גִּאֲוָה, לְעַמְּךָ פָּנָה, זֹכְרֵי קִדְשְׁתְּךָ (יגל פז"ק). שְׁוַעַתְנוּ קִבֵּל, וּשְׁמַע צַעֲקָתְנוּ, יָדַע תַּעֲלָמוֹת
(שק"ו צי"ת). בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶמְרָתָ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתָ אֶת הַנִּזְרֹת אֶל מוֹל פָּנָי
הַמִּנְזֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנִּזְרוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל מוֹל פָּנָי הַמִּנְזֹרָה הָעֹלָה נִרְתִּיָּה
כַּאֲשֶׁר צִוְּהָ ה' אֶת מֹשֶׁה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְזֹרָה מִקֻּשָּׁה זָהָב עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָהּ מִקֻּשָּׁה הוּא
כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְזֹרָה. (במדבר ח, א - ד).

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר. כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אָמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶנֶה: יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם
לָךְ שְׁלוֹם: -וּשְׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

אֲבִי. (יפסיק מעט) הִנֵּה מְסִדֵּר סֵדֶר הַמַּעֲרָכָה מִשְׁמָא דְגִמְרָא וְאֵלְבָא דְאֲבָא שְׂאוּל.
מַעֲרָכָה גְּדוּלָּה קוּדְמָת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קִטְרֹת. וּמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קִטְרֹת
קוּדְמָת לְסִדּוֹר שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים. וְסִדּוֹר שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים קוּדְם לְדִשּׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי. וְדִשּׁוֹן
מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי קוּדְם לְהִטְבַּת חֲמֵשׁ גִּירוֹת. וְהִטְבַּת חֲמֵשׁ גִּירוֹת קוּדְמָת לְדָם הַתְּמִיד. וְדָם
הַתְּמִיד קוּדְם לְהִטְבַּת שְׁתֵּי גִירוֹת. וְהִטְבַּת שְׁתֵּי גִירוֹת קוּדְמָת לְקִטְרֹת. וְקִטְרֹת לְאֲבָרִים.
וְאֲבָרִים לְמִנְחָה. וּמִנְחָה לְחִבְתִּין. וְחִבְתִּין לְנִסְכִּין. וְנִסְכִּין לְמוֹסָפִין. וּמוֹסָפִין לְבִזְיָכִין.
וְבִזְיָכִין קוּדְמִין לְתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵפִים. שְׁנַאֲמַר וְעָרָה עָלֶיךָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיךָ חֲלָבֵי
הַשְּׁלָמִים: עָלֶיךָ הַשָּׁלֵם כָּל הַקִּרְבָּנוֹת כָּלָם:

מעוז צור

'מעוז צור' - הוא פיוט שמסודר על סדר הגלויות והגאולות שעברו על עם ישראל, הוא פותח בתפילה על בנין בית המקדש שאז נזכה לזמר לפני ה' בשלמות, וממשיך לתאר את גלות מצרים, ובית ראשון וגלות בבל, את נס פורים שהיה בתוך אותה גלות, ואח"כ את נס חנוכה שהיה בזמן בית שני, ומסיים בתפילה שנגאל מהגלות האחרונה שהיא גלות אדום.

תפילה על בנין בית המקדש השלישי

מַעֲוֹז חוּזָק צֹר יִשְׁוּעָתִי / כִּךְ נָאָה לְשִׁבּוֹן.

תִּכּוֹן תְּבִנָּה בֵּית הַתְּפִלָּתִי / וְשֵׁם תּוֹדָה נְזִיבּוֹן.

לְעֵת תִּכְיִן מִטְּבִיבּוֹן הַרְיָגָה / מִצָּר הַמִּנְבִּיבּוֹן אוֹיֵב הַמַּחֲרֵף.

אֲזִ אֶגְמֹר בְּשִׁיר מִזְמוֹר / וְזָכַת הַמִּזְבִּיבּוֹן.

בית תפילתי: כך נקרא בי, המקדש (השלישי), "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים" (ישעיה נז, ז).

תכין מטבח: כך נתנבא ישעיהו על גלות אדום, "כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום" (ישעיה לד, ו).

מצר המנבח: דניאל ראה בחזיונו שיהיה צר שיחרף ויגדף כלפי מעלה, ולפי חלק מהמפרשים – מדובר על הגלות האחרונה, "וּפֶם מִמְלַל רִבְרִבּוֹן" (דניאל ז, ח) [ופה מדבר גבוהות], ובפתרון החלום נאמר "וּמְלִין לְצַד (עליא) עֲלָאָה יְמִלֵל" (שם כה) [שפי' ודברים כלפי מעלה ידבר], ונכתב כאן לשון נביחה שהוא גנאי.

בשיר מזמור: לכאור' הכוונה ב"מזמור שיר חנוכת הבית", ושינה הסדר בגלל החרוזה.

גלות מצרים

רַעוֹת שִׁבְעָה נִפְשֵׁי / בִּגְלוֹן כּוֹזִי כָּלָה.

וְזִי מָרְרוּ בְּקוֹשֵׁי / בְּשִׁעְבוֹד מַלְכוּת עֲגָלָה מִצְרַיִם.

וּבִידוֹ הַגְּדוּלָּה / הוֹצִיא אֶת הַסִּגְלָה עִם יִשְׂרָאֵל.

זִיכַּל פְּרַעָה וְכָל זֶרְעוֹ / יִרְדּוּ כְּאֶבֶן בְּמִצְלוֹתָ בְּתַהוֹם.

חיי מררו בקושי: ע"ש הפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה" (שמות א, יד).

מלכות עגלה: כך נקראה מצרים בלשון הנביאים "עגלה יפה-פיה מצרים" (ירמיה מו, כ).

ובידו הגדולה: ע"ש הפסוק "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים" (שמות יד, לא).

את הסגולה: כך נקראו ישראל לפני מתן תורה "והייתם לי סגולה מכל העמים" (שם יט, ה).

ירדו כאבן במצולה: "ירדו במצולות כמו אבן" (שם טו, ה).

בית ראשון וגלות בבל

דְּבִיר קִדְשׁוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִבִּיאֲנִי / וְגַם שָׁם לֹא שִׁקְטֵיתִי.

וּבָא זֹנֵשׁ אוֹיֵב. וְהִגְלֵנִי / כִּי זָרִים עֲבֹדָה זָרָה עֲבַדְתִּי.

וַיֵּין רַעַל מִסִּכְתִּי מִזִּגְתִּי / כְּמַעַט שִׁעְבַרְתִּי.

קֶץ סוֹף בָּבֶל / זָרְבָּבֶל / לְקֶץ שִׁבְעִים זֹנִשְׁתִּי.

כי זרים עבדתי: בגמ' מבואר שהיה גם גילוי עריות ושפיכות דמים (יומא ט:).

ויין רעל מסכתי: הוא משל לרוב הצרות שעברו בגלות, כדכתיב "קומי ירושלים... כוס התרעלה שתית וגו'" (ישעיה נו, יז).

קץ בבל זרבבל: שהוא בנה את ביהמ"ק השני כמבואר בספר עזרא חגי, ובזכריה (פ"ד).

גלות מדי – נס פורים [בין בית ראשון לבית שני]

כָּרוֹת קוֹמַת בְּרוּשׁ מֵרַדְכִי / בִּפְנֵי אֲנֹכִי הַמֵּן שֶׁהִיא מְזַרְעֵ אַגַּג בֶּן הַמִּדְרָא.

וְנִהְיִיתָ לֹא לְפֹזוֹ וּלְמוֹקֶשׁ מַלְכוּדָתוֹ וּמַכְשׁוֹל / וְגִבּוֹרָתוֹ וְשִׁבְתָּהּ.

רֹאשׁ בְּנֵי מֵינֵי מֵרַדְכִי וְשִׁבְתָּהּ. / וְאֵיבָב שִׁבְמוֹ מִזִּזִּיתָ.

רַב בְּנֵי וְקִנְיָנוֹ / עַל הָעֵץ תִּלְיָתָהּ.

קומת ברוש: מרדכי נקרא ברוש "תחת הנעצוץ יעלה ברוש", ודורשת הגמ' במגילה י: על מרדכי.

ראש ימיני: ג"כ מרדכי שנקרא "איש ימיני".

ונהייתה לו לפח ולמוקש: אם לא היה מבקש לתלות את מרדכי היה מתקיים ח"ו הגזירה להרוג את כל היהודים ובכללם מרדכי, והבקשה שלו נהפכה לו למכשול. [טעמא דקרא].

וגאותו נשבתה: כמבואר, שמזה שביקש לתלות את מרדכי נתגלגל שציוה עליו המלך לנושאו ברחובות העיר, ונתבזה בכך.

רוב בניו: בגמ' (מגילה טו:) נחלקו כמה בנים היו לו, ולפי כל השיטות – רובם לא נתלו. ובס' 'טעמא דקרא' ביאר ש'רוב' הכוונה גדולים וחשובים [כמובא במשנ"ב סי' תר"צ סקנ"ד שכל אחד מהם היה שר על חמש מאות איש].

גלות יון – נס חנוכה [בבית שני]

יוֹנִים נִקְבְּצוּ עָלָי / אֲנִי בְיָמֵי זִשְׁמוֹנִים.

וּפְרָצוּ זִזְמוֹת מִגְדָּלִי חוֹמוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ / וְטָמְאוּ כָּל הַשְּׁמֹנִים.

וּמְנוֹתָר קִנְיָנִים / נַעֲשֶׂה נֶס לַעֲשׂוֹנִים עִם יִשְׂרָאֵל.

בְּנֵי בִינָה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל יָבִי שְׁמוֹנָה / קָבְעוּ שִׁיר וְרִנָּה.

ופרצו חומות מגדלי: הוא הסורג בבית המקדש שפרצו בו י"ג פרצות (מדות פ"ב מ"ג).

בני בינה: ע"ש הפסוק "יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל" (דה"א יב, לג).

תפילה להיגאל מגלות אדום

וְיִשְׁוֹף יְרוּעַ קֶדְשֶׁךָ / וְקָרַב קֶץ הַיְשׁוּעָה.

נָקָם נִקְבַּמַת דָּם עֲבָדֶיךָ / מֵאֲפֹת הָרָשָׁעָה.

כִּי אֲרָכָה ^{נתעכבה} לָנוּ הַיְשׁוּעָה. וְאֵין קֶץ לַיָּמִי הָרָעָה.

יְהוָה אֱדַמוֹן מַלְכוּת אֲדוֹם בְּצֶל צִלְמוֹן ^{לתוך הגיהנום} / הֶקֶם לָנוּ רוּעִים שִׁבְעָה.

זרוע קדשך: בלשון הזה נתנבא ישעיהו על הגאולה "חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וגו'" (ישעיה נב, י').

רועים שבעה: ע"ש הפסוק "וְהִקְמְנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רָעִים וְשִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם" (מיכה ה, ד), שמדבר על הגאולה האחרונה. ובסוכה (נב:) הגמ' דורשת מי הם אותם שבעה רועים.

מצוה להסתכל על נרות חנוכה

יש נוהגים לשהות אחר ההדלקה ליד הנרות ולשמוח בהם משום "חיבוב מצוה" (מקור חיים, לבעל חוות יאיר, סימן תרע"ב ס"ב; נפש דוד, הנהגות הגאון האדר"ת, ב, יד).

בספר נפש דוד (שם) מובא: "מצות נרות חנוכה היתה חביבה עלי עד מאוד, ולולא שיחת הבריות הייתי מהדר שידלקו זמן רב כיכולתם, והתענגתי לשבת בחדר שבו הנרות, לראותם ולהסתכל בהם בכל רגע, ולא הלכתי מאותו החדר רק כשהייתי אנוס על פי עבודת הציבור, ובכל זאת ישבתי נגד פתח אותו החדר, כדי להסתכל בהם כפעם בפעם והייתי שיש ושמה בהם הרבה".

בשו"ת שם יעקב (או"ח סימן כ"ב) מובא, שיש מצוה להסתכל בנרות החנוכה, ולכן אומרים ב"הנרות הללו" – "אלא לראותם בלבד", כלומר שיש ענין מיוחד לראותם.

וזוהי שעת רצון גדולה ועצומה, ולהתפלל לרפואה, זיווג, פרנסה טובה, ולכל הישועות.

תפילה לשלמה

(תפילות אלו יוכל לאמרם בימי החנוכה גם שלא בעת הדלקת הנרות)

רבונו של עולם, מֶלֶךְ רַחֵם, מֶלֶךְ רַחֵם, מֶלֶךְ רַחֵם. חוּס וְרַחֵם עָלֵי (פלוני/ת בן/בת פלונית) וּתְקַרְבֵנִי אֵלֶיךָ, וּבְזָכוֹת יְמֵי חֲנֻכָּה וְהַנֵּרוֹת הַלָּלוּ וְהָאֹר הַיוֹצֵא מִן הַנֵּרוֹת תֵּאִיר אֹר מִפְּלֵא בְּכָל הָעוֹלָם כָּלוּ, אֹר שְׁכָל חֹשֶׁךְ יָנוּס וַיִּבְרַח מִפְּנֵי הָאֹר הַגָּדוֹל הַזֶּה; וְזֶה הָאֹר הַגָּדוֹל יֵאִיר אֶת חַיֵּי שְׂיָהּיו מֵלֵאִים בָּאֹר וְשִׁמְחָה וְנִסִּים וְנִפְלְאוֹת, כְּשֵׁם שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ בְּיָמִים הָהֵם וּבְזֶמֶן הַזֶּה. וַעֲשֵׂה בְּרַחֲמֶיךָ שְׁעֵינִי יֵאִירוּ מִתּוֹךְ שִׁמְחָה וְאַשֶּׁר, וּלְעוֹלָם לֹא אֶהְיֶה בְּעֶצְבוֹת, וְזֶה הָאֹר הַגָּדוֹל יִלּוֹה אוֹתִי לְכָל מְקוֹם, וְאִזְכֶּה תָּמִיד לְדַבֵּק בְּךָ אֱלֹהֵי מַעֲרָכוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתָמִיד לְחַשֵּׁב עָלֶיךָ תַּתְּבָרֶךְ לְנֶצַח, וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אוֹתְךָ לְנֶצַח נְצָחִים.

ובזכות אֹר חֲנֻכָּה תַצִּיל אוֹתִי מִכַּחַּ הַמִּדָּה, 'מִדָּה' גִּימְטְרִיָּא 'חֲנוּכָּה', וְתִזְכֶּה וְתִטְהַר אוֹתִי, וְתַצִּילֵנִי מִכָּל מִינֵי דְמִיוֹנוֹת, וְתֵאִיר לִי אֶת הָאֱמֶת. וְתַפְדֶּה אוֹתִי מִכָּל צָרָה – כְּשֵׁם שֶׁפָּדִיתָ אֶת דָּוִד, שְׁנֵאֲמַר: "וַיֵּשְׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר, חַי יְיָ אֲשֶׁר פָּדָה אֶת נַפְשִׁי מִכָּל צָרָה" (מלכים א' א, כט), 'פָּדָה' גִּימְטְרִיָּא 'חֲנוּכָּה', וּבְזָכוֹת יְמֵי חֲנֻכָּה תַפְדֵּנִי מִכָּל צָרָה וְצוּקָה, וְתוֹשִׁיעֵנִי בְּכָל הַצָּטְרוֹכוֹתֵי לִפְנֵיךָ יִתְבָּרֶךְ שְׁמֶךָ. וְיִתְעוֹרְרוּ רַחֲמֶיךָ הָאֵין סוֹפִיִּים עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְתִסְלַח לָנוּ, וְתִקְּיָם מֵאֲמַר שְׁכָתוֹב: "וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר טו, כו), 'וְנִסְלַח' גִּימְטְרִיָּא 'יְמֵי חֲנוּכָּה', וּבְזָכוֹת יְמֵי חֲנֻכָּה תִסְלַח וְתַכַּפֵּר לָנוּ, וְתִקְרַבְנוּ אֵלֶיךָ תַתְּבָרֶךְ, וְתִקְּיָם בְּמַהֲרָה מֵהַ שְׁאֵנוּ מְבַקְשִׁים "וַיִּצְמַח פְּרָקָה וַיִּקְרַב מְשִׁיחָה", שְׁמִלַת 'וַיִּצְמַח' גִּימְטְרִיָּא 'יְמֵי חֲנוּכָּה'.

וַיְהִי רָצוֹן שְׁנוֹכָה לְכָךְ בְּמַהֲרָה, וְכְשֵׁם שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם וַעֲשִׂיתָ עִמָּנוּ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כֵּן עֲתָה תוֹשִׁיעֵנוּ וְתַבְטֵל וְתַמְתֵּק כָּל הַדִּינִים מֵעַלְנוּ, וְתוֹצִיאָנוּ מִכָּל מִצָּר, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר: "וַאֲצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (יחזקאל כ, י), 'וַאֲצִיאֵם' גִּימְטְרִיָּא 'יְמֵי חֲנוּכָּה' – שְׁדִיקָא עֲתָה יְכוּלִין אָנוּ לְזָכוֹת לְצִאת מִכָּל מִצָּר, בָּאֹר פְּנִיָּה נְהִלָּה, וְתֵאִיר עָלֵינוּ אֹר מִנֵּרוֹת חֲנֻכָּה. וְרֹאשֵׁי תִבּוֹת "וַאֲצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" גִּימְטְרִיָּא 'אֱלֹהִים', מִרְמֵז שֶׁיְכוּלִין עֲתָה לְמַתֵּק מִדַּת הַדִּין. וַיְהִי רָצוֹן שְׁנוֹכָה לְעֲשׂוֹת לְךָ יִתְבָּרֶךְ נַחַת רוּחַ, אֲמֵן נֶצַח סְלָה וְעַד.

רבונו של עולם, אֲב הֶרַחֲמִים וְהַסְלִיחוֹת, חֲנוּן הַמִּרְבֶּה לְסִלּוּחַ. מֶלֶךְ גָּדוֹל וְנוֹרָא, מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתְּשֻׁבּוֹת. כִּי לֹךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נְעִים לְזַמֵּר. הָאֵל הַפּוֹדֵנוּ מִכָּל מַלְכִּים, הַגּוֹאֲלָנוּ מִלְכָּנוּ מִכָּף כָּל עֲרִיצִים. הָאֵל הַעֲשֵׂה לָנוּ נִסִּים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. רַחוּם וְחֲנוּן, גּוֹאֲלָנוּ. גּוֹאֲלָנוּ, מִלְכָּנוּ, אֲדִירָנוּ, בּוֹרְאָנוּ.

אָנָא, יַעֲלֶה וַיָּבֹא וַיִּגִּיעַ, וַיֵּרָאֵה וַיִּרְצֶה וַיִּשְׁמַע, וַיִּפְקֹד וַיִּזְכֹּר לְפָנֶיךָ – זְכוּרֹן הַמִּנְחָה שֶׁעָשִׂינוּ לְךָ בַּיָּמִי מִשָּׁה, וְהַדְמָעוֹת אֲשֶׁר בָּכוּ לְפָנֶיךָ כְּאֲשֶׁר כָּבַתָּה. הַמִּנְחָה שֶׁעָשִׂינוּ לְךָ בַּיָּמִי שְׁלֹמָה, וְהַדְמָעוֹת אֲשֶׁר בָּכוּ לְפָנֶיךָ כְּאֲשֶׁר כָּבַתָּה. הַדְמָעוֹת שֶׁל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר חָלְלוּ וְטָמְאוּ הַיּוֹנִים כָּל הַשָּׁמַיִם; וְעָשִׂיתָ לָהֶם גְּסִים וּנְפִלְאוֹת, וְהַפַּכְתָּ לָהֶם הַדְמָעוֹת שֶׁל כָּאֵב וְרַחוּק – לַדְמָעוֹת שֶׁל אֲשֶׁר וְשִׁמְחָה, שֶׁל תִּקְוָה וְנִצָּחוֹן. כֵּן תִּזְכֶּה אוֹתָנוּ בְּגִלוֹת הָאִפְלָה, תֹּאִיר לָנוּ אֶת הָאוֹר לְצֵאת מִן הַגְּלוּת, וְתִרִים קִרְנֵנוּ וְתִגְבִּיֵה מְזֻלָּנוּ. וְנִזְכֹּר תְּמִיד שְׁאוֹתָנוּ קִדְשָׁת מְכַל הָעַמִּים, וּבָנוּ בַּחֲרִת, וּלְאוֹרֶךְ הַלְכָנוּ כָּל הַדּוֹרוֹת, וּלְאוֹר תּוֹרָתְךָ נִלְךָ לְעוֹלָם וָעֶד. וְזָכְנוּ לְגָאֵלָה מִהֲנִצָּח, "וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשָּׁקֶר" (שְׁמוּאֵל א' טו, כט) – שֶׁלְעוֹלָם לֹא נִשָּׁקֶר בְּתוֹרָתְךָ, וְנִשְׁמַר עָלֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד. אַתָּה יִתְבָּרֵךְ תִּגְאָלָנוּ, וַיִּלְכוּ כָּל הָעוֹלָם לִירוּשָׁלַיִם, וְאַתָּה יִתְבָּרֵךְ תִּהְיֶה לָּהּ לְאוֹר עוֹלָם. "וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרָה, וּמַלְכִים לְנִגְוָה זָרָה" (ישעיהו ס, ג). תַּחַת הַיּוֹתֶרָה עֲזוּבָה וְשִׁנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר, וְשִׁמְתִּיךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם, מִשׁוֹשׁ דּוֹר וָדוֹר. וַיִּדְעָתָ כִּי אֲנִי יְיָ מוֹשִׁיעֶךָ וְגֵאוֹלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב (שם, טו - טז). לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם, וּלְנִגְוָה הַיָּרֵחַ לֹא יֵאִיר לְךָ, וְהָיָה לְךָ יְיָ לְאוֹר עוֹלָם, וְאַלְהִיָּה לְתַפְאֲרָתְךָ. לֹא יָבֹא עוֹד שִׁמְשָׁה, וִירַחֶה לֹא יֵאֲסֶר, כִּי יְיָ יִהְיֶה לְךָ לְאוֹר עוֹלָם, וְשְׁלֹמוֹ יָמִי אֲבִלָה. וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים, לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, נִצָּר מִטָּעִי, מַעֲשֵׂה יָדִי לְהַתְּפָאֵר. הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֵלָּה, וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוֹם, אֲנִי יְיָ בְּעֵתָה אֲחִישָׁנָה" (ישעיהו ס, יט-כב). אָמֵן נִצַּח סֵלָה וָעֶד.

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵב הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחוֹת. זָכְנִי לְקַבֵּל אֶת אוֹר חֲנֻכָּה בְּתוֹךְ לְבָבִי, וְזָכְנִי לְהַתְּכַלֵּל בְּאוֹר הַקִּדּוּשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, וּתְגַרֵּשׁ אֶת קְלַפַּת הַיּוֹנִים. וְזָכְנִי לְעִבּוֹר הַנְּשָׁמוֹת הַקִּדּוּשִׁים שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל שְׁבֶת רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּמִלָּה. וְאַזְכֶּה בַּיָּמִי הַחֲנֻכָּה הַקִּדּוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים לַפֶּעַל לְפָנֶיךָ יִתְבָּרֵךְ בְּקִדְשֵׁת הַבְּרִית וְתִקְוֵנוּ כְּנֶגֶד הַמִּלָּה, וּבְקִדְשֵׁת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְלְהַתְּחִיל הַתְּחִלָּה מִחֹדֶשׁ בְּכָל עֵת וָרֵגַע, וּלְעוֹלָם לֹא לְהַתְּיָאֵשׁ – כְּנֶגֶד הָרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְזָכְנִי לְקִדְשֵׁת שְׁבֶת, שְׁאֲזָכָה לְשִׁמְרָה כְּרָאוֹי כָּל יָמֵי חַיִּי, בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה – כְּנֶגֶד שְׁבֶת. וְזָכְנִי לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר כָּל יָמֵי חַיִּי, וְזָכְנִי לַפֶּעַל לְפָנֶיךָ יִתְבָּרֵךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִצְדִּי שׁוּם עֹכֹב גָּאֵלָה, וְאַזְכֶּה לְהַבִּיא לְעוֹלָם אֶת מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וּמְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, וְתִכְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אָמֵן נִצַּח סֵלָה וָעֶד.

מבוא

מגילת אנטיוכוס⁽¹⁾; מגילת בית חשמונאי - מגילה המספרת את פרשת גזירות אנטיוכוס ומלחמת החשמונאים. המגילה היא עתיקת יומין⁽²⁾. ונכתבה על ידי החשמונאים עצמם סמוך לזמן הניסים⁽³⁾ - לדעת הרס"ג, או על ידי זקני בית שמאי ובית הלל⁽⁴⁾ - לדעת בה"ג (הלכות סופרים)⁽⁵⁾, והיא למעשה המקור המוסמך ביותר שבידינו לפרטי ניסי חנוכה.

יש מקומות שנהגו לקרוא בחנוכה מגילת אנטיוכוס, אך אין מברכים עליה, לפי שאין בה חיוב כלל. מכל מקום בתקופות מסוימות קריאת מגילה זו הייתה מאוד נפוצה ואי לכך וגם מפני שכינו אותה 'מגילה', התעוררה השאלה האם צריך לברך על קריאתה. וכתב על כך בתוספות רי"ד (במסכת סוכה דף מ"ד ע"ב ד"ה חביט, באה"ד): "וכן נמי מקום שנהגין לקרות מגילת אנטיוכוס בחנוכה - אין ראוי לברך עליה מפני שאין שורש חובה כלל" עיי"ש⁽⁶⁾. - משמע שהיו שטעו לחשוב שטעונה ברכה⁽⁷⁾.

התוספות במסכת תענית (י"ח ע"ב ד"ה הלכה) כותבים: "הא דקפסק הלכה מתענה ומשלים אראש חודש קאי דאי אחנוכה ופורים אינו יכול להתענות דיום משתה ושמחה כתיב". והיכן "כתוב" בחנוכה "משתה ושמחה"? ככל הנראה כוונתו למגילה זו. האבודרהם בסדר ימי חנוכה כותב וז"ל: "ורבים ביד מעטים וכו' כי הם היו רבים ונצחום ה' בני מתתיה כמו שמפורש במגילת אנטיוכוס". עיי"כ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ ויש להעיר שמגילת אנטיוכוס נקראת בסדור תימנים כת"י מגילת בני חשמונאי, ובספר נר מצוה להרב ר' יוסף משאש מצפון אפריקה (דף א' ע"ב) כותב: שיש שקוראים למגילת אנטיוכוס 'מגילת חשמונאים'. ויש שרוצים לומר שהכוונה לספר החשמונאים. ברם ספר לא נקרא מגילה, ונ"ל שהכוונה למגילת אנטיוכוס שכאמור נקראת בצפון אפריקה מגילת חשמונאים. ובסידורי תימן כת"י העתיקים מגילת בני חשמונאי. ואומר הבה"ג שלא עלתה לדורות לקרותה בצבור ואלי שנוהגין לקרותה אין בה שורש חובה. ודע שמנהגי רומניה לפני, לפני שבאו בה גולי ספרד, הוא תורכיה של עכשיו, מנהגם היה בהרבה דברים כמנהגי א"י הקדומים, כידוע ואכמ"ל. ועל הנוסח העברי נרשם הערה, 'בדפוסים כתוב מקרא לזאת המגילה'. מזה נראה שהנוסח המקורי של המגילה הזאת הוא הנוסח הארמי ואולם אח"ז נעשה התרגום העברי, ראה במבוא למגילה הזאת באוצר המדרשים.

⁽²⁾ איתא במסכת יומא (כ"ט ע"א), אמר רב אסי למה נמשלה אסתר לשחר (למנצח על אילת השחר - תהלים כב' א') לומר לך מה שחר סוף הלילה אף אסתר סוף כל הניסים. והא איכא חנוכה? ניתנה להיכתב קא אמרינן. פי' פורים שהיה בזמן מרדכי ואסתר, וזה סיפור הנס האחרון שנכלל בין כ"ד ספרי הקודש, וסיפור נס חנוכה שהיה לאחר מכן לא נכלל בין כ"ד ספרי הקודש. ובתוס' מגילה (דף ז' ע"א בד"ה נאמרה) כתבו, שמה שכתוב בגמ' לא ניתן להיכתב, אין הכוונה שכלל לא ניתן להיכתב שהרי ניתן להיכתב מדרבנן במגילת תענית, אלא הכוונה שזה לא נכלל בין כתבי הקודש שיעטרך לעשות את המגילה בגדין ושרטוט. ע"ש. [ומגילת אנטיוכוס לא נכללה בכתבי הקודש, מפני שבתקופת נס חנוכה כבר לא היה רוח הקודש שורה על ישראל, וע"כ לא כללו מגילה זו בכתבי הקודש].

⁽³⁾ רבי סעדיה גאון בהקדמה ל'ספר הגלוי' (מובא בספר זכרון לראשונים, י"ל ע"י א. א. הרכבי - פטרבורג, תרנ"ב. מחברת חמישית עמ' קג) כותב: "וכמו שכתבו בני חשמונאי יהודה ושמעון ויונתן ואלעזר בני מתתיהו ספר במה שעבר עליהם הדומה לספר דניאל בלשון כשדים. רס"ג מעיד שהמגילה היתה מחולקת לפרשיות, ופסוקים ומוטעמט בטעמים ככתבי הקודש".

⁽⁴⁾ בספר "הלכות גדולות" (וורשה תרל"ה, הל' סופרים, דף קמ"א) כתב: "זקני בית שמאי וזקני בית הלל הם כתבו מגילת בית חשמונאי. ועד עכשיו לא עלה לדורות עד שיעמוד כהן לאורים ותומים. והם כתבו מגילת תענית בעליית בית חנניה בן חזקיה בן גרון כשעלו לבקרו" וכו'. ע"ש.

⁽⁵⁾ מקורה בארמית, והיא תורגמה לעברית, החלוקה ל'פסוקים' ע"פ ספר "חנוכה" לרב צבי כהן. וכ"כ בספר שבלי הלקט (סי' קע"ד).

⁽⁶⁾ ומה שכתוב שהיו קהלות שקורין מגילת אנטיוכוס, הכוונה לערי רומניה, מלכות ביצאנץ לפני, ראה בסידור אוצר התפלות, בסדור כמנהג כפא וק"ק קראסוב כתוב, נוהגין לקרות מגילת אנטיוכוס בשבת במנחה אחר קדיש תתקבל משום פרסומא ניסא וכו', וידוע שמנהגי קרים הוא לפני מחזור רומניה הקדום. ראה במשא קרים, מעמוד קי"ז והלאה, ועיין בסידור עבודת ישראל.

⁽⁷⁾ ועי' בספר קדושת לוי (קדושות לחנוכה - קדושה שניה) שמבאר מדוע אין חיוב לקרות מגילת אנטיוכוס בחנוכה, כמו מגילת אסתר בפורים, עפ"י סוד. ובדורות מאוחרים יותר עסקו האחרונים [ראה בספרים: דליות יחזקאל, שערי

רבנו ניסים מקירואן (בהקדמה לספר המעשיות 'חבור יפה מהישועה') כתב: "וכן אזכור מה שאירע לכל ישראל, צרה וצוקה והושיעם הקב"ה, זולת מה שהוא במגילת ספר אסתר ומגילת חשמונאי וכו', לפי שהן גלויות וידועות לכל אדם".

החיד"א בספרו דברים אחדים (דרוש ל"ב שבת חנוכה) כותב: גם נס חנוכה נודע ביהודה ובישראל גדול ונורא וכאשר מונה והולך במגילת אנטיוכוס, וע"ש.

בספר נר מצוה (לר"י משאש – י"ל בשנת תרצ"ט בעיר פאס) בהקדמה כותב אודות מגילה זו: ואך נרות החשמונאים וכו' לא מגילה ולא מסכתא, לא תוספתא ולא אגדתא, רק מאמרים קצרים, שנים שלשה גרגרים, צפונים וטמונים, בש"ס ובספרי הגאונים, במקום שאין כל יד שולטת, להיות אותן מלקטת, זולת מגלה אחת קטנה, עתיקה ישנה אשר זמנה לא נודע. ושם מחברה ישראל לא ידע, נשארה לפליטה ולמשמרת, מגילת אנטיוכוס נקראת. ויש קוראים לה מגילת החשמונאים. וגם היא לכל אינה ידועה, רק מפי השמועה, כי היא לא נדפסה, בכל ספר אשר יש לו תפישה, ביד כל בני הגולה, אשר בכל קהלה, כך כבודה נגלה, בספר בית עובד לתפילה (א"ה), בסידור בית עובד דפוס ליוורנו נדפסה מגילה זו, נמצא רק ביד אנשי סגולה, אוהבי הלכות וידם לקנותו פתוחה, אחד מעיר ושנים ממשפחה, ע"ש.

ומתי קראה בחנוכה?

בסדר התפילה כמנהג כפא וק"ק קראסוב (הנדפס במעזיראוב בשנת תקנ"ג דף קמ"ד ע"א) כתוב שם בזה"ל: "נוהגין לקרות מגילת אנטיוכוס [בשבת] (במנחה) אחרי קדיש תתקבל משום פרסומי ניסא, ואומר (בתחילה) כל ישראל וכו' ואח"כ קורין המגילה" (מובא בהגה"ה בספר שבלי הלסט שם). ובתכלאל (עץ חיים ח"א קס"ג א') כתב: "ויש שקורין אנטיוכוס בשבת אחר ההפטרות ואין חיוב רק למצוה בעלמא לפרסם הנס בישראל" ע"ש.

מגילה זו נכתבה ביסודה בארמית ורבינו סעדיה גאון תרגמה לערבית. וכך כותב בסדור אוצר התפילות מסידור עבודת ישראל: מגילה יקרה זו נמצאה במחזור ישן דפוס שאלוניק ונעתקה משם לסדר תפילת הספרדים (דפוס ויען שנת תק"פ) היא אחת מפליטת הספרים של סופרינו הקדמונים, והיא כתובה בעקר לשונה בלשון ארמית ברורה. ואח"כ נעתקה מלשון זו ללשון עברית וכן באה בדפוס. אך לשונה הארמית היתה טמונה במסתרים עד כי בשנת תר"א קם החכם פיליפאווסקי והדפיסה בשתי לשונותיה, ארמית ועברית, עפ"י כתב יד שמצא באוצר ספרי לונדון הברירה.

מועדים] בשאלה מדוע נקראה מגילת אנטיוכוס ולא ע"ש יהודי כמגילת אסתר. [לעיון נוסף ראה מנהגי ישראל ח"ה, חנוכה - מאת הרב צבי כהן].

לסיום נצטט מספר שורות מדברי ר' צדוק הכהן מלובלין - אור זרוע לצדיק (מהות לשון הקודש עמוד לט-מ) המבהיר את ההבדל בין תיאורם של חז"ל את חורבן בית שני לבין מקורות אחרים: "כי הסופרים אמנם יכתבו הדברים כפי מה ששמעו או כפי מה שידעו ויש דברים לפיכך אשר יוסיפו בגנות או שבח בביאור או בקיצור כפי הצורך או האהבה והשנאה המקלקלים השורה. וכן יש דברים אשר רבו מספריהם על אופנים שונים ויבחר הסופר אחד מהם ואנחנו לא נדע אם כן הוא. ויש דברים לא נודעו כלל כמחשבת אחד בלבו או דבר אחד בינו לבין עצמו או אל מיודעיו אשר לא נתפרסם כלל ולא ידע הסופר לכתבם וכיוצא סיבות שונות אשר יקצר הסיפור האמיתי אצל סופר. מה שאינו כל זה בצורת ספרינו למה שהוא נבואי מפי נביא אמת באו בו כל הדברים כגלויים כנעלמים דבר אמת לאמיתו: בכלל במה שחז"ל קראוהו טיטוס הרשע והפליגו מרשעותו והוא עשאו לצדיק וישר ואם בפרטי מעשים רבים. אבל הוא דבר ההבדל אשר אמרנו כי יוסף הכהן סופר היה לא נביא או בעל רוח הקודש וכתב מה שכתב כפי מה שידע וראה ושמע וכפי מה שהיה בלבו ודעתו וצורכו אשר לפיכך אי אפשר לדעת האמת הברור לסיבות האמורות. אבל חז"ל אשר אמנם היו כולם בעלי רוח הקודש כמודעת וידעו כל הדברים שבלב והסיפורים אשר לא נתפרסמו ולא נטו לאחד מן הצדדים אבל זכרו האמת אשר הוא לפיכך באו השינויים האלה. וכל שכן שנמצאו השינויים מספרי חז"ל בהרבה סיפורים אל סופרי דברי הימים של מלכי העמים לעלות האמורות: וזו היא הסיבה לדעת בשינויים הרבים בסיפורי החורבן שיראה הרואה ממה שנזכרו בגמרא ומדרשי חז"ל עם מה שנראה בספר יוסף הכהן בן גוריון.

וע"ע אוצר התפלות (ח"ב עמ' 46) ובתי מדרשות (ורטהיימר ח"א עמ' שי"א), ובארוכה על נוסח מגילה זו ומנהגי קריאתה, במאמרו של הרב נתן פריד, בשלושה מקומות: סיני כרך סד עמ' צ"ז והלאה. נוסח עברי חדש של מגילת אנטיוכוס צפונות יז, תשנ"ג, סה – עד. מגילת אנטיוכוס מורחבת - בית אהרן וישראל לח, תשנ"ב, קיא – קכא.

הרמב"ם פותח את הלכות חנוכה כך: "בבית שני כשמלכי יון גזרו גזירות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שרחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה עד החורבן השני...; ובטור הביא ממהר"ם מרוטנבורג והובא בשו"ע שלא קבעו ימי החנוכה אלא ליהלל והודאה' ולא למשתה ושמחה, ו"רבו הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות".

מה נשתנה אפוא חנוכה מפורים, מאחר שאף כאן היה נס של הצלת ישראל? הלבוש מבאר: "ומפני שלא נמסרו ישראל באותו זמן ביד מושל אחד שהיה מושל עליהם להריגה, כמו שהיה בימי המן, אלא שבאו האויבים עליהם למלחמה ולא בקשו מהם אלא ההכנעה ולהיות ידם תקיפה על ישראל ולהעבירם על דתם כידוע ממעשה אנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד רק צרות וגזירות כדי להמיר דתם וכו', ואם היו ישראל נכנעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מס וחוזרים לאמונתן חלילה לא היו מבקשים יותר (להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך)", אלא שנתן הקדוש ברוך הוא וגברה יד ישראל ונצחום, לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות ולא למשתה ושמחה, כלומר: כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה ולכפור בו יתברך ח"ו, ובעזרתו ית' לא הפיקו זממם וגברה ידינו, לכך קבעו אותם לחזור ולשבח ולהודות לו על שהיה לנו לאלהים ולא עזבנו מעבודתו, אבל בימי המן שהיתה הגזירה להרוג ולהשמיד את הגופות, שהוא ביטול משתה ושמחה וכו', לכך כשניצלו קבעו להללו ולשבחו ית' גם כן ע"י משתה ושמחה" (וראה ט"ז).

מדבריו למדנו, שעל כל פנים קריאת ההלל והודאת "על הנסים" ניתקנו על ההצלה מידי היוונים (ב"על הנסים" מפורש אף בנוסח ההודאה: "מסרת גיבורים..."). ולא עוד אלא שלדעת הנצי"ב בהעמק - שאלה, אף ברכות "שעשה נסים" "ושהחיינו" בלילה הראשון מכוונות "על שני דברים, על נס הצלה ועל נס נרות".

לזכר נצחון המלחמה היו נוהגים בכמה קהלות ספרדיות לקרוא בחנוכה מגלת - אנטיוכוס.

מגילת אנטיוכוס

- א. ויהי בימי אנטיוכוס מלך יון, מלך גדול וחזק היה ותיקף בממשלתו, וכל המלכים ישמעו לו.
- ב. והוא כבש מדינות רבות ומלכים חזקים, והחריב טירותם, והיכליהם שרף באש, ואנשיהם בבית האסורים אסר.
- ג. מימי אלכסנדרוס המלך לא קם מלך כמוהו בכל עבר הנחר.
- ד. והוא בנה מדינה גדולה על חוף הים להיות לו לבית מלכות, ויקרא לה מדינת אנטיוכיא על שמו.
- ה. וגם בגרים משנהו בנה מדינה לנגדה, ויקרא לה בגרים על שמו, וכן שמונתן עד היום הזה.
- ו. בשנת עשרים ושלוש שנים למלכו, היא שנת מאתים ושלש עשרה שנים לבנין בית האלהים, שם פניו לעלות לירושלים.
- ז. ויעז ויאמר לשריו: הלא ידעתם כי יש עם היהודים אשר בירושלים בינינו.
- ח. לאלהינו אינם מקריבים, ודתינו אינם עשים, ודתי המלך עוזבים לעשות דתם.
- ט. וגם הם מיחלים ליום שברון המלכים והשלטונים, ואומרים: "מתי ימלך עלינו מלכנו, ונשלט בים וביבשה, וכל העולם ינתן בדינו".
- י. אין כבוד למלכות להניח לאלה על פני האדמה.
- יא. עתה, באו ונעלה עליהם, ונבטל מהם הברית אשר כרת להם: שבת ראש חודש ומילה! ויטב הדבר בעיני שריו ובעיני כל חילו.
- יב. באותה שעה קם אנטיוכוס המלך, וישלח את ניקנור משנהו בחיל גדול ועם רב. ויבא לעיר יהודה לירושלים.
- יג. ויהרג בה הרג רב, ויבן במה בבית המקדש. במקום אשר אמר אלהי ישראל לעבדיו הנביאים "שם אשכן שכנתי לעולם" – במקום ההוא שחטו את החזיר, ויביאו את דמו לעזרת הקדש.

יד. ובהיות זה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַע יוֹחָנָן בֶּן מַתְתִּיָּהוּ כֹהֵן גָּדוֹל כִּי זֶה הַמַּעֲשֶׂה נַעֲשֶׂה, נִתְמַלֵּא קֶצֶף וְחִמָּה, וַיִּזּוּ פָּנָיו נִשְׁתַּנָּה, וַיִּזְעַץ בְּלִבּוֹ מַה שְּׂיוּכַל לַעֲשׂוֹת עַל זֶה.

טו. וְאִזּוּ יוֹחָנָן בֶּן מַתְתִּיָּהוּ עָשָׂה לוֹ חֶרֶב, שְׁתֵּי אַמּוֹת אָרְכָּהּ וְזֶרֶת אַחַת רָחֳבָהּ, תַּחַת בְּגָדָיו עֲטוּפָה.

טז. וַיָּבֵא יְרוּשָׁלַיִם, וַיַּעֲמֵד בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וַיִּקְרָא לַשּׁוֹעָרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם: אֲנִי יוֹחָנָן בֶּן מַתְתִּיָּהוּ – בָּאתִי לְבֹא לִפְנֵי נִיקְנוֹר!

יז. וְאִזּוּ בָּאוּ הַשּׁוֹעָרִים וְהַשּׁוֹמְרִים, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: הִכֵּהֶן הַגָּדוֹל מִהִיּוּדִים עֹמֵד בִּפְתָחוֹ! וַיַּעַן נִיקְנוֹר וַיֹּאמֶר לָהֶם: בֹּא יְבוֹא.

יח. וְאִזּוּ יוֹחָנָן הוֹבִיֵּא לִפְנֵי נִיקְנוֹר. וַיַּעַן נִיקְנוֹר וַיֹּאמֶר לְיוֹחָנָן: אַתָּה הוּא אֶחָד מִן הַמוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדּוּ בַּמֶּלֶךְ, וְאַיִנָּם רוֹצִים לְשָׁלוֹם מְלָכוֹתוֹ?

יט. וַיַּעַן יוֹחָנָן לִפְנֵי נִיקְנוֹר, וַיֹּאמֶר: אֲדוֹנִי, אֲנִי הוּא, עַתָּה בָּאתִי לִפְנֶיךָ, אֲשֶׁר תִּרְצֶה אַעֲשֶׂה!

כ. וַיַּעַן נִיקְנוֹר וַיֹּאמֶר לְיוֹחָנָן: אִם כִּרְצוֹנִי אַתָּה עָשָׂה, קַח חֲזִיר וּשְׁחָטְהוּ עַל הַבִּמָּה, וְתִלְבַּשׁ בְּגָדֵי מְלָכוֹת, וְתִרְכַּב עַל סוּס הַמֶּלֶךְ, וְכֹאחָד מֵאַהֲבֵי הַמֶּלֶךְ תִּהְיֶה!

כא. וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע יוֹחָנָן, הִשְׁכִּיחוֹ דְּבָר: אֲדוֹנִי, יֵרָא אֲנֹכִי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, פֶּן יִשְׁמְעוּ כִּי עָשִׂיתִי כֵן – וְסִקְלוּנִי בְּאַבְנִים. עַתָּה יֵצֵא כָּל אִישׁ מִלִּפְנֶיךָ, פֶּן יוֹדִיעוּם.

כג. אִזּוּ נִיקְנוֹר הוֹצִיא מִלִּפְנֵיו כָּל אִישׁ. בָּעֵת הַהִיא נִשָּׂא יוֹחָנָן בֶּן מַתְתִּיָּהוּ עֵינָיו לַשָּׁמַיִם, וְתַקֵּן תַּפְּלָתוֹ לִפְנֵי אֱלֹהָיו, וַיֹּאמֶר: אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתִי, אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב. אֵל תַּתִּיבֵנִי נָא בְיָדִי הָעָרֵל הַזֶּה, כִּי אִם יִהְיֶה נִי – וְיִלְךָ וְיִשְׁתַּבַּח בְּבֵית דָּגוֹן אֱלֹהָיו, וַיֹּאמֶר, אֱלֹהֵי נִתְנוּ בְיָדִי.

כד. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּסַע עָלָיו שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וַיִּתְקַע הַחֶרֶב בְּלִבּוֹ, וַיִּשְׁלַךְ אוֹתוֹ חָלָל בְּעֶזְרֵת הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם.

כה. עָנָה יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר: אֱלֹהֵי, לֹא תִשָּׂם עָלַי חֲטָא כִּי הִרְגָּתִיו בַּקֹּדֶשׁ. עַתָּה, כֵּן תִּתֵּן אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר בָּאוּ עִמּוֹ לְהַצֵּר לַיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַיִם.

כו. אִזּוּ יֵצֵא יוֹחָנָן בֶּן מַתְתִּיָּהוּ בַּיּוֹם הַהוּא, וַיִּלָּחֶם בְּעַמִּים, וַיִּהְרַג בָּהֶם הֶרֶג רַב.

כז. מִסֵּפֶר הַהִירוֹגִים אֲשֶׁר הִרַג בַּיּוֹם הַהוּא: שִׁבְעַת מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁנַיִם [וּשְׁבָעִים] אֶלֶף, אֲשֶׁר הָיוּ הוֹרְגִים אֶלֶף לְאֶלֶף!

כח. בשובו בנה עמוד על שמו, ויקרא לו "מכבי ממית החזקים".

כט. ויהי כאשר שמע אנטיוכוס המלך כי נהרג ניקנור משנהו, צר לו מאד, וישלח להביא לו את בגרס הרשע, המטעה את עמו.

ל. ויען אנטיוכוס ויאמר לבגרים: הלא ידעת אם לא שמעת – אשר עשו לי בני ישראל. הרגו חילי, ויבזו מחנותי ושרי.

לא. עתה על ממונכם אתם בוטחים, או בתיכם לכם הם?! באו נעלה עליהם, ונבטל מהם הברית אשר כרת להם אלהיהם: שבת ראש חדש ומילה!

לב. אז בגרים הרשע וכל מחנותיו באו לירושלים, ויהרג בהם הרג רב, ויגזר גזרה גמורה על שבת ראש חדש ומילה.

לג. בהיות זה, כאשר היה דבר המלך נחפז, מצאו איש אשר מל את בנו, והביאו האיש ואשתו, ויתלו אותם כנגד הילד.

לד. וגם אשה אשר ילדה בן אחרי מות בעלה, ותמל אותו לשמנת ימים, ותעל על חומת ירושלים ובנה מהול בידה.

לה. ותען ותאמר: לה אמר בגרים הרשע: אתם חושבים לבטל מאתנו הברית אשר כרת עמנו?! ברית אבותינו לא נבטל ממנו – שבת ראש חדש ומילה מכבי בנינו לא יוסר!

לו. ותפל את בנה לארץ, ותפל אחריו, וימותו שניהם כאחד. ורבים מכבי ישראל אשר היו עשים כן בימים ההם, ולא שנו את ברית אבותם.

לז. בזמן ההוא אמרו בני ישראל אלו לאלו: באו ונלה ונשבת במערה, פן נחלל את יום השבת!

לח. וילשינו אותם לפני בגרים. אז בגרים הרשע שלח אנשים חלוצים, ויבאו וישבו על פי המערה. ויאמרו אליהם: יהודים, צאו אלינו, אכלו מלחמנו, ושתו מייננו, ומעשינו תהיו עשים.

לט. ויענו בני ישראל ויאמרו אלה לאלה: זוכרים אנחנו אשר צונו ה' על הר סיני: "ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך, וביום השביעי תשבת", עתה טוב לנו אשר נמות במערה, מאשר נחלל את יום השבת!

מ. בהיות זה, כְּאִשֶּׁר לֹא יָצְאוּ אֲלֵיהֶם הַיְּהוּדִים, הִבִּיאוּ עֲצִים וַיִּשְׁרְפוּ עַל פִּי הַמִּעְרָה, וַיָּמֻתוּ כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה.

מא. אַחֲרֵי כֵן יָצְאוּ חֲמִשָּׁה בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ, יוֹחָנָן וְאַרְבַּעַת אַחִיו, וַיִּלָּחֲמוּ בָּעַמִּים, וַיַּהֲרֹגוּ בָּהֶם הָרֹג רַב, וַיִּגְרְשׁוּם לְאֵי הַיָּם. כִּי בָטְחוּ בֵּאלֹהֵי הַשָּׁמַיִם.

מב. אִזּוּ בְּגָרִיס הָרָשָׁע נִכְנַס בְּסַפִּינָה אַחַת, וַיָּנֶס אֶל אַנְטִיּוֹכוֹס הַמֶּלֶךְ, וַעֲמֹו אֲנָשִׁים פְּלִיטֵי חָרָב.

מג. וַיַּעַן בְּגָרִיס וַיֹּאמֶר לְאַנְטִיּוֹכוֹס: אַתָּה הַמֶּלֶךְ שָׂמָת צוּי לְבַטֵּל מִן הַיְּהוּדִים שַׁבָּת רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּמִילָה – מְרֻמָּה גְדוֹלָה וּמֶרֶד בְּתוֹכָהּ.

מד. אֲשֶׁר אִם יֵלְכוּ כָּל הָעַמִּים וְהָאֻמּוֹת וְהַלְשׁוֹנוֹת, לֹא יוּכְלוּ לַחֲמֹשֶׁת בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ: מַאֲרִיּוֹת הֵם חֲזָקִים, וּמִנְשָׁרִים הֵם קָלִים, וּמַדְבִּים הֵם מְמַהֲרִים.

מה. עֲתָה הַמֶּלֶךְ, עֲצָתִי תִיטֵב עָלֶיךָ – וְלֹא תִלָּחֶם בְּאֲנָשִׁים מְעֹט. כִּי אִם תִּלָּחֶם בָּהֶם – וְתִבּוֹשׁ בְּעֵינֵי כָּל הַמְּלָכִים.

מו. לָכֵן כָּתַב וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּכָל מְדִינוֹת מְלָכוּתָהּ, וַיִּבְאוּ שָׂרֵי הַחִילּוֹת – וְלֹא יִשְׁאָר מֵהֶם אֶחָד. גַּם פִּילִים מְלַבָּשִׁים שָׂרִיוֹנִים יָהִיו עִמָּהֶם.

מז. וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי אַנְטִיּוֹכוֹס הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁלַח סְפָרִים לְכָל מְדִינוֹת מְלָכוּתוֹ, וַיִּבְאוּ שָׂרֵי כָּל הָעַמִּים וְהַמְּלָכוֹת, וְגַם פִּילִים מְלַבָּשִׁים שָׂרִיוֹנִים עִמָּהֶם בָּאוּ.

מח. שְׁנִית קָם בְּגָרִיס הָרָשָׁע וַיָּבֵא לִירוּשָׁלַיִם, בָּקַע בַּחוּמָה וַיִּנְתֵּק הַמִּבּוֹא, וַיִּשְׁבֵּר בַּמִּקְדָּשׁ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פְּרָצוֹת. וְגַם מִן הָאֲבָנִים שִׁבֵּר – עַד אֲשֶׁר הָיוּ כְּעֶפֶר. וַיַּחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ וַיֹּאמֶר: הַפֶּעַם הַזֶּה לֹא יוּכְלוּ לִי, כִּי רַב חֵילִי וְעַז יָדִי. וְאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם לֹא חָשַׁב כֵּן.

מט. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ חֲמִשָּׁה בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ, קָמוּ וַיָּבֵאוּ לְמִצְפֶּה גִלְעָד – אֲשֶׁר הָיָה שֵׁם פְּלִיטָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל בִּימֵי שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא.

נ. צוּם גָּזְרוּ, וַיֵּשְׁבוּ עַל הָאֶפֶס – לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. אִזּוּ נָפַל בְּלִבָּם עֲצָה טוֹבָה:

נא. יְהוּדָה הַבְּכוֹר, שָׁמְעוֹן הַשֵּׁנִי, הַשְּׁלִישִׁי יוֹחָנָן, הָרְבִיעִי יוֹנָתָן, הַחֲמִישִׁי אֶלְעָזָר. בָּרַךְ אוֹתָם אֲבִיהֶם, וְכֵן אָמַר:

נב. יְהוּדָה בְּנִי: אֲדַמָּה אוֹתָךְ לַיהוּדָה בֶּן יַעֲקֹב, אֲשֶׁר הָיָה נִמְשָׁל כְּאִרְיָה!

נג. שָׁמְעוֹן בְּנִי: אֲדַמָּה אוֹתָךְ לְשָׁמְעוֹן בֶּן יַעֲקֹב, אֲשֶׁר הָרַג יוֹשִׁבֵי שָׁכֶם!

נד. יוחנן בְּנִי: אֲדַמָּה אוֹתָךְ לְאַבְנֵר בֶּן נֹר, שֶׁר צָבָא יִשְׂרָאֵל!

נה. יוֹנָתָן בְּנִי: אֲדַמָּה אוֹתָךְ לְיוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל, אֲשֶׁר הָרַג עִם פְּלִשְׁתִּים!

נו. אֶלְעָזָר בְּנִי: אֲדַמָּה אוֹתָךְ לְפִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר, אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵינוּ, וְהָצִיל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל!

נז. עַל זֶה יֵצְאוּ חֲמִשָּׁה בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ בַּיּוֹם הַזֶּה, וַיִּלָּחֲמוּ בְּעַמִּים, וַיַּהַרְגוּ בָהֶם הָרַג רָב.

נח. וַיַּהַרְג מֶהֱם יְהוּדָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כְּאֲשֶׁר רָאוּ בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ כִּי נִהַרְג יְהוּדָה, שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל אֲבִיהֶם.

נט. וַיֹּאמֶר לָהֶם: לָמָּה שָׁבַתֶּם? וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ: אֲשֶׁר נִהַרְג יְהוּדָה אַחֵינוּ – אֲשֶׁר הָיָה חָשׁוּב כְּכֹלָנוּ.

ס. וַיַּעַן מִתְתִּיָּהוּ אֲבִיהֶם, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: אֲנִי אֵצֶא עִמָּכֶם וְאֶלְחָם בְּעַמִּים, פֶּן יֵאָבְדוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאַתֶּם נִבְהַלְתֶּם עַל אַחֵיכֶם.

סא. וַיֵּצֵא מִתְתִּיָּהוּ בַּיּוֹם הַהוּא עִם בְּנָיו, וַיִּלָּחֲמוּ בְּעַמִּים.

סב. וְאַלֵּהֵי הַשָּׁמַיִם נָתַן כָּל גְּבוּרֵי הָעַמִּים בְּיָדָם, וַיַּהַרְגוּ בָהֶם הָרַג רָב. כָּל אַחוּזֵי חֶרֶב, וְכָל מוֹשְׁכֵי קֶשֶׁת, שָׂרֵי הַחֵיָל וְהַסִּגְנִים – לֹא נֹתֵר בָּהֶם שָׂרִיד. וַיָּנוֹסוּ שְׂאֵר הָעַמִּים לְמַדִּינֹת הָיִם.

סג. וְאֶלְעָזָר הָיָה מִתְעַסֵּק לְהַמִּית הַפִּילִים, וַיִּטְבַּע בְּפָרֶשׁ הַפִּילִים. וְכַאֲשֶׁר שָׁבוּ, בִקְשׁוּהוּ בֵּין הַחַיִּים וּבֵין הַמֵּתִים – וְלֹא מָצְאוּהוּ, וְאַחֵר כֶּה מָצְאוּהוּ אֲשֶׁר טָבַע בְּפָרֶשׁ הַפִּילִים.

סד. וַיִּשְׁמְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי נָתַנוּ בְּיָדֵיהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם. מֶהֱם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ, וּמֶהֱם דָּקְרוּ בְּחֶרֶב, וּמֶהֱם תָּלוּ עַל הָעֵץ.

סה. וּבְגָרִיס הָרָשָׁע, הִמָּטְעָה אֶת עֲמוֹ, שָׂרְפוּ אוֹתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּאֵשׁ.

סו. וְאִזּוּ אֲנִטְיוֹכוֹס הַמֶּלֶךְ, כְּאֲשֶׁר שָׁמַע אֲשֶׁר נִהַרְגוּ בְּגָרִיס הָרָשָׁע וְכָל שָׂרֵי הַחֵיָל אֲשֶׁר עֲמוֹ, נָכַנס בְּסַפִּינָה, וַיָּנֶס לְמַדִּינַת הָיִם. כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר הָיָה בָּא שָׁמָּה, מוֹרְדִים בּוֹ וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ "הַבּוֹרַח".

סז. אַחֲרֵי כֵן בָּאוּ בְּנֵי חֲשִׁמוֹנָאִי לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וַיִּכְנּוּ הַשְּׁעָרִים הַנִּשְׁכָּרִים, וַיִּסְגְּרוּ הַפְּרָצוֹת, וַיִּטְהְרוּ הָעֶזְרָה מִן הַהֲרוּגִים וּמִן הַטְּמְאוֹת.

סח. ויבקשו שָׁמֶן זֵית זֶה לְהַדְלִיק הַמְנוֹרָה, וְלֹא מָצְאוּ כִּי אִם צְלוּחִית אַחַת^(ב), אֲשֶׁר הִיְתָה חֲתוּמָה בְּטַבַּעַת הַכֶּהֶן הַגָּדוֹל, וַיִּדְעוּ כִּי הִיְתָה טְהוֹרָה. וְהָיָה בָּהּ כֶּשֶׁעוֹר הַדִּלְקָת יוֹם אֶחָד.

סט. וְאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר שָׁכַן שָׁמוֹ שָׁם, נָתַן בָּהּ בְּרָכָה, וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנָּה שְׁמוֹנָה יָמִים.

ע. עַל כֵּן קִיְמוּ בְּנֵי חֲשִׁמוֹנָאִי קִיּוֹם, וְחִזְקוּ אֶסֶר, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּהֶם כָּאֶחָד – לַעֲשׂוֹת שְׁמוֹנָה יָמִים הָאֵלֶּה יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה, כִּימֵי מוֹעֲדִים הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה^(ג), וְלַהַדְלִיק בָּהֶם גִּירוֹת, לְהוֹדִיעַ אֲשֶׁר עָשָׂה לָהֶם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם נְצוּחִים.

עא. וּבָהֶם אֵין לְסַפֵּד, וְלֹא לְגֹזֵר צוֹם וְתַעֲנִית. וְזוֹלָתִי אֲשֶׁר מְקַבֵּל עָלָיו מִלִּפְנֵי זֶה – וַיִּתְּפַלֵּל לִפְנֵי אֱלֹהָיו. אֶךְ חֲשִׁמוֹנָאִי וּבְנָיו וְאַחֵיהֶם לֹא גָזְרוּ בָּהֶם לְבַטֵּל עֲבוֹדַת מְלָאכָה.

עב. וּמִן הָעֵת הַהוּא לֹא הָיָה שָׁם לְמַלְכוּת יָוֹן. וַיִּקְבְּלוּ הַמַּלְכוּת בְּנֵי חֲשִׁמוֹנָאִי וּבְנֵי בְּנֵיהֶם, מִהָעֵת הַזֹּאת – וְעַד חֲרַבֵּן בֵּית אֱלֹהִים, מְאֵתִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים.

עג. עַל כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַיּוֹם הַהוּא בְּכָל גְּלוּתָם, שׁוֹמְרִים אֶת הַיָּמִים הָאֵלֶּה, וַיִּקְרְאוּ לָהֶם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה, מִחֲמַשָּׁה וְעֶשְׂרִים לְחֹדֶשׁ כִּסְלִיו, שְׁמוֹנָה יָמִים.

עד. מִן הָעֵת הַהִיא וְעַד הָעוֹלָם, לֹא יִסּוּרוּ מֵהֶם – אֲשֶׁר הָיוּ בְּבֵית מִקְדָּשָׁם הַכְּהֻנִּים וְהַלְוִיִּם וְחַכְמֵיהֶם, אֲשֶׁר קִיְמוּ עֲלֵיהֶם וְעַל בְּנֵי בְּנֵיהֶם עַד עוֹלָם^(ד).

האל אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּהֶם נֶס וּפֶלֶא, הוּא יַעֲשֶׂה לָנוּ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת, וַיְקִים בָּנוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב "כִּימֵי צֵאתָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת" (מִיכָה ז, טו).

^(ב) ויש להעיר כי נס השמן נזכר במגילת החשמונאים ושם הלשון: ולא מצאו כי אם צלוחית אחת וגו', והיה בה שיעור הדלקת יום אחד ואלהי השמים אשר שכן שמו שם נתן ברכה והדליקו ממנה שמונה ימים. מבואר כי הנס היה שנתן ברכה בפך שמן. ועיין בב"י (סימן תר"ע) שנו"נ בכמה אפשרויות של הנס ולא הזכיר במגילת החשמונאים. ויש להעיר עוד שכירושלמי (סוף מ"ק) בא שם הארמי המורגל בפי העם 'חנוכא', במקום חנוכה, אבל במגילת תענית המובא בשבת כ"א, אף שהברייתא נשנית בלשון הארמית, בא חנוכה במבטא העברי, כ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא וכו'. ואכן מה שכתב הרמב"ן שימי חנוכה לא יהיו בטלים לעולם, מבואר יותר במגילת אנטיוכוס נדפס בסידור עבודת ישראל (עמוד תמ"א), ובתוס' רי"ד (סוכה מ"ד), וכן נמי מקום שנוהגים לקרות את מגילת אנטיוכוס בחנוכה אין ראוי לברך מפני שאין שורש חובה כלל עכ"ל. [כלומר הקריאה במגילה בציבור אינה חובה כלל], ובסידור התימנים כת"י נקראת מגילת אנטיוכוס בחנוכה אין ראוי לברך מפני שאין והנה בסידורי התימנים כת"י ישנם שינויים בנוסח הארמי ממה שהוא בנוסח הארמי שהדפס פיליפאוסקי בלונדון שנת תר"א מכת"י והעתיקו בעל אוצר המדרשים, ואין כאן המקום להעתיק כל השינויים. אולם ברצוני להעתיק פיסקא חשובה בפסוק ס"ו, ולא אשכחו אלהין צלוחות חדא די הוות חתימא בעזקת כהנא רבא, נמצא בסידור תימני הפיסקא דלהלן 'מיומי שמואל נביא', וכן ראיתי בסידור תימני אחד כת"י הערה על הפיסקא וידעו די הוה דכ', פירוש, וידעו שהיא טהורה, ומניין ידעו שהיא טהורה, אמרו שמצאו עליה חותם יהודיע הכהן וידעו שהיא טהורה. והנה הפיסקא מיומי שמואל הנביא צ"ע לכאורה שהרי בימי שמואל עוד לא קנה דוד את גורן ארונה היבוס, וצ"ל שצלוחית זו נחתמה בימי דשמואל הנביא ואח"כ הניחה בעזרה. (הערה זו מספר עלי תמר).

^(ג) יש אומרים כי חנוכה נקרא "מועד" (תק"ז חדש עב, ג, מחזור ויטרי הלכות חנוכה). הטעם: בסוף פרשת המועדים נאמר (ויקרא כד, ב): "ויקחו אליך שמן זית זך", ומתוך שהתורה כתבה פסוק זה יחד עם שאר המועדים נמצאנו למדים שהימים בהם מדליקים נרות על פתחי הבתים הם בכלל המועדים (שם). ומדויק כאן מהמגילה: "לעשות שמונה ימים האלה ימי משתה ושמחה כימי מועדים הכתובים בתורה ולהדליק בהם נרות...". ברם, לדעת רוב הראשונים, חנוכה אינו נקרא "מועד". וכן כתבו הראשונים, שבגדרים, שהולכים בהם אחר לשון בני אדם – אין חנוכה בכלל מועדים יומיים טובים (שו"ת הרשב"א ח"א סימן תרצט; רמ"א אר"ח תקע, א).

^(ד) ובסידור תימנים כתב יד כראיתי הגירסא, עליהם ועל בניהם עד עולם וגו'. הרי מפורש שקבלו עליהם ועל בניהם שימי חנוכה לא יסורו מהם עד עולם. ולפיכך בימי טרכינוס הרשע שהיה צפוי להם לבטל את החנוכה בשנה זו נטו למסור את נפשם בסכנה שלא לסור מקבלת אבותיהם, שימי החנוכה לא יסורו אף פעם עד העולם. ויתכן שמפאת קבלה סמכו על הנס, אף שאין סומכים על הנס במקום דשכחא היקא.